

**Aðalskipulag Skorradalshrepps
2008 – 2020
Greinargerð – tillaga í júní 2009**

**www.skorradalur.is
og
Teiknistofa Guðrúnar Jónsdóttur**

Í SKÓGINUM

*Ekkert er eins takmarkalaust
og skógurinn,
ekkert eins takmarkað.*

*Einn dagur í skógi
er allt þitt líf.*

*Þú ert í skóginum,
en ferð á mis við hann.
Alltaf leynist hann
í næsta tré.*

*Ekker er eins takmarkalaust
og skógurinn*

*Nema sléttan,
óendanleg sléttan.*

*Ekkert er eins takmarkalaust
takmarkað*

og hugsunin.

*Höf: Þorgeir Sveinbjarnarson,
frá Efstabæ í Skorradal*

Aðalskipulag Skorradalshrepps 2008 – 2020

Útgefandi: Skorradalshreppur

Ábyrgðaraðilar: Skorradalshreppur og Teiknistofa Guðrúnar Jónsdóttur, ark. Faí

Kápumynd: Mats Wibe Lund

Öllum er heimil afnot og ívitnanir í greinargerð þessa, en þá skal geta heimilda.

©2009 Skorradalshreppur og TGJ

Staðfestingarsíða greinargerðar

Aðalskipulag þetta, sem auglýst hefur verið samkvæmt 18. gr. skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997 með síðari breytingum, var samþykkt í hreppsnefnd Skorradalshrepps, þann _____ 2009.

Aðalskipulag þetta var afgreitt af Skipulagsstofnun til staðfestingar umhverfisráðherra samkvæmt 19. gr. skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997 með síðari breytingum, þann _____ 2009.

Aðalskipulag Skorradalshrepps 2008 - 2020 var staðfest af umhverfisráðherra þann _____ 2009.

Aðalskipulag Skorradalshrepps 2008 - 2020 er staðfest með fyrirvara um

- a) niðurstöður mats á umhverfisáhrifum þeirra framkvæmda sem háðar eru, eða kunna að vera háðar mati á umhverfisáhrifum samkvæmt 5. og 6. gr. laga nr. 106/2000.
- b) að gert verði ofanflóðahættumat skv. lögum nr. 49/1997 á deiliskipulagsstigi og við afgreiðslu einstakra byggingar- og framkvæmdaleyfisumsókna.

Formáli

Fyrirmæli um aðalskipulag sveitarfélaga eru í skipulags- og byggingarlögum nr. 73/1997 og nánar útfærð í reglugerð nr. 400/1998. Þar eru tilgreindir þeir landnotkunarflokkar sem sveitarstjórnir eiga að fjalla um og móta rökstudda stefnu um. Aðalskipulag er *áætlun um landnot* og því háð mati á umhverfisáhrifum skv. lögum nr. 105/2006. Lögin byggja á tilskipun Evrópusambandsins (2001/42/EB) og eiga að tryggja að ábyrgðaraðilar skipulagsáætlana taki tillit til *efnahagslegra, félagslegra og menningarlegra* þarfa, hafi *heilbrigði og öryggi* fólks að leiðarljósi og stuðli að *skynsamlegri og hagkvæmri nýtingu lands og landgæða* með **sjálfbæra þróun** að leiðarljósi. Þá þarf að taka tillit til margskonar opinberra áætlana og umhverfisverndarmarkmiða sem og til gildandi skipulagsáætlana (svæðis- eða aðalsk.) aðliggjandi sveitarfélaga. Viðmiðin og fyrirmælin eru því fjölmörg, þegar mótuð er stefna í aðalskipulagi.

Hér er í fyrsta sinn lagt fram aðalskipulag Skorradalshrepps og nær áætlunin til tólf ára (ASK 2008-2020). Hún er sett fram, annars vegar á uppdrætti og hins vegar í þessari greinargerð og unnin í samvinnu við ráðgjafa á Teiknistofu Guðrúnar Jónsdóttur. Á uppdrættinum er yfirlit helstu stefnumiða og landnotkun sýnd í táknum og litum. Greinargerðin skiptist í meginráttum í tvennt; annars vegar eru náttúrufars- og samfélagslegar forsendur og hins vegar er stefna í 19 landnotkunarflokkum (sjá efnisyfirlit).

ASK 2008-2020 er undirstaða og meginviðmið þegar kemur að margskonar áætlanagerð í hreppnum. Hér er mótuð stefna og settar reglur sem deiliskipulag á jörðum, eða jarðarhlutum þarf að taka mið af. Þá er ASK 2008-2020 grundvöllur Staðardagskrár 21, þar sem ýmis stefnumið eru útfærð nánar í „verkefni“ (sjá fylgiskjal). Þá er áætlunin grunnur ýmissa liða í fjárhagsáætlun hreppsins. ASK 2008-2020 er því mikilvægt stjórnæki hreppsnefndar. Um leið er áætlunin opin íbúum og hagsmunaaðilum og öðrum sem hug hafa á, að kynna sér skipulagsmál og stefnumið Skorradalshrepps, á vefnum Skorradalur.is.

Vinnslutími aðalskipulagsins hefur verið langur og hafa ýmsar forsendur breyst frá því byrjað var, um aldamótin 2000. Þá var nýlega samþykkt Svæðisskipulag norðan Skarðsheiðar (SnS 1997 – 2017). Forsendur eru mikið breyttar frá því sú áætlun var gerð. Þannig hafa aðrir hreppar en Skorradalur, sem aðild áttu að SnS 1997-2017, sameinast með Borgarnesi í „Borgarbyggð.“ Þegar aðalskipulög Borgarbyggðar og Skorradalshrepps taka gildi er stefnt að ógildingun SnS 1997-2017, en þó þannig að helstu stefnumið þess sem enn eiga við, verði hluti af aðalskipulagi sveitarfélaganna.

Skorradal, í júní 2009.

oddviti Skorradalshrepps

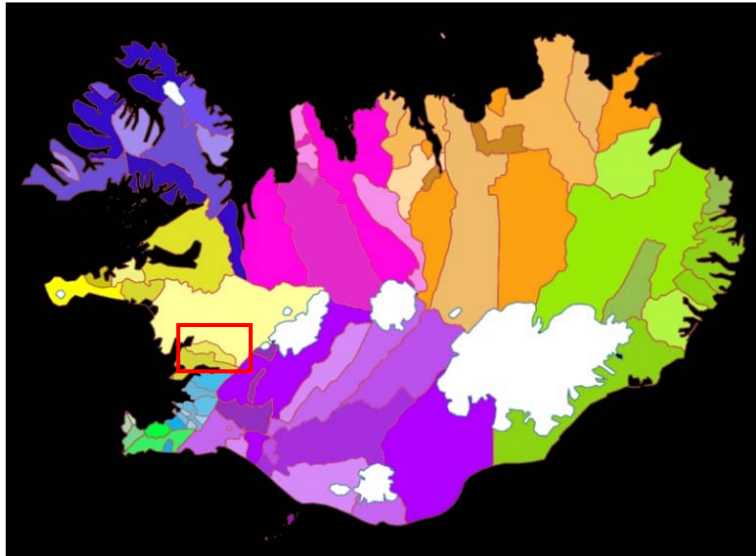
Efnisyfirlit

Staðfestingarsíða greinargerðar	3
Formáli.....	4
Efnisyfirlit.....	5
Inngangur.....	6
1. Forsendur - Náttúra	11
1.1 Staðhættir og náttúrufar	11
1.2 Jarðfræði og landmótun	12
1.3 Vatnafar	13
1.4 Lífríki -rannsóknir	14
1.5 Náttúruvernd	22
1.6 Veðurfar	23
1.7 Náttúruvá	24
2. Forsendur - samfélag	26
2.1. Saga, þjóðminjar og sagnir.....	26
2.2 Íbúápróun og aldur	30
2.3 Byggð	31
2.4 Atvinna	32
2.5 Opinber þjónusta, frjáls félagastarfsemi og afþreying	36
2.6 Samgöngur	39
2.7 Veitur, lagnir og fjarskipti	41
2.8 Efnistökusvæði.....	43
2.9 Sorpförgunarsvæði	43
3. Sérstakar forsendur	44
4. SKIPULAGSÁÆTLUN	46
4.1 Landbúnaðarsvæði.....	52
4.2 Íbúðarsvæði	48
4.3 Frístundabyggðarsvæði.....	50
4.4 Verslunar- og þjónustusvæði	60
4.5 Svæði fyrir þjónustustofnanir	61
4.6 Athafnasvæði	61
4.7 Iðnaðarsvæði	62
4.8 Efnistökusvæði.....	63
4.9 Óbyggð svæði.....	58
4.10 Opin svæði til sérstakra nota	59
4.11 Samgöngur	59
4.12 Náttúruverndarsvæði	68
4.13 Þjóðminjaverndarsvæði	63
4.14 Hverfisvernduð svæði og mannvirki	63
4.15 Vötn og ár	65
4.16 Náttúruvá	65
4.17 Veitur og vatnsvernd	66
4.18 Úrgangsmál	67
Heimildir	69
MYNDIR, KORT OG TÖFLUR	75
VIÐAUKI I: Landnotkun. Samanburður á SnS 1997 – 2017 m.s.br. og ASK 2008-2020.....	77
VIÐAUKI II: Samkomulag um sameiginlega friðun lands.....	79

Inngangur

Skorradalur er syðstur Borgarfjarðardala, um 25 km. Aðliggjandi sveitarfélög eru Hvalfjarðarsveit og Borgarbyggð. Skorradalshreppur er eina sveitarfélagið í Borgarfjarðarsýslu, sem ekki hefur sameinast öðru sveitarfélagi (sjá mynd).

Aðalskipulag Skorradalshrepps 2008-2020 (ASK 2008 – 2020) tekur til alls lands innan hreppsins, sem er 216 km².

Mynd 1. Mörk sveitarfélaga árið 2008

Kennileiti

- *Skarðsheiði, Skessuhorn og Heiðarhorn* vestast á fjallinu hæst (1054 mys).
- *Skorradalsvatn* (57 mys) er um 15km². Vatnið er stærsta stöðuvatn á Vesturlandi og hefur verið miðlunarlón Andakílsárvirkjunar í 50 ár.
- *Eiríksvatn* (278 mys) er 0,77 km² á eystri mörkum hreppsins.
- *Fitjaá* er útfall Eiríksvatns. Fellur um 8 km í Skorradalsvatn.
- *Andakílsá* er útfall Skorradalsvatns. Fellur um 14 km í Borgarfjörð. Áin er röskuð frá 1948 með stíflu í ósi Skorradalsvatns og stýringu Andakílsárvirkjunar, sem staðsett er þar sem áður voru Andakílsárfossar, um 5 km frá upptökum árinna.
- *Vatnhornsskógur* er hávaxnasti og vöxtulegasti birkiskógur á Vesturlandi.
- *Sígrænn skógur* er víða í dalnum.

Nánari lýsing útmarka. Víðast ráða vatnaskil:

- **Í vestri:**

Sunnan Andakílsár fylgja mörkin vesturmörkum Neðra-Hrepps, frá Brekkufjalli (409 mys) að Andakílsá, en norðan árinna liggja þau um Fossamela, vestan við Hálsa og fylgja mörkum jarða yfir Hestháls, austan Hestfjalls (128 mys).

- **Í norðri:**

Austur af Hesthálsi um Skorradalsháls (Skálafell hæst 435 mys), eftir mörkum jarða, víðast á vatnaskilum austur í Eiríksvatn (278 mys).

- **Í austri:**

Úr Eiríksvatni eftir mörkum Efstabæjar til suðurs, austan við Vegg (585 mys). Mæta mörkum Hvalfjarðarsveitar og Borgarbyggðar, suðvestur af Kvígindisfelli (786 mys).

- **Í suðri:**

Fylgja jarðarmörkum frá Efstabæ vestur um Botnsheiði (Tvívörður hæst 589 mys) að Glámu austanverðri. Þaðan inn Grafardal að mörkum Vatnshorns og svo vestur eftir Hálsinum í Dragafell (478 mys). Þaðan víðast á vatnaskilum í Heiðarhorn (1054 mys) og eftir mörkum jarða í Brekkufjall.

Hvað er ASK 2008 – 2020?

- ASK 2008 – 2020 er *skipulagsáætlun* fram til ársins 2020, þ.e. rökstudd stefna og stjórnþæki hreppsnefndar Skorradalshrepps um *alla landnotkun* innan marka hreppsins, eins og skipulags- og byggingarlög nr. 73/1997 mæla fyrir um.
- ASK 2008 - 2020 byggir á gefnum forsendum um landnotkunarflokka sem tilgreindir eru í 4. kafla skipulagsreglugerðar nr. 400/1998. ASK 2008 - 2020 áætlar um þróun og markar stefnu í þessum flokkum fram til 2020.
- ASK 2008 – 2020 tekur mið af gildandi skipulagsáætlunum á sveitarfélagsmörkum, s.s. Svæðisskipulagi norðan Skarðsheiðar 1997 – 2017 (SnS 1997 – 2017) og stefnu stjórnvalda á landsvísu í ýmsum málaflokkum, t.d. samgönguáætlun og *Velferð til framtíðar. Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi. Stefnumörkun til 2020.*
- ASK 2008 – 2020 tekur mið af alþjóðlegum skuldbindingum og er grundvöllur deiliskipulags einstakra svæða innan hreppsins, í samvinnu við landeigendur og almenning.
- ASK 2008 – 2020 er grundvöllur fjárhags- og framkvæmdaáætlana hreppsins, s.s. Staðardagskrár 21 sem er velferðaráætlun í tilteknum málaflokkum og byggð á hugmyndafræði sjálfbærrar þróunar. Hún var fyrst gefin út í desember 2005. Önnur útgáfa S21 er fylgiskjal ASK 2008 – 2020.
- ASK 2008 – 2020 er háð lögum nr. 105/2006 um umhverfismat áætlana, en lögin hafa það markmið að ábyrgðaraðilar taki tillit til umhverfissjónarmiða eins og kostur er, með því að meta samkvæmt tiltækri þekkingu og þekktum matsaðferðum, áætlun umhverfisáhrif tiltekinna framkvæmda, sem stefna er mörkuð um og falla undir leyfisskyldu skv. lögum nr. 106/2000. Matið er sett fram í umhverfisskýrslu sem er fylgiskjal ASK 2008-2020.

Hvert er hlutverk ASK 2008 –2020?

Það byggist á markmiðum skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997 um

- *Að þróun byggðar og landnotkunar á landinu öllu verði í samræmi við skipulagsáætlanir sem hafi efnahagslegar, félagslegar og menningarlegar þarfir landsmanna, heilbrigði þeirra og öryggi að leiðarljósi.*
- *Að stuðla að skynsamlegri og hagkvæmri nýtingu lands og landgæða, tryggja varðveislu náttúru- og menningarverðmæta og koma í veg fyrir umhverfisspjöll og ofnýtingu með sjálfbæra þróun að leiðarljósi.*
- *Að tryggja réttaröryggi í meðferð skipulags- og byggingarmála, þannig að réttur einstaklinga og lögaðila sé ekki fyrir borð borinn þótt hagur heildarinnar sé hafður að leiðarljósi.*
- *Að tryggja faglegan undirbúning mannvirkjagerðar og virkt eftirlit með því að kröfum um öryggi, endingu, útlit og hagkvæmni bygginga og annarra mannvirkja sé fullnægt.*
- *Að komast að því hvort aflu þurfi nýrrar þekkingar með rannsóknum/ athugunum vegna stefnu eða óska um landnotkun.*

**Leiðarljós ASK 2008 – 2020 er
að landnýting verði á forsendum sjálfbærrar þróunar sem miðar að því að tryggja
núverandi kynslóðum góð lífsskilyrði, án þess að ganga á möguleika komandi kynslóða
til hins sama.**

Meginmarkmið hreppsnefndar

Að *nota* Staðardagskrá 21 sem velferðaráætlun fyrir hreppinn. Þar stýrir „leiðarljós“ og stefnumörkun ASK 2008 – 2020 er útfærð í verkefnalista sem miðar að því að *skapa enn betra samfélag*. Í því felst að um leið og reynt er að mæta efnahags- og félagslegum þörfum samtímans, skal einnig séð til þess að ýmis grunnþæði náttúrunnar og menningarsögunnar verði vernduð, til að draga ekki úr möguleikum komandi kynslóða á svæðinu, til hvorutveggja. Það felur einnig í sér að virða alþjóðlega umhverfisverndarsamninga og auka samráð og kynningu á málum er varða heildina.

Helstu stefnumið eru¹:

Um byggðapróun, að

- skapa góð atvinnu-, búsetu- og frístundaskilyrði í fallegu og öruggu umhverfi
- heildstætt deiliskipulag verði unnið fyrir hverja „jörð“ (skilgr. laga 81/2004)
- fjölga möguleikum á fastri búsetu í hreppnum

Í atvinnumálum, að

- auka fjölbreyttni í atvinnulífi í hreppnum
- landnotkun verði fyrst og fremst til „landbúnaðar“ (sbr. skilgr. laga 81/2004)
- leiga lóða undir frístundabyggð verði skilgreind sem „hlunnindi“ (sbr. skilgr. laga 81/2004)

Um félagsleg markmið, að

- efla samvinnu við önnur sveitarfélög til að tryggja íbúum aðgang að opinberri þjónustu, á sviði mennta-, menningar- og heilbrigðisþjónustu
- styrkja tengsl milli íbúa og eigenda frístundahúsa
- auka íbúalýðræði og kynningu á málum er varða heildina

Í samgöngum er

- stefnt að öruggara umferðarkerfi, auknu viðhaldi vegna, lagningu og merkingu stíga Einnig lagfæringu flóttaleiða vegna mögulegra gróðurelda í dalnum
- stefnt að reglugerð um vélknúna umferð á Skorradalsvatni, sumar og vetur

Hvað varðar öryggismál og æskilegar rannsóknir o.fl. er stefnt að því að

- ljúka áætlun um hættumat, viðbrögð og forvarnir vegna mögulegra gróðurelda
- vistkerfa- og búsvæðarannsóknir verði eflar í samvinnu við háskóla og opinberar rannsóknarstofnanir
- styðja við skráningu og verndun menningarsögulegra verðmæta
- friðlýsa birkiskógarvistkerfi landnámsjarðarinnar Vatnshorns
- efla Veiðifélag Skorradalsvatns
- ná samningum við Andakílsárvirkjun um minni yfirborðssveiflur í Skorradalsvatni og að vinna að endurheimt Andakílsár til fiskgengdar
- koma á vöktunarrannsóknnum í ám, vötum og á landi þar sem mengunarhætta er

¹ Sjá einnig Staðardagskrá 21 fyrir Skorradalshrep (fylgiskjal 2).

Framsetning

Aðalskipulagsáætlunin er sett fram með eftirfarandi hætti:

- a) á uppdrætti í mælikvarða 1:25000, unnum á kortagrunn frá Loftmyndum ehf.
- b) Í þessari greinargerð þar sem greint er frá í máli, myndum, töflum, línuritum og skýringarkortum, helstu forsendum í köflum I, II og III og í áætlun í níttján málaflokkum í kafla IV (sjá efnisyfirlit).

Umhverfisskýrsla og Staðardagskrá 21 eru fylgiskjöl.

Mikilvægt er að ASK 2008 - 2020 sé *aðgengilegt, notað og endurskoðað* reglulega svo markmið þess sem *stjórnþækis*, nýtist sem best.

ASK 2008-2020 er á vef Skorradalshrepps: <http://www.skorradalur.is> ásamt grunnupplýsingum og ítarefni sem safnað var á árunum 1999 – 2008 í tengslum við undirbúning aðalskipulagstillögunnar.

Vinnuferlið og kynning

Undirbúningur hófst síðla árs árið 1999, en margt varð þess valdandi að ekki var unnt að ljúka vinnu við áætlunina fyrr en 2009.

Ýmissa gagna var aflað á þessum langa tíma (sjá heimildaskrá). Á árunum 2001 – 2002 var leitað til landeigenda hvað varðar upplýsingar um einstakar jarðir og framtíðarsýn. Þá var á vinnslutímanum fundað með opinberum aðilum s.s. Fornleifavernd ríkisins, Skógrækt ríkisins, slökkviliðsstjóra svæðisins, Brunamálastofnun, Húsafriðunarnefnd ríkisins, Veðurstofu Íslands, Skipulagsstofnun, Umhverfisstofnun, Vegagerð ríkisins og vegamálastjóra. Á vissu stigi leitað eftir skriflegri umsögn flestra þessara aðila um tillögugerðina.

Formlegar kynningar á tillögunni voru eftirfarandi:

Almennir íbúafundir:

- Á almennum íbúafundi í Skátaskálanum 10. september 2003.
- Á fundi Skipulagsnefndar Miðhálandisins í Krúnesi 2. júní 2004 að ósk nefndarinnar.
- Sent til umsagnar Skipulagsstofnunar, Umhverfisstofnunar, Fornleifaverndar ríkisins og Vegagerðarinnar og óskað skriflegra umsagna. 5. maí 2005.
- Á fundi formanna sumarhúsafélaga í Skorradal 1. Júní 2009.
- Á almennum íbúafundi í Skátaskálanum 8. Júní 2009.
- Sent til umsagnar Hvalfjarðarsveitar og Borgarbyggðar....

viðbót

Fyrirliggjandi svæðis- og aðalskipulagssáætlanir

Aðalskipulag Dagverðarness	Staðfest 16. nóvember 1994
Svæðisskipulag sveitarfélaganna Norðan Skarðsheiðar 1997-2017	Staðfest 19. febrúar 1998

Engar breytingar hafa verið gerðar á „aðalskipulagi“ Dagverðarness .

Eftirfarandi breytingar hafa verið gerðar á SnS 1997-2017:

Tafla 1. Breytingar sem hafa verið gerðar á SnS 1997-2017 og tilheyra Skorradalshreppi²:

Jörð	Tegund breytingar	Málsnúmer breytinga hjá Skipulagsstofnun
Indriðastaðir	Frístundabyggð, stækkun	1999 110052
Grund	Íbúðarsbyggð	2000 110007
Hvammur	17,5 ha stækkun frístundabyggðar	2002 020022
Indriðastaðir	Frístundabyggð og efnistaka	2003 020048
Hvammur	Frístundab., opið svæði til sérstakra nota, íbúðarsvæði og athafnasvæði	2003 090069
Indriðastaðir	35,2 ha golfvöllur (opið svæði til sérstakra nota)	2003 110001
Sultartanga-lína 3		2003 110081
Indriðastaðir	5,1 ha sv. til sérstakra nota og 1,3 ha sv. verslun og þjónusta	2003 110082
Hvammur	Hvammsskógar 10	2004 120032
Vatnsendi	2 svæði f. frístundabyggð	2005 060042
Indriðastaðir	33,8 ha stækkun frístundabyggðar	2006 010109
Indriðastaðir	4,56 ha sv. br. úr frístundabyggð í landbúnaðarsv.	2006 030076
Hálsar	Frístundabyggð stækkar í 113 ha	2006 100008
Vatnsendi	13 ha stækkun frístundabyggðar	2007 030034

Mynd 2. Úr Fitjahlíð, sem er eitt af sex frístundasvæðum í Skorradal

² Skipulagsstofnun, Guðrún Halla Gunnarsdóttir, tölvupóstur

1. Forsendur - náttúran

1.1 Staðhættir og náttúrufar

Skorradalur er syðstur þeirra dala sem ganga upp frá undirlendi Borgarfjarðar, um 25 km langur og stefnir til austsuðausturs, inn í landið.

Tvær tilgátur eru uppi um heiti Skorradals. Samkvæmt Landnámu dregur dalurinn nafn sitt af Skorra, sem „nam Skorradal fyrir ofan vatn“. Sumir fræðimenn telja hins vegar að heitið eigi rót sína í gelíska orðnu „sgorr“ sem merkir tindur eða hyrna, en hyrnur Skarðsheiðar eru áberandi kennileiti á svæðinu.

Hyrnan sem nú kallast Skessuhorn mun áður fyrir hafa gengið undir nafninu Heiðarhorn eins og syðri hyrnan. Þá var talað um ytra og innra Heiðarhorn.³

Mynd 3. Skessuhorn (Heiðarhorn innra)

Vestasti hluti Skorradals nær upp að klappar- og melhryggnum við Andakílsárvirkjun. Þaðan upp af Fossamelum og norðurum að Hesthálsi sem er fremur lágur. Þá tekur Skorradalsháls við, lágrestur vestast en rís svo þegar innar kemur. Hlíðarnar verða brattari uns hann rennur saman við hálendið við Eiríkfell sem stendur fyrir botni dalsins. Þá tekur Botnsheiði við í suður og vestur. Þar eru tvö fell Skúlafell og Bollafell hæst, en utar tekur Vatnshornshálsinn við, þá Dragafell fyrir miðjum dalnum og mynnist við Skarsheiðina til vesturs.⁴

Skipta má hreppnum upp í sex einkennandi landslagsheildir:

- *Þurrt mólendi, ræktað land*: Flatlendi sunnan Andakílsár að rótum Skarðsheiðar og út að Brekkufjalli.
- *Votlendisflákar, mýra-, jaðargróður og skógivaxnir ásar*: Efra vatnasvið Andakílsár frá ósi Skorradalsvatns. Framræst votlendi að hluta.
- *Stöðuvatn og skógur*: Skorradalsvatn með bröttum hlíðum beggja vegna. Miðlunarlón, frístundabyggð og skógrækt.
- *Dalbott á vatnasviði Fitjaár*: Um 1 km² óraskað votlendi með um 118 tegundir háplantna. Náttúruverndarsvæði að hluta og skógrækt. Alaskalúpína er ríkjandi á vatnasviði Fitjaár og breiðist til vesturs.
- *Hálendisvotlendi og flóar*: á Botnsheiði í um 350 – 450 mys.
- *Lítt gróið land*: Ofan við 300 mys. Á norður- og suðurmörkum svæðisins.

³ Búnaðarfélag Skorradalshrepps 100 ára 03.07.83, s. 4.

⁴ Byggðir Borgarfjarðar II 1998 s. 211-218; Árbók FÍ 2004, s. 107-122 eru dæmi um rit sem gefa greinargóðar lýsingar á staðháttum og náttúruferi í Skorradal. Á slóðinni www.skorradalur.is eru nánari lýsingar.

1.2 Jarðfræði og landmótun⁵

Jarðfræði Skorradalshrepps má í stórum dráttum skipta í tvö megingímabil. Frá vestasta hluta svæðisins og inn að dalbotni er mestmegnis að finna basískt og ísúrt hraun eða móberg, 3,3 til 8,5 milljón ára gamalt. Þegar upp á Botnsheiði er komið og á innsta hluta Skorradalsháls, taka við yngra basískt og ísúrt hraun eða móberg, 0,8 - 3,3 milljón ára gamalt.

Jökull mun hafa legið yfir öllu Borgarfjarðarhéraði á síðari jökulskeiðum ísaldar, nema hvað háeggjar Skarðsheiðar hafa staðið uppúr. Talið er að jökullinn hafi verið nokkur hundruð metra þykkur og Skorradalsháls verið á kafi. Dalurinn er skorinn ofan í berggrunninn, sem hugsanlega gæti hafa verið forn rofslétta, og hefur jökulsvarf átt sinn þátt í landmótuninni, enda eru hlíðar hálsanna beggja vegna dalsins yfirleitt sléttar og stroknar.

Þegar ísar tóku að bráðna í ísaldarlok, hækkaði jafnharðan í heimshöfunum og flæddi sjór yfir láglandi í stað jöklanna áður, þar sem tíma tók fyrir landið að rísa undan farginu. Mun sjórinn hafa náð upp í núverandi 40 - 60 m hæð yfir sjó í ísaldarlok og lágsveitir Borgarfjarðar, svo sem Andakíll og Bæjarsveit, verið á kafi. Melar hjá Fossum við Andakílsá, í mynni Skorradals virðast vera fornir sjávarhjallar, að minnsta kosti að utanverðu og því má gera ráð fyrir að sjór hafi náð þar að, en óvíst er hvort sjór náði upp í Skorradalsvatn.⁶

Ummerki um heflun og fágun landsins er ekki eins mikil í Borgarfirði eins og víða annars staðar á landinu en þó eru fallegar jökulstigamenjar víða um dalina, t.d. virðast vera jökulurðir skammt innan við og einnig nokkuð utan við Háafell, sem standast líklega á við urðarhóla sunnan vatns.⁷

Í Stóra-Sandhóli sem er jökulruðningshóll niður undan Hornsdal í landi Horns hafa fundist skeljabrot sem eru meira en 12.000 ára gömul.⁸

Mynd 4. Skarðsheiðin tilsýndar

⁵ Byggt á 2. kafla SnS 1997-2017. Sjá einnig árbók FÍ 2004, s. 23-42.

⁶ Setkjarnarannsóknir gætu m.a. skorið úr um þetta.

⁷ Jarðfræðirannsóknir gætu m.a. skorið úr um þetta.

⁸ Árbók FÍ 2004, s. 120.

1.3 Vatnafar

Stöðuvötn og ár

Skorradalsvatn, jökulgrafið dalvatn, (57 m h.y.s.) er eitt af megininkennum svæðisins og fyllir mest allan botn Skorradals. Vatnið er um 15 km² og mesta dýpt er 48m. Vatnasvið þess er um 147 km² og auk ýmissa lækja sem falla úr hlíðum dalsins eru stærstu vatnsgjafar vatnsins eftirfarandi:

Eiríksvatn, á eystri mörkum skipulagssvæðisins (278 m h y s) er um 0,77 km².

Fitjaá er affall Eiríksvatns og fellur um 8 km leið vestur í Skorradalsvatn. Meðalrennsli hennar er um 3 m³ /sek. Margir fossar eru í ánni og er Hvítserkur þeirra mestur.

Mynd 5. Hvítserkur í Fitjaá

Mynd 6. Keilufoss í Fitjaá

Andakílsá er affall Skorradalsvatns og stærsta vatnsfall í Skorradal. Hún líður bugðött vestur um Andakíl, alls um 13 – 14 km leið, uns hún fellur í Borgarfjörð. Náttúrulegt vatnsmagn hennar er 6 – 8 m³/s, en því er stýrt um miðlunarmannvirki af Andakílsárvirkjun sem er staðsett í um 5 km fjarlægð frá upptökum árinna, utan skipulagssvæðisins.

Dragá fellur í Skorradalsvatn úr Skarðsheiði og veitir um 1 – 2 m³/s til Skorradalsvatns.

Vestantil úr Skarðsheiði falla *Kaldá*, *Hornsá* og *Álfsteinsá*, í Andakílsá. Allar framangreindar ár eru dæmigerðar dragár, sem bera fram mikla möl og urð í leysingum.

Kalt og heitt jarðvatn⁹

Lítið er um gjöful lindarsvæði í Skorradalshreppi. Víða má þó finna smálindir en útbreiðslu þeirra þyrfti að rannsaka m.t.t. framtíðar neysluvatnsmála í Skorradal.

Jarðhiti virðist bundinn við NA-SV gosbeltalínurnar. Talið er víst að hann tengist sprungum og misgengi og með borun megi fá heitt vatn víðar en nú er á yfirborði.¹⁰ Borað hefur verið eftir heitu vatni á Stóru Drageyri og er sú borhola virkjuð. Í Hvammi hefur einnig verið borað eftir heitu vatni en borholan er óvirkjuð enn sem komið er. Einnig hefur sírennsli úr heitum hver notast í Hreppslaug í landi Efri Hrepps.

⁹ Sjá nánar í Staðardagskrá 21, fylgiskjali.

¹⁰ SnS 1997-2017, s. 14.

1.4 Lífríki -rannsóknir

Fáar rannsóknir hafa verið gerðar á lífríki svæðisins, en þó ein mikilvæg. Það er skógarvistfræðirannsóknin „Skógvist“ sem fjallar um líffræðilega fjölbreytni, framvindu og kolefnishringrás íslenskra skóga og er því mikilvæg fyrir Skorradal þar sem skógur er ríkur landnotkunarpáttur. Rannsóknin var samstarfsverkefni Landbúnaðarháskóla Íslands, Rannsóknarsstöðvar skógræktar á Mógilsá, Náttúrufræðistofnunar Íslands og Landshlutaverkefna í skógrækt, undir stjórn dr. Bjarna D. Sigurðssonar. Niðurstöður staðfesta að verulegar breytingar verða á lífríkinu þegar skógur vex upp, en þær sýna jafnframt að með markvissu vali á trjategundum, upphafsbéttleika og grisjun (ljós/skuggi og umhirða) má hafa mikil áhrif á framvinduna. Auk mikilvægi *umhirðunnar* sýna niðurstöður að áhrifin fara einnig eftir aldri skóganna. Í skógunum fundust nýjar tegundir sveppa, fléttna og smádyra. Einnig fannst ný fuglategund í varpi, skógarsnípa. Áhrifin á jarðveg leiddu í ljós að mismunandi trjategundir höfðu ekki marktækt ólík áhrif á sýrustig jarðvegs. Einnig kom í ljós að árleg kolefnisbinding (uppsöfnun kolefnis í lífmassa og jarðvegi) nam um tveimur tonnum kolefnis á hektara á ári fyrstu 15 árin eftir gróðursetningu. Þetta svarar til losunar einkabíls sem ekið er um 30.000 km á ári.

Athyglisvert er hversu margar nýjar tegundir fundust í birkiskógunum sem rannsakaðir voru til samanburðar. Í Vatnshornsskógi fannst árið 2003 fléttutegundin „flókakræða“ (*Alectoria sarmentosa ssp. vexillifera*) og er það fyrsti fundarstaður hennar í birkiskógi á Íslandi. Þetta sýnir að *brýn þörf* er á frekari rannsóknum á lífríki og vistfræði náttúruskóganna okkar.¹¹

Þá væri æskilegt að taka kerfisbundið fyrir svæði í Skorradal og *vistgerðarflokka*, því slík flokkun veitir mikilvægar upplýsingar um verndargildi lands og „er þýðingarmikið hjálpartæki við ákvarðanir um hvers konar landnotkun, svo sem við gerð skipulagsáætla, mat á umhverfisáhrifum framkvæmda, náttúruvernd, skógrækt og landgræðslu.“¹²

Árið 1999 var á vegum eigenda Fitja gerð úttekt á gróðurfari votlendisins við ósa Fitjaár¹³ Gróðurgreiningin, ásamt örnefnum á svæðinu er nú aðgengileg á skilti við þjóðveginn. Þá hefur tegundafjölbreytni og útbreiðsla fugla verið könnuð á svæðinu (sjá Fuglar)¹⁴

Skorradalsvatn

Nokkrar rannsóknir hafa verið gerðar í *Skorradalsvatni*. Sú fyrsta, árið 1972, beindist að bleikjunni (Jón Kristjánsson 1974) og 1975 fór fram stofnstærðarmat á bleikju (Jón Kristjánsson & E.P. Nunnallee 1978). Árið 1998 var gerð heildstæð úttekt á mörgum lífríkispáttum, auk mælinga á efna- og eðlisþáttum (Hilmar J. Malmquist o.fl. 1999,2000,2003). Rannsókn þessi var hluti af rannsóknarverkefninu *Yfirlitskönnun á lífríki íslenskra vatna*.¹⁵

Árið 1993 var unnin skýrsla um *Vatnsborðssveiflur í Skorradalsvatni* fyrir Náttúruverndarráð. Þar segir m.a. um áhrif miðlunar á vistfræði vatnsins:

Bráðabirgðaniðurstöður um botndýralíf benda til þess að lítill þéttleiki er af dýrum á botni frá fjöruborði (núverandi stöðu) og niður á 5 m dýpi, eða þar til dýpi eykst snögglega. Má gera ráð fyrir að vatnsborðssveiflur og ölduhreyfingar valdi þar mestu. Auk þess fellur ís ofan á þetta botnsvæði þegar vatni er hleypt undan ísnum að vetri til. Flatarmál þessa svæðis er um 2.2 km², eða um 15% af heildarflatarmáli vatnsins. Vatnsborðssveiflurnar rýra því fæðuöflunarsvæði og hrygningarstöðvar silungs, sem eru aðallega vatnablaikja og murta, en urriði finnst einnig í vatninu. Erfitt er að meta hver

¹¹ Sjá niðurstöður Skógvistar í ræðu og riti á slóðinni: <http://www.rannis.is/sjodir/rannsoknasjodur/rannsoknsjodur--frettasida/nr/1187/>

¹² „Verndun svæða, vistgerða og tegunda.Tillögur N.Í. vegna náttúruverndaráætlunar 2009-2013“, s.13. Sjá: http://www.ni.is/media/midlunogthjonusta/utgafa/tillogur_v_natturuv_loka.pdf

¹³ Náttúrufræðistofnun Íslands 99-002. Kristbjörn Egilsson og Guðmundur Guðjónsson.

¹⁴ Gunnar Þ. Hallgrímsson og Hallgrímur V. Gunnarsson, 2004.

¹⁵ Sjá slóð Náttúrufræðistofu Kópavogs: <http://www.natkop.is/page2.asp?flokkur=vatnaverkefni>

áhrifin eru á heildarframleiðslu vatnsins, en ljós er að vatnsborðssveiflur og ís geta rýrt framleiðslu botngróðurs og dýra á þessu botnsvæði.¹⁶

Í bréfi Sigurðar Guðjónssonar, fiskifræðings, sent Andakílsárvirkjun og veiðiréttarhöfum 16.2.1994 segir m.a.:

Vatnsgeymsla og miðlun úr Skorradalsvatni hefur án efa haft slæm áhrif á lífríki þess þar sem fjara stöðuvatna er oft auðug af lífi og einkum mikilvæg í djúpum vötnum eins og Skorradalsvatni. Í fjörunni eru botnfastir þörungar og gróður sem botn- og sunddýr lifa á og eru aftur mikilvæg fæða fisks (bleikju, urriða). Mikil miðlun velur því að fjaran fer á þurr eða á mikið dýpi og raskar þar með öllu lífi. Miðlun er því vandamál sem erfitt er að finna lausn á þar sem takmörkun á miðlun getur valdið truflun í rekstri raforkuversins.¹⁷

Árið 2003 rannsakaði J. Nykvist til B.S. gráðu: *The effects of hydro-electric power on impounded lakes in cold climates – A comparison between Sweden and Iceland*. Nykvist setti fram þá kenningu að fosfór tapist úr vatnakerfi Skorradalsvatns, þar sem það lokist af í setbotni vatnsins fyrir áhrif vatnsmiðlunar Andakílsárvirkjunar.¹⁸

Árið 2003 vann Náttúrufræðistofa Kópavogs greinargerð fyrir OR um „Áhrif vatnsmiðlunar á vatnalífríki Skorradalsvatns: Forkönnun og rannsóknartillögur“ að tilhlutan Veiðifélags Skorradalsvatns. Þar segir m.a.:

Ekki er talin þörf á frekari rannsóknum á botndýrum í fjörubelti til að renna stoðum undir að vatnsmiðlun hafi áhrif á botndýralíf í fjörubelti Skorradalsvatns. Hins vegar, [...] þá er lítið vitað um framvindu botndýra og viðbrögð þeirra við vatnsmiðlun á mismunandi árstíðum yfir heilt ár. Slík rannsókn hefur ekki verið gerð hér á landi áður í miðlunarlóni og því áhugavert að ráðast í slíka úttekt. Rannsókn af þessu tagi getur m.a. varpað ljósi á hvenær á lífsferli botndýra þeim er hættast við áföllum af völdum vatnsmiðlunar, auk þess að upplýsa um umfang áhrifa af völdum vatnsmiðlunar.

Í ljósi kenningar um að botnset kunnir að virka sem gildra fyrir næringarefni í vatninu er æskilegt að kanna botndýr í seti vatnsins og grenslast fyrir um hvort merkja megi hugsanleg áhrif næringarefnauðgunar á dýralífið. Setkjarnasýni eru til úr vatninu en eftir er að vinna úr þeim. Í þessu sambandi er einnig mjög áhugavert að rannsaka lífsögu Skorradalsvatns áratugi og árhundrið aftur í tímann með því að greina dýra- og plöntuleifar úr setkjörnum. Slík rannsókn gæti varpað ljósi á það hvort og þá hvernig vistfræðilegt eðli vatnsins hefur breyst í tímans rás, m.a. með tilkomu Andakílsárvirkjunar.

Svifdýrasamfélag Skorradalsvatns virðist lítt eða ekkert snortið af vatnsmiðlun og því eru rannsóknir m.t.t. áhrifa af völdum virkjunarinnar á þennan lífríkispátt óþarfar. Á hinn bóginn skiptir svifdýrasamfélagið mjög miklu máli fyrir orkuumsetningu í vistkerfi vatnsins, m.a. sem fæða fyrir bleikju, og jafnframt er mörgum spurningum ósvarað um hegðun svifdýranna. Því eru athuganir á svifdýrasamfélaginu mjög áhugaverðar, einkum er varðar dægurferðir dýranna og framvindu ólíkra tegunda yfir árið.¹⁹

Þá hafa nemandar í vatnalíffræði við H.Í. (próf.: Gísli M. Gíslason) unnið verkefni í Skorradalsvatni, eitt um botndýr (Bjarni Kr. Kristjánsson o.fl. 1993); eitt um dægurferðir svifdýra (Ellý Guðjohnsen o.fl. 1993); tvö um fisk (Edda S. Oddsdóttir o.fl. 1993; Arngerður Jónsdóttir o.fl. 1995); eitt um seiði (Þorsteinn E. Jónsson o.fl. 1993); eitt um bandormssýkingar og fæðuval hornsíla (Ásrún Elmarsdóttir o.fl. 1995) og eitt um vorflugur (Ólöf Ýrr Atladóttir o.fl.). Auk þess var eitt um dýralíf í straumvatni þar sem Fitjá og Andakílsá voru bornar saman (Broddi Rey Hansen o.fl. 1993).²⁰

¹⁶ Gísli Már Gíslason, 1993, s. 4. Skýrsluna má lesa á www.skorradalur.is

¹⁷ Veiðifélag Skorradalsvatns. Bréfasafn

¹⁸ <http://www.rutilus.se/getfile.php?id=26>.

¹⁹ <http://www.natkop.is/page2.asp?flokkur=utgefni>, s. 3.

²⁰ Veiðifélag Skorradalsvatns. Skýrslur.

Skógar

Áhrif hnattrænna loftslagsbreytinga kunna m.a. að leiða til hærri skógarmarkna og betri skilyrða til skógræktar.²¹ Rannsóknarverkefnið SKÓGVIST hófst árið 2002 og því lauk 2006. Niðurstöður þess geta nýttst ræktendum skóga og almenningi, en ekki síður til að *samhæfa* þau umhverfis- og byggðamarkmið sem stjórnvöld hafa sett. Það er því nauðsynlegt að gera grein fyrir helstu niðurstöðum hér, þar sem mismunandi skógavistkerfi eru á skipulagssvæðinu.

Markmið Skógvistar var að rannsaka *vistkerfisbreytingar* sem verða fyrstu 50 árin þar sem skógur vex upp á skóglausu landi. Rannsakaðar voru breytingar á *gróðurfari*, *jarðvegi*, *smádyralífi*, *fuglalífi*, *kolefnisforða* og *flæði kolefnis* í kjölfar gróðursetningar barrtrjáa og þegar birkiskógur vex upp í kjölfar beitarfriðunar. Rannsóknir fóru fram á Fljótisdalshéraði á Austurlandi og í Skorradal og Norðurárdal á Vesturlandi.

SKÓGVIST í Skorradal:

- M-1 beitt, skóglaut land
- B-1 birki, beitt kjarr
- B-2 birki, girt 1985 (Litla Skarð)
- B-3 birki, lítil beitt eftir 1964
- G-1 greni, gróðursett 1995
- G-2 greni, gróðursett 1970
- G-3 greni, gróðursett 1960-61, ógrísjað
- G-4 greni, gróðursett 1961, grísjað
- F-1 stafafura, gróðursett 1990
- F-2 stafafura, gróðursett 1965-68
- F-3 Stafafura, gróðursett 1958-59

Mælingar fóru fram í mólendi og misgömlum lerki-, stafafuru-, sitka-greni- og birkiskógum.

Smanburðarmælingar voru gerðar í beitolandinu í Háafelli. Þannig var

Kort 1. Tilraunarsvæðin

mögulegt að kanna framvindu lífríkis (líffræðilega fjölbreytni) eftir aldri skóganna og hvort framvindan er mismunandi eftir trjategundum og í samanburði við beitoland.

Niðurstöður sýna að ekki skipti höfðumáli hvort um er að ræða birki eða barrtré. Áhrifin eru svipuð á þéttleika, tegundafjölda og tegundasamsetningu lífvera (plöntur, sveppir, skordýr, ánamaðkar og fuglar).

Lerkiskógar og birkiskógar hafa svipað lífríki, en ákveðnar lífverur eru aðlagðar sérstökum skógargerðum, t.d. fannst afbrigði flókakræðu *Alectoria sarmentosa ssp. sarmentosa* sem ásæta á birki í Vatnshornsskógi (sjá kafla 1.5 Náttúruvernd).

Niðurstöður staðfesta að verulegar breytingar verða á lífríkinu þegar skógur vex upp, en þær sýna jafnframt að með markvissu vali á trjategundum, upphafspéttleika og nauðsynlegri grísjun (áhrif af ljósi/skugga og umhirðu) má hafa mikil áhrif á framvinduna.

Auk mikilvægi *umhirðunnar* sýna niðurstöður að áhrif á framvinduna fara einnig eftir aldri skóganna.²²

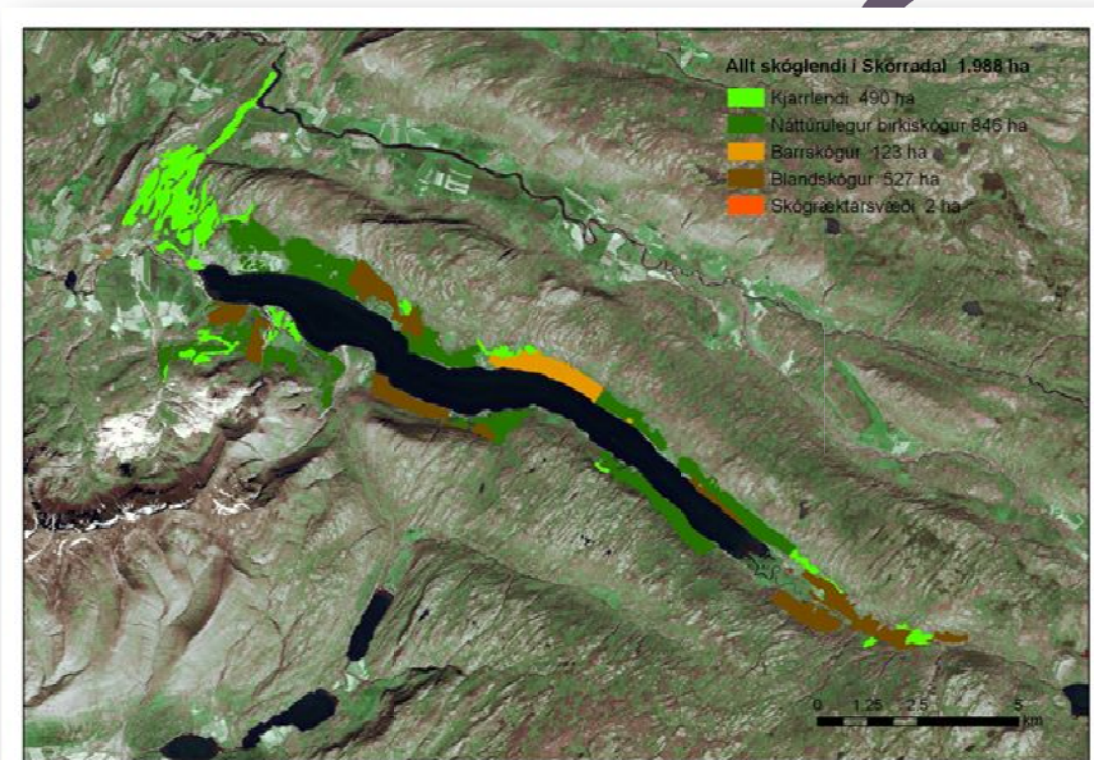
Mynd 7. „Umhirða“

Rannsóknir sýna - að það er varhugavert að fullyrða um *einsleit* áhrif skógræktar á lífríkið.

²¹ Hnattrænar loftslagsbreytingar og áhrif þeirra á Íslandi (2008). Skýrsla vísindanefndar.

²² Bjarni Diðrik Sigurðsson, Lbhí, verkefnisstjóri SKÓGVIST. Erindi flutt á aðalfundi FsV 2009.

Allt skóglendi í Skorradal	1.988²³
-Kjarrlendi	490
-Birkiskógur	846
-Barrskógur	123
-Blandskógur	527
-Skógræktarsvæði	2
Vatnshornsskógur	128
-Kjarrlendi	4
-Birkiskógur	124

Kort 2. Skógar í Skorradal

Í „Vernd og endurheimt íslenskra birkiskóga. Skýrsla og tillögur nefndar“²⁴ eru m. a. gerðar eftirfarandi tillögur um endurheimt og vernd birkiskóga:

- Við endurheimt birkiskóga verði lögð áhersla á stór, samfelld svæði
- Við endurheimt birkiskóga verði lögð áhersla á fjölbreytni
- Beitarstýring verði aukin og taki mið af endurheimt og vernd birkiskóga
- Birki verði gróðursett í auknum mæli á skógræktarsvæðum þar sem áhersla hefur verið lögð á innfluttar tegundir, t.d. í skógarjaðra til viðarframleiðslu og annarra nytja.

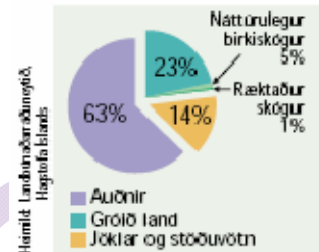
²³ Skógrækt ríkisins.

²⁴ Umhverfisráðuneytið 2007. Nefnin var skipuð fulltrúum frá landbúnaðar- og umhverfisráðuneytum, frá Samb. ísl. sveitarfélaga og Skógræktarfélagi Íslands. Skýrsluna má nálgast á slóðinni: http://www.umhverfisraduneyti.is/media/PDF_skrar/Birkiskogar.pdf

- Unnið verði áfram að friðun birkiskóga í samræmi við verndartillögur í Náttúruverndaráætlun 2004-2008. Jafnframt verði unnið að vernd/friðlýsingu þeirra birkiskóga sem upp eru taldir á fylgiskjali 1
- 39. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd verði beitt meira í því skyni að vernda og efla birkiskóga

Í stefnumörkun stjórnvalda „Velferð til framtíðar: Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi: Stefnumótun til 2020“, kafla um „tölulegar vísbendingar“ að náttúrulegir birkiskógar séu um 5% af grónu landi (eða um 1.15% af heildarflatarmáli og ræktaðir skógar um 1% af grónu landi (eða um 0,23% af heildarflatarmáli landsins).

Þá segir í kafla um „vernd lífríkis Íslands“ að „forðast verði eins og kostur er að *skerða* frekar votlendi, birkiskóga og önnur lykilvistkerfi Íslands“, áhersla er lögð á *endurheimt* votlendis og *viðhald* fjölbreyttra vistgerða.²⁵

Kort 3. Tölur á landsvísu

Við stefnumörkun í ASK 2009-2020 hefur verið tekið tillit til framangreindra forsendna og sér þess stað í köflum 4.1; 4.2; 4.9; 4.12; 4.13 og 4.16 IV. kafla.

Rannsóknarverkefnið SKÓGVATN²⁶ varð til eftir ráðstefnu Vesturlandsskóga, Félags skógarbænda á Vesturlandi, Skógræktar ríkisins, Veiðimálastofnunar og Lbhí á Hvanneyri á Laugum í Sælingsdal 2004, þar sem fram kom að mikil þörf væri á rannsóknum á samspili skógarþekju og lífs í ám og vötnum. Markmið SKÓGVATN er að afla þekkingar á áhrifum skógarþekju á; a) vatnsgæði, b) vatnsbúskap og c) líf í straumvötnum. Valin eru svæði sem eru; I) skóglaus, II) vaxin barrskógi og III) vaxin birki. Rannsakað er hvernig gróðurfar hefur áhrif á A) vatnsbúskap (t.d. sveiflur í vatnsrennsli) og B) magn og eiginleika þess hluta lífrænnar framleiðslu þurrlandisvistkerfa sem berst í; 1) jarðvatn, 2) grunnvatn og 3) straumvatn og hefur síðan áhrif á; a) efnainnihald vatns, b) örveruinnihald vatns, c) smádýralíf í vatni og b) fiskistofna í straumvötnum.

Vistfræði fjölbreyttra skóga og samspil skógarþekju og lífs í ám og vötnum á skipulagssvæðinu og framþróun vistkerfa ætti að vera áhugavert rannsóknarverkefni.

Votlendi

Í rannsókn sem gerð var á framræslu votlendis á Vesturlandi kemur fram að árið 1994 hafði 87% eða 6,7 km² af flatarmáli votlendis í sveitarfélaginu árið 1930, neðan 200 m hæðarlínu, verið ræst fram eða því raskað, þannig að aðeins stóð eftir óraskað um 1 km² og er það votlendi við ósa Fitjaár.²⁷

Í gróðurfarsúttekt Náttúrufræðistofnunar árið 1999 segir að votlendissvæðið við ósa Fitjaár (um 1 km²) sé eina óraskaða votlendið í hreppnum og „telst vera einstök mýrargerð og því verðmæt ekki einungis fyrir Skorradal heldur allt Borgarfjarðarhérað. Svæðið einkennist af flóa og mýrlendi, en alls fundust við úttektina 118 tegundir háplantna, sem er um fjórðungur íslensku flórunnar.“²⁸

Jarðvegsrof

Í „Jarðvegsrof á Íslandi“ segir m.a. um Skorradalshrepp (sagður 227km²): Jarðsilssvæði með rofeinkunnir 3 og 4 eru samtals 53 km² og því er ljóst að jarðvegur í hlíðum er víða mjög viðkæmur

²⁵ Velferð til framtíðar: Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi: Stefnumótun til 2020, s 74 og 37. Skýrsluna má nálgast á slóðinni: <http://www.umhverfisraduneyti.is/utgefing-efni/nr/249>

²⁶ Sjá nánar á www.skogvatn.is

²⁷ Hlynur Óskarsson, 1998.

²⁸ N.í. 99-002, 1999, s 4.

og það þarf að hafa í huga við nýtingu þeirra. Hreppurinn er eigi að síður víða vel gróinn og rof er lítið á 68% lands.²⁹

Jarðvegsrof er víða allmikið við Skorradalsvatn og má telja víst að ágangur Skorradalsvatns, þegar saman fer há vatnsstaða vegna vatnssöfnunar Andakílsárvirkjunar og illviðri, hafi þar mest að segja. Hafa sveiflur í vatnsyfirborðinu leitt til vistkerfisröskunar í og við Skorradalsvatn, bæði vegna þess að láglendi fór á kaf og jarðvegsrof er viðvarandi og áberandi (sjá mynd).

Mynd 8. Rofbeltið, 2005

Sigurjón Rist vatnamælingamaður taldi að náttúruleg yfirborðssveifla Skorradalsvatns hafi verið um 70 cm, en tæknilega getur sveiflan nú numið allt að 2 metrum við miðlunina. Fyrir um 50 árum heimilaði Atvinnuáráðuneytið virkjuninni einhliða, að hún mætti hækka vatnsyfirborðið árlega um 50 cm, frá 15. september til 15. maí, en túlkun viðmiðunarpunkts hefur lengi verið ágreiningsefni.

Á árunum 1993 – 1994 var unnið að endurbyggingu miðlunarmannvirkja í ósi Skorradalsvatns og er ágreiningur um það hvort og þá hve mikið stíflugarðurinn hækkaði við aðgerðirnar, en heimamenn telja að vatnið sé nú viðvarandi í *hærrí stöðu* en fyrir breytingarnar og að ófremdarástand skapist í flóðum, þar sem mannvirkin eru ekki hönnuð til að flytja það vatnsmagn sem getur safnast upp við stíflugarðinn. Eignarhald virkjunarinnar hefur breyst frá fyrstu tíð. Orkuveita Reykjavíkur tók yfir reksturinn í byrjun árs 2002 og rekur hana einkum sem „toppstöð“ þ.e. á álagstímum.

Í skýrslunni *Vatnsborðssveiflur í Skorradalsvatni* (1993) segir m.a. eftirfarandi um landbrot:

„Farið var með löndum kringum vatnið, og var ekki að sjá landbrot að sunnanverðu. Að norðanverðu er land enn að brotna, enda stendur aldan á þann bakkann í suðlægum áttum. Mest var landbrot þar sem bakkar eru brattastir. Vegna vatnsborðshækkunar myndast nýtt fjöruborð, og hefur það ekki enn náð jafnvægi miðað við nýtt hámarksvatnsborð að norðanverðu.“³⁰

Mynd 9. Landbrot í Fitjahlíð

Hafa sveiflur í vatnsyfirborðinu leitt til vistkerfisröskunar í og við Skorradalsvatn, bæði vegna þess að láglendi fór á kaf og jarðvegsrof er viðvarandi og áberandi víðsvegar við ströndina, einkum þar sem brattlendara er (sjá mynd).

Fuglar

Nokkuð fjölskrúðugt fuglalíf er í Skorradal, þó ekki sé hægt að tala um mikið fuglalíf, því þéttleiki flestra tegunda annarra en spörfugla virðist lítill. Svæðið er nokkuð vel þekkt með tilliti til útbreiðslu og fjölda varptegunda, sem er um 27. Þekkingu er hins vegar ábótavant þegar kemur að and- og vatnafuglum. Þá vantar einnig talsvert upp á að þekking á þéttleika sé nægjanleg.

Bakkakotsgil, Fálkagil og Nóngil austantil á svæðinu og Hrafnagil vestar, virðast henta hröfnum vel og fálki og smyrill eru óreglulegir varpfuglar á svæðinu, auk þess sem gulönd er líklega varpfugl innst í dalnum. Í mýrlendinu er hrossagaukur mjög algengur. Við ósa Fitjaár er búsvæði margra tegunda eins og stelks, lóupræls, jaðrakans, álfar, grágæsar, sem hefur fjölgað umtalsvert á síðustu árum.

²⁹ Ólafur Arnalds o.fl. 1997, s. 116.

³⁰ Gísli Már Gíslason, 1993. Skýrsluna má lesa á www.skorradalur.is

Mynd 10. Glókkollur og flórigoði

Í birki- og greniskógum Skorradals einkennist fuglalífið af skógarþresti, auðnutittlingi og músarindli. Um aldamótin 2000 varð í fyrsta skipti þess vart með vissu, að *glókkollur*, minnsta fuglategund Evrópu, hefði orpið í dalnum. Glókkoll er helst að finna á skógræktarsvæðum.

Flórigoði verpir við Álftharhólma í Skorradalsvatni, en tegundin er í útrýmingarhættu. Á mólendissvæðum er heiðlóa nokkuð algeng, en sárlega vantar þéttleikamat á stofni.³¹ Þá er þúfuttlingur víða um mólendið en einnig algengur á frístundasvæðum.

Þegar á heildina er litið vantar frekari rannsóknir á þéttleika og útbreiðslu fugla á svæðinu. Æskilegt væri að koma á vöktunarrannsóknum um aðlögun fuglategunda að mismunandi vistkerfum.

Himbrimi er sagður vera konungur Skorradalsvatns en auk hans er kría nokkuð algeng. Sandlóa og tjaldur sjást á svæðinu en eru ekki sérlega algengar tegundir. Stökkönd, rauðhöfðaönd, duggönd, brandönd og toppönd eru tegundir sem allar verpa í Skorradal, í mismiklum mæli þó. Auk þessara tegunda hefur sést til svartþrasta, stara, fýls, skúfandar og dílaskarfs.³²

Mynd 11. Himbrimi

Landspendýr

Þekkt er að refir, mýs og minkar eru víða á skipulagssvæðinu en engar sérstakar athuganir eða rannsóknir hafa farið fram. T.d. þyrfti að kanna hvort refurinn sem yfirleitt velur sér samastað á opnu landi, helgar sér óðul í mismunandi skóglendi.³³ Refa- og minkaveiðar eru stundaðar á svæðinu.

Fiskur

Þrjár ferskvatnsfisktegundir eru í Skorradalsvatni: Bleikja, urriði (sleppt í vatnið upp úr 1970) og hornsíli, sem hafa verið þar frá ísaldarlokum. Samkvæmt áætlunum Jóns Kristjánssonar fiskifræðings var stofnstærð bleikju árið 1978 um tvisvar sinnum meiri en í Þingvallavatni.³⁴

Bleikja. Teikning JBH

Stærsta bleikja sem veiðst hefur á Íslandi var veidd í Skorradalsvatni, árið 1985. Hún vó hún 11,5 kg.

Veiðifélag Skorradalsvatns nær til vatnasviðs Skorradalsvatns og þess hluta Andakílsár sem er ofan virkjunar. Jarðaeigendur hafa einir heimild til netalagna. Hægt er að kaupa stangveiðileyfi hjá bændum.

Í greinargerð Náttúrufræðistofu Kópavogs fyrir OR (2003) segir eftirfarandi:

Enda þótt fátt bendi til þess að vatnsmiðlun hafi haft merkjanleg áhrif á bleikustofninn í Skorradalsvatni, a.m.k. liggja engar beinar mælingar því til stuðnings, er ekki hægt að útiloka slíkt. Mjög líklegt verður að teljast að óstöðugleiki í fjörubeltinu vegna vatnsmiðlunar hafi áhrif á bleikjustofninn, einkum á afkomumöguleika seiða (0+ og 1+ ára), en þau nýta fjörubeltið sem matarlind og afdrep. Æskilegt væri að ráðast í seiðarannsóknir til að varpa ljósi á þetta atriði.³⁵

Engar athuganir hafa verið gerðar í Eiríksvatni og lítið er vitað um fiskbúskap í dragánum á svæðinu.

³¹ Á <http://www.ni.is/dyralif/fuglar/varputbreidslaisifugla> eru upplýsingar um vinnu að „Fuglavefsjá“ þar sem útbreiðslukort (varpstöðvar/þéttleiki) ýmissa fugla verður að finna á landsvísu.

³² Gunnar Þór Hallgrímsson og Hallgrímur V. Gunnarsson, 2004.

³³ Líffræðistofnun HÍ: Páll Hersteinsson.

³⁴ Jón Kristjánsson & E.P. Nunnallee, 1978.

³⁵ <http://www.natkop.is/page2.asp?flokkur=utgefni>, s. 4.

Um Andakílsá segir í skýrslunni *Vatnsborðssveiflur í Skorradalsvatni* (1993) m.a.:

Andakílsá neðan stíflu er mikið röskuð. Fellur áin úr vatnsútfalli í tilbúnum skurði fyrstu hundrað metrana. Vatninu er hleypt undan stíflumannvirkjunum, straumhraði þar er mikill og tekur væntanlega fyrir flutning á silungi úr ánni í vatnið. Við athugun á ánni 18.-20. September [1993] kom í ljós að mikill sandur og aur var í ánni neðan við skurðinn úr útfallsmannvirkjunum. Lítil þéttleiki dýra var þar í ánni og veiddustu 4 hornsíli á 50 m² botns.³⁶

Í bréfi Sigurðar Guðjónssonar, fiskifræðings, sent Andakílsárvirkjun og veiðiréttarhöfum 16.2.1994 segir m.a.:

Fyrir virkjun Andakílsár hefur fiskur hryngt í útfalli vatnsins og seiði síðan gegnið í vatnið þar sem þau ólust upp. Þegar kynþroskastærð var náð gekk sá fiskur aftur ofan í ána til hrygningar. Fyrir slíkar ferðir var tekið með stíflu í útfallinu.

Því gegnir fiskvegur nú milli vatnsins og árinna, þar sem eingöngu stór fiskur kemst um, takmörkuðu hlutverki. Í yfirborðslögum stöðuvatna á sér stað lífræn framleiðsla þar sem þörungur lifa og á þeim dýrasvíf sem síðan er undirstaða fyrir svíflægan fisk (murtu). Hluti af svífinu rekur í útfall vatna og niður í útfallsánnar. Í útfalli vatna eru oft lífverur sem nýta sér þetta rek með því að veiða það og nýta fæðu, t.d. lírfa bitmýs.

Stíflur í útföllum vatna, þar sem yfirborðsvatn er ekki látið renna, koma í veg fyrir að rekið berist í útfallsánnar. Líklegt er að þetta hafi gerst við stíflugerð í Andakílsá. Ef þess væri kostur þá væri því mikilvægt að fá vatn úr yfirborðslögum úr vatninu niður í ána einkum á sumrin þegar rek er á ferðinni úr vatninu. Gagnlegt væri einnig að útbúa svæði í ánni eða veituskurði fyrir seiðauppeldi með því að setja grjót í ána til að mynda skjól fyrir seiði. Nauðsynlegt er svo að tryggja þar vatnsrennsli. Að þessu fengnu gæti orðið uppeldi seiða í ánni.³⁷

Urriði. Teikning JBH

Ekkert hefur verið gert til at tryggja vatn á gamla farveg árinna og að bæta farveginn með grjóthleðslum til að skapa þar uppeldissvæði og veiðistaði, eins og Sigurður lagði til í bréfi 16. júní 1994, til Veiðifélags Skorradalsvatns og Andakílsárvirkjunar. Fjórtán árum síðar, þann 6. okt. 2008 sendu hreppsnefndin og stjórn Veiðifélags Skorradalsvatns bréf til OR og lýstu áhuga á því

að gerð verði úttekt á möguleikum þess að reisa fiskveg í útfalli vatnsins og vænta þátttöku OR í því verkefni. Í slíkri úttekt yrði faglegt mat lagt á þýðingu fiskvegar fyrir lífríki vatnsins og árinna og lagt mat á, hvaða aðgerð/ir væri vænlegust til að endurvekja ána sem veiðia út frá sjónarmiðum sjálfbærrar þróunar.

Engin viðbrögð hafa fengist af hálfu Orkuveitu Reykjavíkur.

³⁶ Gísli Már Gíslason, 1993. Skýrsluna má lesa á www.skorradalur.is

³⁷ Veiðifélag Skorradalsvatns. Bréfasafn

1.5 Náttúruvernd

Vatnshornsskógur er friðlýstur skv. lögum um náttúruvernd nr. 44/1999, en hann var meðal þeirra tillagna sem samþykkt var að vinna að friðlýsingu á, skv. Náttúruverndaráætlun 2004 – 2008, samþykkt á 130 lp. 2004.

Markmið friðlýsingarinnar er að vernda náttúrulegan, lítt snortinn og hávaxinn birkiskóg með gróskumiklum botngróðri, ásamt erfðaeiginleika og erfðafjölbreytileika íslenska birkisins. Á svæðinu er líffræðileg fjölbreytni mikil og þar er eini fundarstaður fléttutegundarinnar flókakræðu (*A. s. ssp. sarmentosa*). Meðal markmiða friðlýsingarinnar er að tryggja að líffræðilegri

Mynd 12. Vatnshornsskógur

fjölbreytni vistgerða og vistkerfa svæðisins verði viðhaldið með því að vernda tegundir dýra, plantna og annarra lífvera ásamt erfðaauðlindum sem tegundirnar búa yfir og búsvæði þeirra. Ennfremur er það markmið friðlýsingarinnar að treysta rannsókn-, útvistar- og fræðslugildi svæðisins.³⁸

Mynd 13. Flókakræða

Þegar aðilar frá Náttúrufræðistofnun Íslands og Rannsóknastöð Skógræktar ríkisins voru að velja rannsóknasvæði skógvistar vorið 2004 sáu þeir í birkitré í Vatnshornsskógi allstóran, ljósan fléttuflóka sem kom þeim spáskt fyrir sjónir. Sýni var tekið af fléttunni og sent Herði Kristinssyni á Akureyrarsetri Ní til greiningar. Í ljós kom að þarna var um að ræða sérstaka deilitegund af flókakræðu *Alectoria sarmentosa ssp. sarmentosa* sem er vel þekkt ásæta í skógum á norðurslóðum, en hefur ekki fundist áður hér á landi. Deilitegundin *A. s. ssp. vexillifera* vex hins vegar allvíða um landið vestanvert en hún myndar ætíð flóka á jörðu en ekki í trjám.³⁹

Árið 2008 lá fyrir að áhugi væri á því að færa út mörk hins friðlýsta svæðis, þannig að þau næðu til jarðarmarka Vatnshorns. Skorradalshreppur fylgdi þeirri tillögu á grundvelli markmiða um *heildstæða vistkerfisvernd* og af áhuga á eflingu vistkerfisrannsókna á svæðinu, sem og vegna áhugaverðrar tengingar við þjóð- og menningarminjar. Þá væri einnig áhugavert að varðveita „jörðina“ (skbr. skilgr. jarðalaga nr. 81/2004) þar sem jörðum kann að fækka með frjálstri sölu á landspildum, t.d. með uppskiptingu í lögbýli eða aðrar lóðir. Af framangreindum ástæðum telur hreppurinn æskilegt að miða mörk friðlandsins við hin fornu mörk Vatnshorns, enda er talið að um landnámsjörð í Skorradal sé að ræða.

Að hafa möguleika á að sýna skýra mynd af byggðapróun allt frá landnámi til nútíma í samhengi framvindu náttúrulegs birksiskógarvistkerfis, er auðlind á heimsvísu og þar að auki með innra upplifunargildi sem ekki er auðvelt að mæla eða meta.

Vatnshornsskógur er hluti af svæði nr. 238 á Náttúruminjaskrá 1996.⁴⁰

Við stefnumörkun í ASK 2009-2020 hefur verið tekið tillit til framangreindra markmiða um friðunar- og verndarsvæði, sjá IV. kafla. Þá var tekið mið af II hl. „Vernd náttúru Íslands“ í *Velferð til framtíðar. Áherslur 2006-2009*.

³⁸ Sjá auglýsingu um friðlandið: <http://www.ust.is/LogOgReglur/Fridlysingar/Fridlond/nr/5824>

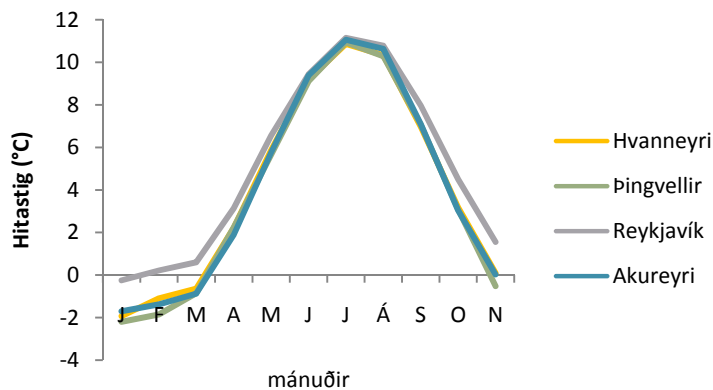
³⁹ Í Noregi er þessi deilitegund nefnd hárlétta (*norska: Hårlav*) og er notuð til litunar. Í Alaska nefnist tegundin nornahár (*enska: Witch's hair*). Þar nýta dádýr flókakræðu að vetrinum með því að krafsa upp úr snjó lufsur sem vindur hafði feykt úr trjánum. Áður tíndu frumbyggjar í Alaska flókakræðu og lögðu við sár og ungbarnarassa. Hún var einnig notuð í hár á grímur. Sjá upplýsingar í ársskýrslu NÍ 2003-4 á slóðinni <http://www.ni.is>

⁴⁰ Skorradalshreppur skrifaði Umhverfisstofnun í árslok 2007 og benti á villu í skránni þar sem „jörðin“ Fitjakot er ekki til.

1.6 Veðurfar

Lítið er til af marktækri skráningu veðurfars á skipulagssvæðinu og því er hér notast við upplýsingar sem koma frá veðurstöðvum í næsta nágrenni, s.s. Andakílsárvirkjun, Hvanneyri og Þingvöllum. Ættu þær stöðvar að geta gefið grófa mynd af veðurfari á skipulagssvæðinu og í umfjöllun um tiltekna veðurbætti eru gögn frá Reykjavík og Akureyri notuð til samanburðar. Eftirfarandi upplýsingar byggja á gögnum frá Veðurstofu Íslands.

Hitafar

Kort 4. Meðalhitastig hvers mánaðar á Hvanneyri¹, Þingvöllum², Akureyri og Reykjavík á árunum 1964 - 2008. ¹Gögn vantar fyrir árin 1994 – 1997. ²Gögn vantar fyrir árin 1983 – 1995.

Kort 4. Meðalhitastig hvers mánaðar á Hvanneyri¹, Þingvöllum², Akureyri og Reykjavík á árunum 1964 - 2008. sýnir meðalhitastig á Hvanneyri og Þingvöllum eftir mánuðum á árunum 1964 - 2008 og er það borið saman við meðalhitastig á Akureyri og í Reykjavík. Eins og þar kemur fram þá er hitastig á Hvanneyri og á Þingvöllum nokkuð áþekkt, nema hvað heldur kaldara verður á Þingvöllum yfir vetrarmánuðina.

Hitastig þessara tveggja

mælingastaða er mjög áþekkt hitastigi á Akureyri en öllu jafna lægri en í Reykjavík, þá sérstaklega frá október fram í apríl.

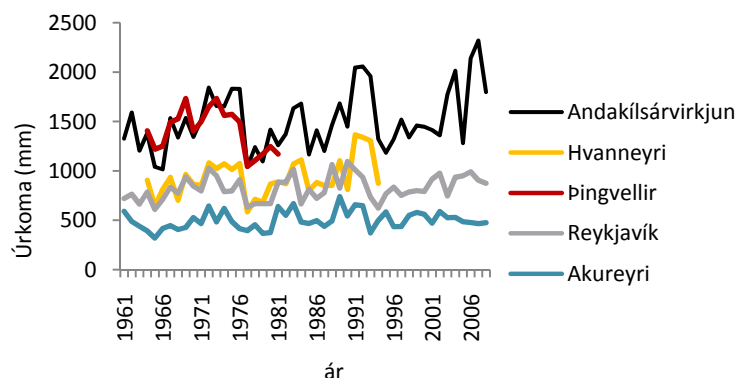
Meðalhitastig á ári á þessu tímabili var 3,6°C á Hvanneyri, 3,4°C á Þingvöllum, 3,6°C á Akureyri og 4,7°C í Reykjavík.

Á tímabilinu 1961 - 1990 voru frostnætur á Hvanneyri að meðaltali um 166 en til samanburðar 123 í Reykjavík. Frost undir 10 stigum var að meðaltali 34 daga á ári á Hvanneyri en um 8 í Reykjavík.

Úrkoma

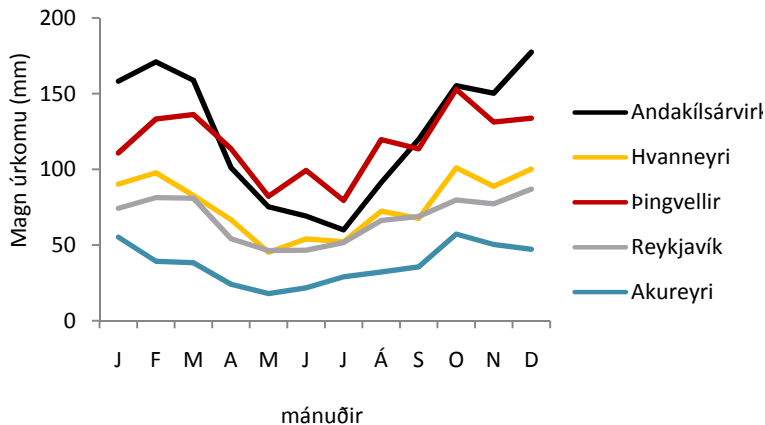
Úrkoma hefur verið mæld í Andakílsárvirkjun frá því 1949 og hafa þær mælingar sýnt að úrkoma er talsverð. Sem dæmi má nefna að um 500 - 600 mm meiri úrkoma mælist í virkjuninni en á Hvanneyri á ári hverju, þrátt fyrir að fjarlægð milli staðanna sé innan við 10 km í beinni loftlínu. Skýrist þessi munur fyrst og fremst af því að virkjunin stendur mun nær norður-hlíðum Skarðsheiðar þar sem talið er að úrkoma

fari yfir 2.000 mm á ári. Ársúrkoma í Andakílsárvirkjun er þó mjög breytileg eins og sést á mynd hér að ofan. Einnig sést að úrkomumagn er áþekkt á Þingvöllum og í Andakílsárvirkjun. Einnig má sjá að breytileiki í úrkomutölum á Hvanneyri er mjög svipaður þeim breytileika sem er í virkjuninni, en

Kort 5. Ársúrkoma í Andakílsárvirkjun, Hvanneyri¹, Þingvöllum², Akureyri og Reykjavík á árunum 1964 - 2008. ¹Gögn vantar fyrir árin 1961 – 1963 og 1995 – 2008. ²Gögn vantar fyrir árin 1961 – 1963 og 1982 – 2008.

ársúrkoma þar er að meðaltali um 900 mm. Í tæplega tvö ár var úrkoma mæld að Fitjum og virtist sú úrkoma ekki vera fjarri 1.100 mm á ári. Til samanburðar má geta þess að úrkoma á sama tímabili, var að meðaltali um 830 mm í Reykjavík og um 500 mm á Akureyri.

Kort 6. Meðalúrkoma hvers mánaðar í Andakílsársvirkjun, Hvanneyri, Þingvöllum, Akureyri og Reykjavík á árunum 1964 - 2008. ¹Gögn vantar fyrir árin 1995 – 2008. ²Gögn vantar fyrir árin 1982 – 2008.

Eins og sést á mynd hér til vinstri er meðalúrkoma hvers mánaðar í Andakílsársvirkjun og á Þingvöllum meiri en á Hvanneyri allt árið.

Yfir sumarmánuðina eru úrkomutölur í Andakílsársvirkjun og á Hvanneyri áþekkar, en meiri munur á öðrum árstímum. Úrkoma á Þingvöllum er jafnari yfir árið en í Andakílsársvirkjun, svo að heldur meira rignir þar á sumrin en minna á vetrum. Samanburðartölur frá Akureyri og Reykjavík sýna mun minni meðalúrkomu.

Mjög snjólétt er í lágsvæitum Borgarfjarðar. Alhvítir dagar virðast vera færri en í Reykjavík. Á árunum 1970 – 2005 var að meðaltali 51 alhvítur dagur í Andakílsársvirkjun en til samanburðar voru 90 dagar í Brekku í Norðurárdal og 61 dagur í Reykjavík. Í Skorradalshreppi getur verið munur milli niður- og framdalsins.

Rannsóknir á veðurfari í Skorradal eru nánast engar, en áhugavert væri að rannsaka þá þætti veðurfars sem einkenna svæðið, sér í lagi samspil hitafars, úrkomu og gróður- og vatnsbúskapar.

1.7 Náttúruvá

Ofanflóð

Í Jarðabókinni 1707 segir alloft um jarðir í Skorradal, að „túninu granda fjallskriður stórlega. Ekki er heldur bænum óhætt fyrir fjallskriðum og snjóflóðum.“⁴¹ Sem heimild um tíð ofanflóð ber þó að hafa í huga hvert var hlutverk Jarðabókarinnar.⁴² Hitt er þekkt að hætta á ofanflóðum (snjó- og aur) er víða í hlíðum Skorradals og hafa all margar skriður og nokkur snjóflóð fallið á 20. öld. Því er tekið undir þau orð sem fram koma í bráðabirgðahættumati fyrir hverfi fríundahúsa í Dagverðarnesi „að rétt er að skipuleggja byggð í dalnum þannig að byggingarreitir séu í nokkurri fjarlægð frá hugsanlegum upptakasvæðum snjóflóða og þess gætt að hús séu ekki reist í eða við lækjarfarvegi þar sem skriðuhætta er að jafnaði mest.“⁴³ Bráðabirgðahættumat hefur einnig verið unnið í landi Hvamms og Vatnsenda (sjá viðauka XX).

Stór hluti Skarðsheiðar liggur innan marka Skorradalshrepps, en þar hefur engin skipuleg úttekt á snjóflóðahættu og skriðuföllum farið fram, sem er bagalegt þar sem talsvert er um gönguhópa á heiðinni. Því er þörf á hættumati vegna útivistarferða.

Með bréfi til Veðurstofu Íslands árið 2003 var óskað eftir bráðabirgðahættumati á fyrirhuguðum framkvæmdasvæðum í aðalskipulagi Skorradalshrepps. Því var hafnað. Árið 2006 var erindið

⁴¹ Úr umfjöllun um Vatnshorn, s. 163.

⁴² Friðrik IV. Danakonungur gaf út erindisbréf vorið 1702 til handa Árna Magnússyni og Páli Vídalín um að skrá ásigkomulag jarða og hag landsmanna á Íslandi. Bókin var gerð árin 1702-1714. (<http://is.wikipedia.org>).

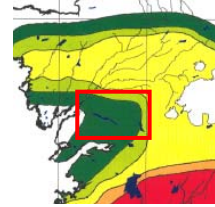
⁴³ Bréf Estherar H. Jensen, Veðurstofu Íslands til Bjarna Á. Jónssonar, dags. 05.05.2004.

endurtekið, en þá taldi Veðurstofan rétt að bíða með hættumat í dreifbýli „þar til nauðsynlegar lagabreytingar og ný reglugerð um slíkt mat verði sett.“⁴⁴

Um flóðahættu af völdum mikillar úrkomu og hárrar vatnsstöðu í Skorradalsvatni, vísast til umfjöllunar um jarðvegsrof í kafla 1.4.

Jarðskjálftar

Jarðskjálftamælingar hófust í Reykjavík 1936 og hafa oft mælst hræringar á Vesturlandi, sem fundist hafa í Skorradal án þess að valda tjóni. Myndin til hægri er tekin úr „þjóðarskjali“⁴⁵ og sýnir lárétta hönnunarhröðun í jarðskjálftum á Íslandi með 475 ára meðalendurkomutíma. Skorradalur er á grænu svæði, þar sem grunnildi hröðunar er lægst, eða 0.1 g = lítil hætta

Eurocode 8 staðall

Hætta á skaða af völdum jarðskjálfta er því metin lítil á skipulagssvæðinu.

Gróðureldar

Við skipulagsvinnuna kom í ljós að brýnt er að afla nýrrar þekkingar og gera *viðeigandi ráðstafanir* vegna hættu á gróðureldum í Skorradal. Þótt ekki liggi fyrir hættumat eða viðbragðsáætlun, er vitað að hættan er mest frá mars til júní, en einnig ef þurrkatíð er langvinn að sumri.

Skýringarmynd

Hættan er sú að *stór samfelld svæði* geti brunnið, þar sem saman fer mikill og þéttur skógur í hlíðum og þétt frístundabyggð, ófullnægjandi vegakerfi og ófullnægjandi aðstaða til vatnstöku úr Skorradalsvatni.⁴⁶ Ljóst er að um *óviðunandi ástand* er að ræða.

Skorradalshreppur hefur þegar hafið vinnu við gerð hættumats og viðbragðsáætlunar vegna mögulegra gróðurelda á svæðinu.

Mynd 14. Stálpastaðahlíð

⁴⁴ Bréf Þórðar Arasonar, Veðurstofu Íslands til Guðrúnar Jónsdóttur, dags. 30.11.2006.

⁴⁵ Staðlaráð Íslands, 2003. Þölnönnunarstaðallinn er Eurocode 8.

⁴⁶ Brunavarnaáætlun Borgarbyggðar, Skorradalshrepps og Eyja- og Miklaholtshrepps 2008.

2. Forsendur - samfélag

2.1. Saga, þjóðminjar og sagnir

Í Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns, frá árinu 1707 eru þessar jarðir byggðar í Skorradalshreppi: Neðre Hreppur, Efre Hreppur, Horn, Mófellsstader, hjáleigan Mófellsstadakot ytra/Kolbeinsstader, önnur hjáleiga Mófellsstadakot Eistra/Vindheimur, Indriðastader, Litla Drageire, Stóra Drageire, Ytri Svange, Eistre Svange (nýbýli), Grafardalur (byggt innan 30 ára) Vatnshorn, Backakot (heimaland af Fitjum), Efste Bær, Sarpur, Fijtiar, Háafell, Stálpastader, Digra Nes/Dagverdarnes, Hvammur, Vatnsende, Grund (nýbýli) og Haalsar.⁴⁷ Skorradalur er að hluta til sögu svið Íslendingasagnanna Laxdælu og Harðar sögu Grímkelssonar.⁴⁸

Í tengslum við SnS 1997-2017 vann Fornleifastofnun Íslands árið 1996, svæðisskráningu á menningarminjum á skipulagssvæðinu. Helstu niðurstöður eru þessar:

- Líklegt er að meirihluti fornleifa á skipulagssvæðinu hafi eyðilagst á þessari [20.] öld og sést nú afar lítið brot þeirra rústa sem áður voru til.
- Langmest af fornleifum er að finna á gömlum bæjarstæðum sem oftast en ekki er enn búið á. Mikilvægt er að reynt verði að takmarka framkvæmdir á slíkum stöðum og fylgjast vel með öllu raski.
- Dregið hefur úr framkvæmdum í landbúnaði á síðastliðnum áratug [9.] og stafar því þeim tóftum, sem enn eru sýnilegar ekki jafnmikil hætta og áður af framræslu og túnasléttun. Stafar fornleifum nú mest hætta af skógrækt og aukinni sumarbústaðabyggingu auk vegagerðar og línulagna. Þó er ekkert sem segir að hagsmunir skógræktar og minjavörslu geti ekki farið saman.
- Brýnt er að gerðar verði vettvangsathuganir á fornleifum í Borgarfirði, en sérstaklega er mikilvægt að slíkar athuganir fari fram áður en landnotkun er breytt.⁴⁹

Í SnS 1997-2017 eru skýringar og ýmis kort sem varpa ljósi á söguna, m.a.

- Bæjarstæði þar sem sól sést allt árið, eða nýtur ekki í allt að 17 vikur á vetri (kort 2)
- Fornar þjóðleiðir (kort 12)
- Svæði sem vel eru fallin til kynningar á menningarminjum (kort 13)
- Landnám og upphafleg skipting jarða (kort 15)
- Fornt matsverð jarða 1707 (kort 16)
- Kirkjur og bænhús á síðmiðöldum, sóknarmörk og kirkjujarðir um 1700 (kort 17)

Engar friðlýstar þjóðminjar eru í Skorradalshreppi, en á korti 13 í SnS 1997-2017 er stór hluti hans sagður „dæmi um einstaka minjastaði og svæði sem vel eru fallin til kynningar á menningarminjum.“ Ennfremur (á við allt svæðisskipulagssvæðið):

Móta þarf stefnu í varðveislu menningarminja á svæðinu og stefna að því með aðstoð sérfróðra manna að gera minjar sýnilegar. Gæta þarf þess að menningarminjum verði ekki raskað og láta fara fram umhverfismat á framkvæmdum sem gætu orðið þess valdandi.⁵⁰

Auk svæðisskráningar í SnS 1997-2017 er fornleifaskráð á eftirfarandi jörðum:

⁴⁷ Jarðabók 4. bindi, s. 154-172. Ágætt yfirlit um sögu byggðarinnar er í Byggðir Borgarfjarðar II, s. 215.

⁴⁸ Sögurnar má lesa á <http://www.snerpa.is/net/isl/laxdal.htm> og <http://www.snerpa.is/net/isl/hardar.htm>

⁴⁹FS016-95033 „Menningarminjar í Borgarfirði norðan Skarðsheiðar: Svæðisskráning.“ (OV) Skýrsla.

⁵⁰ SnS 1997-2017, s. 69. Sjá einnig Staðardagskrá 21 fyrir Skorradalshrepp, fylgiskjal 1.

Tafla 2. Fornleifaskráningar

Jörð	Svæði innan jarðar	Ár	Skráningaraðili
Dagverðarnes	– Öll jörðin	2003	Fornleifastofnun Íslands / Elín Ósk Hreiðarsdóttir
Hvammur	– Deiliskipulag	2007	Fornleifastofnun Íslands / Oddgeir Hansson
	– Hvammshlíð	2002	Fornleifastofnun Íslands / Elín Ósk Hreiðarsdóttir
Indriðastaðir	– Deiliskipulagssvæði 1	2003	Fornleifafræðistofan / Bjarni Einarsson
	– Deiliskipulagssvæði 3	2005	Fornleifafræðistofan / Bjarni Einarsson
	– Golfvöllur	2003	Fornleifafræðistofan / Bjarni Einarsson
	– Deiliskiplag	2001	Þjóðminjasafn Íslands / Magnús A. Sigurðsson
Stálpastaðir	– Öll jörðin	2001	Þjóðminjasafn Íslands / Magnús A. Sigurðsson
Bakkakot / Efstibær / Fitjar / Fitjakirkjuland	– Sultartangalína 3	2003	Fornleifafræðistofan / Bjarni Einarsson
Vatnsendi	– Deiliskipulag	2007	Fornleifastofnun Íslands / Sólveig Guðmundsdóttir

Einu jarðirnar þar sem fornleifaskráning tekur til „allrar jarðarinnar“ eru Dagverðarnes og Stálpastaðir. Auk þess hefur farið fram skráning á deiliskipulagsstigi á tveimur svæðum í Hvammi, fjórum í landi Indriðastaða og einu í Vatnsenda og á línustæði Sultartangalínu 3.

Dagverðarnes

Jörðin er nefnd Digra Nes í Jarðabókinni 1707 og sagt að „sumir kalla Dagverðarnes“. Í Harðar sögu og Hólmverja er talað um Dögurðarnes. Útsýni er einna mest um Skorradal af bungunni hjá Dagverðarnesi, en þaðan sér næstum um allan dalinn og út á Snæfellsjökul, ef vel viðrar.

Í skýrslu Fornleifastofnunar Íslands er sagt að langflestar minjar á jörðinni dreifist á mjóa ræmu frá því neðan við þjóðveg og 200 – 300 m upp í hlíðina. Með lagningu þjóðveggar er álitnið að margar minjar hafi horfið undir vegstæði. Einnig að tún- og skógrækt hafi grandað nokkrum þeirra. Þá segir að ástæða sé til að íhuga hverfisvernd á þessum minjum og jafnvel gera tillögu um friðun þeirra.

Samtals er getið um 22 minjastaðir í skýrslunni⁵¹, en þessir eru helstir:

⁵¹ Fornleifastofnun Íslands, FS224-03131 Fornleifaskráning á Dagverðarnesi (EH). Skýrsla

- Bæjarhóll (Bo-137:001) er greinilegur, en þó hefur honum verið ýtt til að hluta. Túnakort frá 1918 segir til um staðsetningu fjóss, hesthúss, kálgarðs, brunns o.fl. í námunda við hólinn.
- Hlaðinn túngarður (Bo 137:016) um 10 – 15 m að lengd og 2 – 3 m á breidd stendur enn, en rutt hefur verið úr honum að hluta.
- Stóravarða (Bo-137:017), stendur að hluta til enn en úr henni hrundi árið 2000. Hún var um 1,5 m í þvermál.
- Fornistekkur (Bo-137:006) austan við Skollalæk, stærð 8 x 5 m auk garðlags 7 m sem gengur til suðurs
- Ytristekkur (Bo-137:008) austan við Kaldalæk, stærð 5 x 3,5 – 4 m og 8,5 x 6 m gerði vestan við eru einnig nefndir til sögu.

Mynd 15. Stóravarða

Hvammur

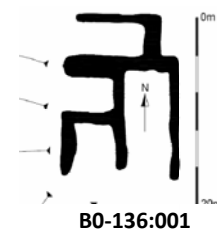

Við yfirferð heimilda í svæðisskráningu Fornleifastofnunar Íslands árið 1996 fundust vísbendingar um 10 fornleifastaði. Árið 2002 var gerð fornleifakönnun vegna sumarhúsabyggðar í landi Eflingar í Hvammslandi. Engar fornleifar fundust.⁵²

Í janúar 2007 kannaði Fornleifastofnun Íslands svæði sem afmarkast í vestri af landamörkum Hvamms og Vatnsenda, í norðri við norðurmörk skógræktar í fjallshlíðinni ofan vegar, að austan

fylgja mörkin „að mestu þess hluta Hvammslands sem tilheyrir Skógrækt ríkisins“ auk spildu neðan/sunnan heimatúns að læk sem rennur meðfram túninu.⁵³

- Rúst (Bo-136:011) er 18 x 10 m að stærð og hleðsluhæð mest 1 m. Rústin skiptist í fjögur misstór hólf. Hvergi sést í grjóthleðslu og er rústin mikið afmynduð af þýfi. Hnitsett ÍSN 379.005.1/450.415,6
- Rúst (Bo-136:001) um 590 m vestnorðvestur af starfsmannahúsi S.r. (sem stendur á gamla bæjarstæðinu) Sennilega leifar af fjárhúsi. Hnitsett ÍSN 379.462,1/450.048.1

Bo-136:001

Þess er getið að fleiri fornleifar séu á svæðinu en erfitt sé að átta sig á gildi þeirra vegna þess hversu svæðið er erfitt yfirferðar vegna trjágróðurs. Því er almennt hvatt til varfærni ef hróflað er við landi og gildir þetta fyrir alla jörðina.

⁵² Fornleifastofnun Íslands, skráningarbréf 9.12.2002.

⁵³ ISLEIF, gagnagrunnur Fornleifastofnunar Íslands.

Indriðastaðir

Samkvæmt heimildum var hér þingstaður í margar aldir, en engar minjar hafa fundist um það. Vitað er að hálfkirkja var á jörðinni frá 1397 og fram á 17.öld, þar sem „tíðir voru veittar fjórum sinnum á ári hverju, þá heimamenn voru til sacramentis“.⁵⁴ Ekki er vitað um staðsetningu hennar.

Mynd 16. Stráksvarða

Fjórar fornleifakannanir hafa farið fram á jörðinni, auk yfirferðar heimilda í svæðisskráningu Fornleifastofnunar Íslands árið 1996, en þar er getið um 26 minjar í landi Indriðastaða, flestar í túni eða á svæðinu kringum Kaldá.

Í fornleifaskráningu minjavarðar Vesturlands árið 2000 er lagt til að „Stráksvarða verði varðveitt og gæti hún verið prýði fyrir svæðið. Ef hrófla þarf við henni þarf að sækja um leyfi til þess hjá Fornleifavernd ríkisins“⁵⁵

Í skýrslu Fornleifafræðistofunnar árið 2003 er talað um sel „skammt austur af Indriðastöðum“, sem „verður að varðveita“.⁵⁶ Ástæða gæti verið til að hverfisvernda selið eða óska eftir friðlýsingu á því, ekki síst ef hægt væri að tengja sögu staðarins við minjarnar.

Stálpastaðir

Stálpastaðir voru, ásamt fjórum öðrum jörðum í Skorradal, í eigu Brynjólfs biskups Sveinssonar (1605–1675) Skálholtsbiskups. Frá 1952 hefur hún verið í eigu Skógræktar ríkisins. Í svæðisskráningu Fornleifastofnunar Íslands skv. heimildum árið 1996, er getið um 12 minjar. Árið 2001 skráði minjavörður Vesturlands fornminjar í landi jarðarinnar og nefnir þessar helstar:⁵⁷

- Fjóshlaða (134093-138.2) hefur minjagildi og vestan hennar vottar fyrir a.m.k. þremur rústum. Ástæða gæti verið til að hverfisvernda fjóshlöðuna og umhverfi hennar eða mæla með friðun.
- Hleðslu, stekk og sel er að finna á jörðinni en erfitt að finna margar þeirra í skóginum. Það er því nauðsynlegt að sýna aðgát þegar hróflað er við landi á jörðinni.

Mynd 17. Stálpastaðir

Vatnsendi

Eina svæðið á Vatnsenda sem hefur verið skráð, er 11 ha deiliskipulagsreit, vestan og suðvestan við íbúðarhús og fjárhús, austan við Húsagil. Nær reiturinn frá Þjóðvegi og niður að Skorradalsvatni. Í skýrslu Fornleifastofnunar Íslands segir að engar fornleifar hafi fundist, hvorki við yfirferð heimilda né við vettvangsgöngu.⁵⁸

Rannsóknir og skráningar á fornleifum í Skorradal eru mjög takmarkaðar og þarf að bæta úr því á skipulagstímanum þegar svæði og/eða jarðir eru deiliskipulagðar. Áherslur í köflum 4.12; 4.13 og 4.14 eru mótaðar á þeim forsendum að rannsaka beri svæði sem kunna að hafa þjóðmenningarsögulegt gildi, í samræmi við stefnu SnS 1997-2017.

⁵⁴ Jarðabókin 1707, s. 158.

⁵⁵ Sjá: http://www.natmus.is/media/rannsoknir/2-2000_Indridastadir.PDF

⁵⁶ Tölvupóstur til Teiknistofu GJ 13.03.09 kl. 10:20 frá Bjarna F. Einarssyni

⁵⁷ Sjá: <http://www.natmus.is/minjar-og-rannsoknir/fornleifar/utgafa/nr/1520>

⁵⁸ Bréf til skipulagsfulltrúa Skorradalshrepps dags. 29.01.2007. Skjalasafn Skorradalshrepps.

Fitjakirkja var byggð á árunum 1896 – 1897, vígð 1898 og endurgerð 1988-1994. Samkvæmt lögum nr. 104/2001 og 107/2001 nýtur hún friðunar. Kirkjan stendur í miðjum kirkjugarði og við göngustíg að kirkjudyrum er skilti sem sýnir þekkt leiði og greinir frá fæðingar- og dánarstað viðkomandi. Þar eru einnig upplýsingar um kirkjuna. Viðburðaskilti er síðan utan garðsins.

Auk hefðbundinnar guðsþjónustu og athafna er kirkjan hentug til móttöku pílagraíma, t.d. um Síldarmannagötur

úr Hvalfirði eða um Hálsaleið úr Lundarreykjadal (sjá kf. 2.6), eða sem áfangi á lengri leiðum. Kirkjan

var helguð heilögum Nikulási frá

Þjóðleiðirnar um fjallvegina, en

kaupstaðafaferðir allt frá

Einn merkasti kirkjugripur

Fitjakirkju, talinn frá 12. öld. Kannski hann hafi komið um Síldarmannagötur, af kaupfari „curragh“

írskra manna?

Mýru (Bár) og getur skýringin verið tengsl hennar við tengsl gætu líka verið við kauphöfn innst í Hvalfirði og landnámi Ávangs hins írska í Botnsvogi.⁵⁹

Þjóðarinnar er kaleikur á Þjóðminjasafninu úr

Fitjakirkju, talinn frá 12. öld. Kannski hann hafi komið um Síldarmannagötur, af kaupfari „curragh“

írskra manna?

Samkvæmt 23. gr. skip./bygg. 73/1997 skal gera bæja- og húsakönnun samhliða gerð deiliskipulags sem höfð skal til hliðsjónar við gerð deiliskipulagstillögu.⁶⁰ **Fyrir liggur ákvörðun hreppsnefndar um bæja- og húsakönnun á jörðum í Skorradalshreppi sem liggja mun til grundvallar deiliskipulagi viðkomandi jarða.**

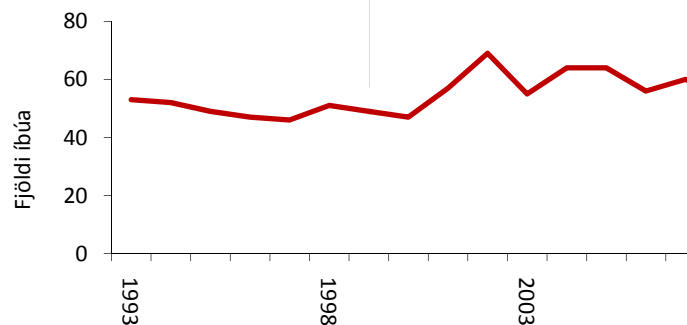
2.2 Íbúapróun og aldur⁶¹

Þann 1. des. 2008 voru 53 með lögheimili á svæðinu, 31 karl og 22 konur.

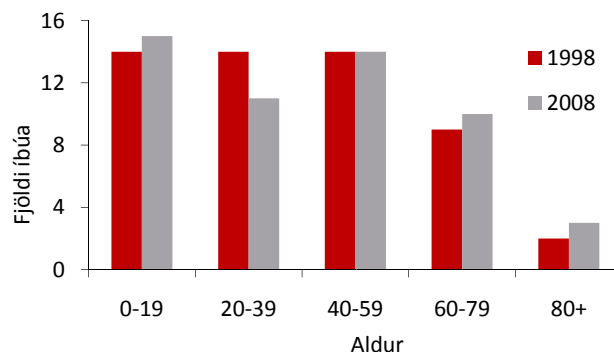
Hér er sýnd þróun í íbúafjölda íbúa á árabílinu 1993 - 2008.

Þótt íbúar með fasta búsetu á skipulagssvæðinu séu ekki margir þá segir það ekki alla söguna, því fjöldi fólks dvelur hér yfir sumarmánuðina og er dvalartíminn að lengjast með betri húsakosti og samgöngum.

Samanburður á aldri 1998 og 2008 sýnir að heldur hefur fjölgað í þremur aldurshópum, 0 – 19 ára, 60 – 79 ára og 80+ ára. Hins vegar hefur fækkað í aldurshópnum 20 – 39 ára. Fjöldi fólks á aldursbilinu 40 – 59 ára stendur í stað.

Kort 8. Þróun íbúafjölda 1993 – 2008.

Kort 9. Aldurskipting íbúa á árunum 1998 og 2008.

⁵⁹ Fí árbók 2004, s. 113.

⁶⁰ „Þannig er tryggt að nægileg þekking sé til staðar til að taka upplýstar ákvarðanir um verndun gæði byggðar og einstakra húsa og til að móta hið byggða umhverfi til framtíðar. Bæja- og húsakönnun er „sjónlistarleg og byggingarlistarleg skoðun, greining, úttekt, mat og skráning bæjarumhverfis og einstakra bygginga og studd sagnfræðilegri könnun nauðsynlegra frumheimilda. Þannig fæst yfirsýn yfir bæi, bæjarhluta, þéttbýlismyndun og hús í þéttbýli og dreifbýli.“ Sjá: www.hfrn.is/fraedsla/husakannanir/

⁶¹ Allar upplýsingar í kaflanum eru frá Hagstofu Íslands

2.3 Byggð

Samkvæmt skilgreiningu jarðalaga nr. 81/2004 voru 22 jarðir⁶² í Skorradal 1. desember 2008. Föst búseta var á átta jörðum, þar af tvíbýli á tveimur. Fimm heilar jarðir voru í eigu Fjársýslu ríkisins, þar af hafði Skógrækt ríkisins umráð yfir þremur + hluta úr tveimur og Lbhí umráð yfir 2. Þá er ein jörð í óskiptri sameign Fjársýslu ríkisins/S.r og Skorradalshrepps og ein jörð í óskiptri sameign Fjársýslu ríkisins/S.r. og einkaaðila.

Tafla 3. Eignarhald jarða og búsetuform:

Jörð	Eignarhald	Föst búseta	Jörð	Eignarhald	Föst búseta
Bakkakot	Fjársýsla ríkisins/ S.r.	-	Indriðastaðir	Einkahlutafélag	+
Dagverðarnes	Einkahlutafélag	-	Kirkjutungur	Fjársýsla ríkisins/Lbhí	-
Efri -Hreppur	Einkaeign	+	Litla -Drageyri	Einkaeign	-
Efstibær	Fjársýsla ríkisins/S.r. og einkaeign (óskipt)	-	Mófellsstaðakot	Einkaeign	+
Fitjar	Einkaeign	-	Mófellsstaðir	Einkaeign	+
Grund	Einkaeign	+ 2	Neðri -Hreppur	Einkaeign	+
Hagi	Einkaeign/Starfsmannafélag Ríkisspítala (óskipt)	-	Sarpur	Fjársýsla ríkisins/S.r.	-
Háafell	Einkaeign	-	Stálpastaðir	Fjársýsla ríkisins/S.r.	-
Hálsar	Einkaeign	+2	Stóra -Drageyri	Fjársýsla ríkisins/Lbhí	-
Horn	Einkahlutafélag	-	Vatnsendi	Einkaeign	+
Hvammur	Eignarhaldsfélag	-	Vatnshorn	Fjársýsla ríkisins/S.r. og Skorradalshreppur (óskipt)	-

Jarðirnar í sveitarfélaginu eru misvel hýstar. Á sumum stöðum eru bæði íbúðarhús og gripahús í góðu ásigkomulagi en annars staðar eru hús, ætluð til heilsársbúsetu, léleg eða ekki fyrir hendi.

Frístundabyggð

Þann 1. desember 2008 voru frístundasvæði á 10 jörðum, þ.e. Dagverðarnesi, Fitjum, Grund, Haga, Hálsu, Hvammi, Indriðastöðum, Litlu-Drageyri, Stóru-Drageyri og Vatnsenda.

Á nokkrum jörðum eru fastar tekjur (hlunnindi) af leigu lóða, en í Dagverðarnesi, Hálsu, Hvammi og Indriðastöðum hafa eigendur selt lóðir undan jörðum sínum að einhverju leyti. Það er stefna hreppsnefndar vinna að því að leiga frístundalóða verði skilgreind sem hlunnindi jarðar.

Mynd 19. Birkimói

Heilsársbyggð

Sjö heilsárlóðir eru við götuna Birkimóa í landi Grundar, en á síðustu árum hefur aukist eftirspurn eftir lóðum til heilsárs- eða tvöfaldrar búsetu.

Reiknað er með að íbúum með fasta búsetu á jörðum eða skilgreindum íbúðarsvæðum í Skorradalshreppi muni fjölga á skipulagstímanum

⁶² Fitjakirkjuland telst vera afréttur sbr. 2. gr. jarðalaga nr. 81/2004.

2.4 Atvinna

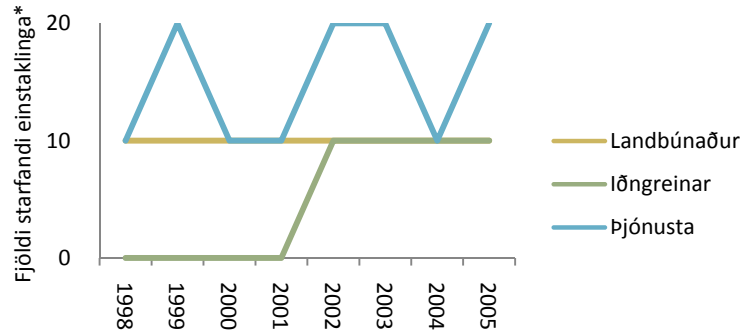
Nýjar tölulegar upplýsingar um atvinnu í Skorradalshreppi eru takmarkaðar svo hér er byggt á atvinnutölum frá tímabilinu 1998 – 2005.

Árið 2005, var fjöldi starfandi einstaklinga um 30* en voru árið 1998 um 20.

Hér til hliðar sést þróun í fjölda starfandi einstaklinga ár hvert, eftir atvinnugreinum frá 1998 – 2005.

Fjöldi þeirra sem starfar við landbúnað er námundaður að 10 allt tímabilið.

Samkvæmt tölum Hagstofunnar frá 2004 voru 8 ársverk eða tæp 25% tengd landbúnaði, dýraveiðum og skógrækt. Árið 2005 störfuðu um 10 manns við iðnað, þ.e. húsasmíði eða jarðvinnslu. Þjónusta tengjast ferðaþjónustu. Gera má ráð fyrir að ársverkum fjölgi á skipulagstímanum, enda verði viðurkennt að rekstur frístundasvæða falli undir landbúnað eða hlunnindi jarðar. Þá má reikna með að ársverkum í skógrækt og iðnaði tengdum úrvinnslu skógarafurða fjölgi með bættri umhirðu skóga.

Kort 11. Skipting starfa eftir atvinnugreinum 1998 – 2005.

Búfjártegundir

Í árslok 2008 voru eigendur búfjár á átta jörðum í Skorradalshreppi.

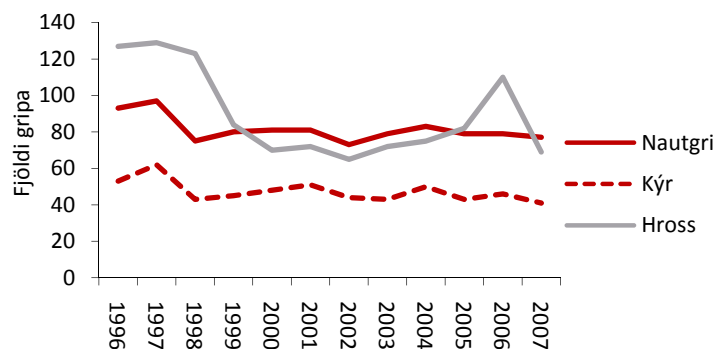
Gróf flokkun á búum eftir bústofni:

- 3 blönduð bú, þar sem voru fleiri en 5 kýr og fleiri en 40 kindur.
- 2 sauðfjárbú, það eru bú með yfir 40 kindur og færri en 5 kýr.
- Ekkert hrossabú, það er bú með fleiri en 40 hross.
- Ekkert svínabú.
- Annar bústofn.

Fjöldi búfjár á svæðinu er ekki mikill, og ber að horfa á allar hlutfallstölur með það í huga.

Meðalfjöldi nautgripa á ári hverju frá 1996 til 2007 hefur verið um 80, þar af um 60% kýr. Hefur fjöldi gripa sveiflast lítið síðustu ár, en fæstir voru þeir árið 2002 eða 73 en flestir árið 1997 eða tæplega 100.

Meðaltalsfjöldi hrossa á þessu sama árabili hefur einnig verið um 80, en sveifla í fjölda þeirra hefur verið mun meiri

Kort 12. Fjöldi nautgripa, kúa og hrossa 1996 til 2007.

* „Starfandi einstaklingar“ eru ýmist launþegar og/eða sjálfstætt starfandi. Allar tölur eru námundaðar að næsta tug. Aðalatvinnugrein telst vera sú, sem skilar einstaklingnum hæstum mánaðartekjum, burtséð frá fjölda starfa. Miðað er við lögheimilisfesti launþega fyrsta hvers mánaðar en ekki aðsetur launagreiðanda.

en hjá nautgripunum. Flest voru hrossin 130 árið 1997 en fæst 65, árið 2002.

Mjólkurframleiðsluréttur í Skorradalshreppi var um 133 þúsund lítrar árið 2006 en var árið 1998, um 98 lítrar og samsvarar tæplega 36% aukningu.

Til samanburðar var framleiðsluréttur á landinu öllu árið 1998, 102 milljónir lítra og árið 2006, 116 milljónir eða um tæp 14% auking.

Talsverður samdráttur var í fjölda sauðfjár á tímabilinu 1996 til 2007, enda þótt uppsveifla hafi verið nokkur í lok tímabilsins. Árið 1996 var fjöldi sauðfjár í Skorradal um 1500, samkvæmt tölum Bændasamtaka Íslands en

upprá því varð nokkur niðursveifla og fór fjöldinn niður í 880 gripi árið 2007. Að meðaltali eru um 75% sauðfjár ær og hefur fjöldi þeirra verið nokkuð í takt við heildarfjöldann á umræddu tímabili.

Kort 13. Fjöldi sauðfjár og áa eftir undirflokkum 1996 til 2007.

Skógrækt

Mynd 20. Skógrækt Fitjum og Bakkakoti

Opinber stefna um „sjálfbæra nýtingu auðlinda“ er m.a. : „Ræktun skóga á tímabilinu mun hafa fjölþætt markmið, þar á meðal að endurheimta fjölbreytt vistkerfi landsins, vernda jarðveg, binda kolefni, auka tækifæri almennings til útivistar, byggja upp skógarauðlind og efla þar með sjálfbæra byggðapróun og atvinnu í dreifbýli.“⁶³

Einnig að á skipulagsstigi skógræktar „skuli taka tillit til fjölþættra landnýtingarsjónarmiða og líffræðilegs fjölbreytileika.“ Auk þess er lögð áhersla á að skógrækt „verði til að efla byggð og atvinnu í dreifbýli og falli sem best að landslagi og vistkerfi landsins.“⁶⁴ Við skógrækt er þess gætt að mikilvægum vistkerfum, náttúruminum og þjóðminjum verði ekki raskað.

Nákvæmari stefnumörkun um skógrækt á Íslandi liggur ekki fyrir, en stefnumótunarvinna stendur yfir.

⁶³ Velferð til framtíðar. Áherslur 2006-2009, s 23.

⁶⁴ Velferð til framtíðar. Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi. Stefnumörkun til 2020. S, 46

Skógrækt hófst í hreppnum árið 1938 þegar ungmennafélagar í Dagrenningu gróðursettu barrtré í Háafellsreit.⁶⁵ Þá var talið sjálfsagt að planta barrtrjám inn í birkiskógarvistkerfi. Slík vinnubrögð eru aflögð, en þóttu við hæfi langt fram á sjöunda áratug 20. aldar.

Skógrækt ríkisins eignaðist sína fyrstu jörð í Skorradal, Stálpastaði, árið 1952. Hún er miðsvæðis, norðan megin í dalnum og rúmlega 345 hektarar að stærð, þar af eru nú um 113 ha skóglendi. Landið er fremur bratt, grýtt og landhali nokkur niður að Skorradalsvatni.

Í Jarðabókinni 1707 segir að skógur sé nægur til kolagjörðar og eldiviðar „og enn raftviður tekinn til húsabótar“⁶⁶ en með síðari tíma viðmiðum þótti jörðin ekki sérlega góð bújörð og 1943, þegar jörðin fór í eyði var ekki farið að nýta jarðir undir frístundabyggð, eða líta á slík landnot sem hlunnindi. Hjónin Soffía og Haukur Thors sáu að tré í Háafellsreitnum uxu vel og keyptu þau Stálpastaði með skógrækt í huga. Árið 1952 gáfu þau jörðina til Skógræktar ríkisins, og sama ár var hafist handa við að girða landið af og gróðursetja. Á næstu árum var allt kapp lagt á gróðursetningu. Byrjað var á því að grisja kjarrið sem fyrir var í landinu og gróðursetja í það, stærstu hríslunar voru látnar standa og mynduðu þær skjól fyrir nýju plönturnar.

Frá upphafi hafa verið gróðursettar á Stálpastöðum rúmlega 600.000 plöntur af 28 tegundum frá 70 stöðum úr veröldinni á rúmlega 100 hektara lands.

Nokkrir einstaklingar, fyrir utan Thorshjónin, hafa í gegnum tíðina gefið fé til uppbyggingar á Stálpastöðum. Hafa þessar gjafir oft skipt miklu um framkvæmdargetu Skógræktar ríkisins. Árið 1952 gáfu hjónin Ingibjörg og Þorsteinn Kjarval peningaupphæð sem varið var til gróðursetningar. Um nokkurra ára skeið, kringum 1955 gaf Ludvig G. Braathen, stórútgerðarmaður í Osló, fé til gróðursetningar. Einnig má nefna gjöf sem nemendur Bændaskólans á Hvanneyri gáfu til minningar um skólastjóra sinn, Halldór Vilhjálmsson. Þau svæði sem að gróðursett hefur verið í fyrir þessar gjafir hafa verið nefnd eftir gefendunum. Á Stálpastöðum má því í dag finna; Kjarvalslund, Braathenslund og Halldórslund. Þá hafa stórfyrirtæki eins og Skeljungur, BYKO og Landsvirkjun styrkt einstaka verkþætti, ýmist með peninga eða vinnuframlagi.

Aðal starfsemi á vegum Skógræktar ríkisins var lengi í landi Hvamms samkvæmt leigusamningi, en við lok samningstíma ákváðu eigendur að selja jörðina. Í kjölfarið hafa hlutar jarðarinnar verið seldir undan henni, en Skógrækt ríkisins heldur um 24 ha umhverfis starfsstöðina.

Árið 1971 var reist minnismarki um gjöf Soffíu og Hauks Thors. Minnismarkið stendur miðsvæðis á Stálpastöðum, rétt við þjóðveginn. Umhirðu um skóginn hefur farið fram á síðari árum. Hefur Skógrækt ríkisins byggt upp stíga, smíðað borð og merkt trjásafn o.fl. Stálpastaði henta því einkar vel sem útivistarsvæði í ræktuðum skógi, líkt og Vatnshornsskógur hentar vel sem útivistarsvæði í náttúrulegum birkiskógi.

Mynd 21. Starfsstöð S.r. Hvammi

⁶⁵ Árið 2008 studdi Skógræktarfélag Borgarfjarðar uppsetningu söguskiltis við reitinn.

⁶⁶ Jarðabókin 1707, s. 167.

Þær jarðir þar sem skógrækt og er umtalsverður landnotkunarpáttur eru Bakkakot, Efri-Hreppur, Efstibær, Dagverðarnes, Fitjar, Hvammur, Indriðastaðir/Selskógur, Litla Drageyri, Sarpur, Stóra Drageyri og Stálpastaðir.

Árið 2002 gerðu tólf jarðir samkomulag um friðun lands fyrir búfjárbætur og til að tryggja þar betri skilyrði til skógræktar. Girt var úr Geitabergsvatni í Eiríksvatn, með tengingu við girðingar á nyrðri mörkum skipulagssvæðisins. Einnig milli Mófellsstaða, Indriðastaða og í girðingu Vegagerðar ríkisins við Villingadalsá.⁶⁷

Skorradalur er í umdæmi Vesturlandsskóga sem starfa á grundvelli laga nr. 95/2006 um landshlutabundin skógræktarverkefni. Engin jörð í hreppnum er í Vesturlandsskógaverkefninu.

Ferðapjónusta

Samkvæmt Ferðamálastofu er ferðapjónusta sú atvinnugrein sem er í hvað örustum vexti. Á síðustu 10 árum hefur árleg aukning erlendra ferðamanna verið um 9% að meðaltali. Árið 2006 voru erlendir ferðamenn hér á landi, yfir 500.000 talsins.

Ef tölur fyrir Vesturland frá 2004 eru skoðaðar kemur í ljós að um 40% erlendra ferðamanna sem heimsækja svæðið velja náttúruskoðun sem afþreyingu. Rúmlega 30% fara í gönguferðir eða stunda fjallamennsku og um 25% stunda veiðar. Nýrri tölur gætu sýnt breytingu, eftir að Landnámssetur tók til starfa í Borgarnesi 2006, með áherslu á sögusýningar, en þær hafa reynst mjög vinsælar.⁶⁸

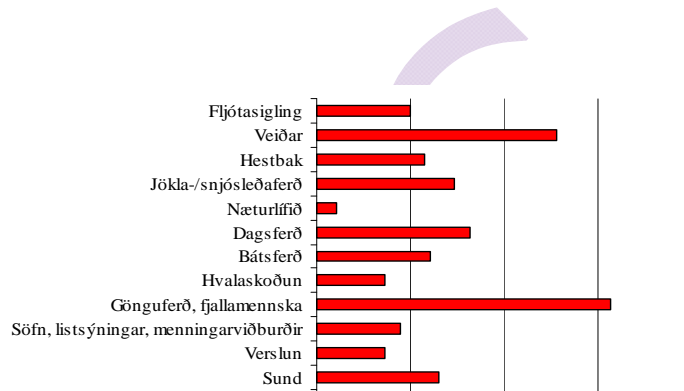
Skorrdælingar ættu að geta boðið upp á (þjóð)menningartengda ferðapjónustu, t.d. með samstarfi við ferðapjónustuaðila á Vesturlandi. Þá gefa ólík skógavistkerfi í góðri umhirðu, t.d. á Stálpastöðum og í Vatnshorni, margvísleg tækifæri til upplifunar. Sem sögusvið atburða í Laxdælu og Harðar sögu gætu falist tækifæri. Þá væri upplagt að taka samfelld svæði til kynningar á búháttapróun, t.d. Haga, Vatnshorn, Bakkakot, Fitja og Sarp. Eins gætu falist tækifæri í kynningu á skáldum af svæðinu⁶⁹ og í heilsutengdri ferðamennsku sem gæfi t.d. gaum að auðlindum þagnar og kyrrðar fyrir andlega heilsu.

NÆTURHEIMSÓKN

Á kyrrum nóttum
speglast himinninn
og stjörnur þínar, Drottinn,
í vatninu.

Þá finnst mér stundum
að litla sytran mín
sé lindin þín.

Þorgeir Sveinbjarnarson, frá Efstabæ.

Kort 14. Val erlendra ferðamanna á afþreyingu. Vesturland, 2004.

⁶⁷ Sjá afrit samkomulagsins í Viðauka III.

⁶⁸ Í Borgfirðingabók, ársriti sögufélags Borgarfjarðar 2007 er geinin „Landnámssetur eftir tíu mánaða starf“ gerir Kjartan Ragnarsson grein fyrir hugmyndafræðinni sem setrið byggir á.

⁶⁹ Má þar nefna t.d. Þorgeir Sveinbjarnarson (1905-1971) frá Efstabæ og Pétur Beinteinsson (1906-1942) frá Grafardal, en skáld úr Skorradal eru mun fleiri.

2.5 Opnber þjónusta, frjáls félagastarfsemi og afþreying⁷⁰

Einkenni félagslega þáttarins á skipulagssvæðinu er að fáir hafa lögheimilisfesti, um leið og umfang frístundasvæða sýnir að þar geta dvalist þúsundir manna, til lengri eða skemmri tíma. Á vissum svæðum er því yfirbragð þéttbýlis og tvöföld búseta hentar sumum.

Vegna fámennis íbúa er almenn þjónusta fábreytt: Engir skólar eru á svæðinu, en í gildi þjónustusamningar við önnur sveitarfélög. Fulltrúi Skorradalshrepps er aðili að fræðslunefnd Borgarbyggðar.

Leikskóli

Skorradalshreppur kaupir leikskólaþjónustu af Borgarbyggð en leikskólinn Andabær er á Hvanneyri. Ótímabundinn samningur um þjónustuna er í gildi frá 1. október 2006 á milli Skorradalshrepps og Borgarbyggðar.

Í byrjun árs 2009 flutti Andabær í nýtt húsnæði og var nemendafjöldi eftir stækkun 44 börn, en gert ráð fyrir að hægt sé að taka við 60 – 70 börnum.

Grunnskóli

Skorradalshreppur kaupir grunnskólaþjónustu af Borgarbyggð og gildir samningur þar um til 2014.

Grunnskóli Borgarfjarðar rekur tvær starfsstöðvar. Á Hvanneyri er rekin deild fyrir yngri stig og voru nemendur þar 39 á skólaárinu 2008 - 2009. Á Kleppjárnsreykjum er heildstæður grunnskóli, þar sem börn stunda nám í 1. – 10. bekk. Nemendur þar á skólaárinu 2008 - 2009 voru 115.

Framhaldsskóli

Skorradalshreppur er aðili að Fjölbrotaskóla Vesturlands á Akranesi og stofnhluthafi í Menntaskóla Borgarfjarðar í Borgarnesi.

Tónlistarskóli

Skorradalshreppur var einn af rekstraraðilum Tónlistarskóla Borgarfjarðar frá upphafi og fram að 2007, er samkomulag var gert milli Borgarbyggðar og Skorradalshrepps um að Borgarbyggð annaðist rekstur tónlistarskólans en íbúar Skorradalshrepps hefðu aðgang að honum.

Útibú eru frá skólanum í Grunnskóla Borgarfjarðar. Kennt er á öll helstu hljóðfæri auk söngs og er hljóðfærakostur skólans nokkuð góður. Einnig er forskóladeild við skólann.

Skólaárið 2008 – 2009 voru um 240 nemendur í skólanum.

Félagsþjónusta

Um félagsþjónustu, öldrunarþjónustu, heimilishjálp og barnaverndarmál Skorrdælinga gilda þjónustusamningar við Borgarbyggð. Þá er svæðisskrifstofa fatlaðra í Borgarnesi.

Dvalarheimili aldraða í Borgarnesi. Heimilið er sjálfseignarstofnun og rekið fyrir daggjöld. Fulltrúi Skorradalshrepps er aðili að félagsmálanefnd Borgarbyggðar.

Þá hafa sveitarfélögin sameiginlegar reglur fyrir félagslega heimaþjónustu og fjárhagsaðstoð við heimili og einstaklinga. Kostnaður við hvert tilfelli greiðist af viðkomandi sveitarfélagi. Heimilishjálp er einnig veitt. Félagsmálanefnd annast einnig barnaverndarmál.

Heilbrigðismál

Heilsugæslustöðin í Borgarnesi þjónar Skorradal. Þar er vaktþjónusta allan sólarhringinn og þar er sjúkrabíll.

Heilbrigðiseftirlit Vesturlands hefur starfsstöðvar í Borgarnesi og á Akranesi.

Héraðsdýralæknir Mýra- og Borgarfjarðarsýslu er í Borgarnesi.

⁷⁰ Allar upplýsingar í kaflanum eru frá heimamönnum.

Byggingar- og skipulagsmál

Byggingar- og skipulagsfulltrúi hefur verið eini starfsmaður Skorradalshrepps. Starfsstöðin hefur verið á Hvanneyri frá 2007.

Slysa-, bruna- og almannavarnir

Þjónustusamningur er í gildi til 2012 milli Borgarbyggðar og Skorradalshrepps um brunavarnir og sér Slökkvilið Borgarbyggðar um brunavarnir í Skorradal. Skorradalshreppur á slökkviliðsbíl árgerð 2007, sem er staðsettur á Hvanneyri.

Mynd 22. Sigurjón Magnússon afhendir Davíð Péturssyni oddvita nýja slökkvibílinn sem fyrirtæki Sigurjóns útbjó fyrir Skorradalshrepp.

Slökkvibíllinn *Skorri*:

Ford F-550 Super Duty, beinskiptur með sex lítra 325 ha V8-díselvél og fjórhjóladrifinn. Bíllinn er með öflugu spili, GPS-tæki, bakkmyndavél, ljósamastri, leitarljósi á þaki og ljóskösturum að framan svo nokkuð sé nefnt. 2.100 lítra vatnstankur er í bílnum auk 130 l froðutanks. Hann er búinn tveimur rafdrifnum slönguhjólum með 70 metra slöngu á hvoru hjóli, slöngurekkum og tilheyrandi slöngum samtals um það bil 400 metra að lengd. Mestu afköst dælu eru 2.200 lítrar á mínútu og froðubúnaðar á háþrýstingi 1-6%. Í bílnum er 3 kw rafstöð auk reykblásara. Kassi undir klöppur, fimm metra brunastigi, monitor og fleira. Festingar fyrir reykköfunartæki eru í skápnum í yfirbyggingum, og einnig í aftursæti bílsins er gert ráð fyrir að tveir reykköfunarmenn geti setið með tækin á sér. Um

vatnstökustaði vegna brunavarna er fjallað í kafla 2.7.

Laus dæla á kerru er geymd utandyra á Hálsu, en hún er eingöngu notuð af slökkviliðsmönnum, en ekki til útláns. Í 9. kafla brunavarnaáætlunar segir að þegar „byggt verður þjörgunarhús við Skorradalsvatn skal slökkviliðið hafa eftirlit með búnaðinum, sbr. 4 gr. viðauka við þjónustusamning Borgarbyggðar og Skorradalshrepps um brunavarnir.“ Í kafla 3.5 segir: „Nauðsynlegt er í framtíðinni að unnin verð áætlun um rýmingu frístundabyggða á svæðinu. Stefnt skal að gerð áætlunar í samráði við lögreglu, fulltrúa almannavarnadeilda Ríkislögreglustjóra og sveitarstjórna á svæðinu.“⁷¹

Sjúkrabíll er við Heilsugæslustöðina í Borgarnesi.

Skorradalshreppur er aðili að Almannavarnanefnd Borgarfjarðar og Dala, sem hefur aðsetur hjá sýslumanninum í Borgarnesi.

Þjónusta Þjóðkirkjunnar

Skorradalshreppur tilheyrir Hvanneyrarprestakalli.

Prestsetrið er Staðarhóll á Hvanneyri.

Í hreppnum eru tvær sóknir, Hvanneyrar- og Fitjasókn og eru skiptin um lönd jarðanna Vatnsenda/ Hvamms að norðanverðu og milli Haga/Stóru Drageyrar að

sunnanverðu. Þessi sóknaskipting má heita að séu einu leifar þess að Fram-Skorrdælingar áttu fyrrum mun meiri samskipti við Lunddælinga og Grafardal sem tilheyrði Skorradalshreppi og Fitjasókn fram til 1955, fremur en við niðurdalinn. Nú er að heita „mannauðn“ í sókninni, eða 4 skráðir aðilar. Í Jarðabókinni 1707 er Fitjakirkja talin útkirkja þ.e. „annecteruð með Lunds kirkjusókn“⁷² en síðar færðist þjónustan til Hestþinga, þar til 1944 að prestsetur var aflagt á Hesti og flutt að Staðarhóli,

Mynd 23. Fitjakirkja

⁷¹ Brunavarnaáætlun 17/12/08.

⁷² Jarðabókin 1707, s. 165.

sem var að fornu hjáleiga frá Hvanneyri, en lögfest sem prestsetur 1952. Þá breyttist nafn prestakallsins úr Hestþingum í Hvanneyrarprestakall.

Kirkjugarður

Þjónusta kirkjugarðs er á Fitjum og þar eru þekkt yfir 50 leiði, flest fyrrum Skorrdælinga.⁷³

Söfn

Þjónustusamningur er við Borgarbyggð um aðild hreppsins að Safnahúsi Borgarfjarðar í Borgarnesi. Þar er bókasafn, byggðasafn, listasafn, náttúrugripasafn og héraðsskjalasafn. Rekstrarþáttur fer eftir íbúafjölda einstakra sveitarfélaga.

Skorradalshreppur er aðili að Snorrastofu í Reykholti sem er sjálfseignarstofnun.

Félags- og íþróttastaða

Íþróttfélagið Íslendingur er starfrækt í Skorradal. Félagssvæðið nær einnig yfir fyrrverandi Andakílshrepp. Félagið hefur tekið þátt í uppbyggingu íþróttastöðu á Hvanneyri.

Þá er sundlaug með heitum pottum við Efri-Hrepp, svonefnd Hreppslaug, í eigu ungmennafélagsins og hefur Skorradalshreppur stutt rekstur hennar á hverju ári.

Skorradalshreppur og Borgarbyggð eiga og reka félagsheimilið Brún í Bæjarsveit.

Frjáls félagastarfsemi

Búnaðarfélag Skorradalshrepps er félag bænda og fleiri aðila í Skorradalshreppi.

Golfklúbbur er starfræktur á Indriðastöðum og er golfvöllur í uppbyggingu þar.

Skátaskáli er á Stóru-Drageyri á vegum Skátafélags Akraness. Þar er aðstaða til fundahalds, námskeiða og gistingar.

Félagssvæði ungmennafélagsins Íslendinga nær inn á svæðið, en það byggði Hreppslaug árið 1928 og rekur hana enn.

Félög sumarbústaðaeigenda eru starfrækt í Dagverðarnesi, á Fitjum, í Hvammi, á Indriðastöðum og Vatnsenda.

Skorradalshreppur er aðili að Skógræktarfélagi Borgarfjarðar.

Kvenfélagið 19. júní nær yfir Skorradalshrepp og aðliggjandi svæði.

Tjaldsvæði er í Selsskógi á vegum Skógræktar ríkisins.

Mynd 24. Skógarganga

⁷³Nánari upplýsingar um Fitjakirkjugarð: <http://www.gardur.is/gardur.php?glD=325>

2.6 Samgöngur⁷⁴

Skorradalshreppur er skammt frá höfuðborgarsvæðinu. Eftir að Hvalfjarðargöng komu til sögunnar er hægt að velja um tvær, svo til jafnlangar, 85 km langar meginleiðir frá Reykjavík að vestari enda Skorradalsvatns.

Leiðin vestan Hafnarfjalls er með bundnu slitlagi að Hvammi. Ef farið er um Hvalfjörð liggur leiðin um Ferstikluháls og þaðan um Geldingadraga. Frá Ferstiklu er malarvegur að krossgötunum við Hestháls.

Vegir

Tafla 4. Vegakerfið, 2008

Heiti vegar (vegrn.)	Flokkun / ástand	Lengd (km)	Staðsetning
Skorradalsvegur (508)	Tengivegur (C2)	24,53	
- 508 01	- bundið slitlag	6,05	Frá Borgarfjarðarbraut (50) að Dragavegi (520).
- 508 02	- bundið slitlag að Hvammi	5,68	Frá Dragavegi (520) að Hvammi.
- 508 03	- malarvegur	12,8	Frá Hvammi að Fitjum.
- F508 04	Landsvegur / malarvegur	9,93	Frá Fitjum að Uxahryggjavegi (52).
Dragavegur (520)	Tengivegur	24,16	
- 520 01	- malarvegur	14,52	Frá Hvalfjarðarstrandarvegi (47) að Fellsvegi (509 4)
- 520 02	- malarvegur	5,30	Frá Fellsvegi (509 4) að Skorradalsvegi (508)
- 520 03	- malarvegur	4,34	Frá Skorradalsvegi (508) að Uxahryggjarvegi (52)
Fellsvegur (509 4)	Safnvegur / malarvegur	3,62	Frá Dragavegi (520) að Felli.
Mófellsstaðavegur (507)	Tengivegur / malarvegur	6,72	Frá Borgarfjarðarbraut (50) að Dragavegi (520).

Tafla 5. Umferðartalning, 2007

Heiti vegar	Árdagsumferð	Sumardagsumferð	Vetrardagsumferð
507 Mófellsstaðavegur	78 ⁷⁵	125 ⁷⁶	47 ⁷⁷
508-01 Skorradalsvegur	202	313	131
508-02 -	212	330	137
508-03 -	213	338	126
508-04 -	7	11	2
520-01 -	126	250	38
520-02 -	115	232	38
520-03 -	115	232	38

Göngu-, hjóla- og reiðleiðir

⁷⁴ Upplýsingar í kaflanum frá Vegagerð ríkisins.

⁷⁵ ÁDU: Árdagsumferð: Meðalumferð á dag yfir allt árið.

⁷⁶ SDU: Sumardagsumferð: Meðalumferð á dag, mánuðina júní, júlí, ágúst og september.

⁷⁷ VDU: Vetrardagsumferð: Meðalumferð á dag mánuðina janúar, febrúar, mars og desember.

Mynd 25. Horft suður að Geldingadraga

Mynd 26. Útsýni norðuraf Síldarmannagötum

Frá fornu fari hafa verið göngu- og reiðleiðir um *Skarðsheiði*, *Botnsheiði* og *Geldingadraga*. *Síldarmannagötur* hefjast Hvalfjarðarmegin, við stóra vörðu, rétt utan við smáana Brunná. Í vörðunni er box þar sem nálgast má leiðarlýsingu og grípa með sér. Farið er upp Síldarmannabrekkur. Á vatnaskilum Botnsheiðar við Tvívörður er útsýni gott. Þar skiptist leiðin. Eystri leiðin liggur niður á móts við Sarp. Þetta er gönguleið og þarf að þróa yfir girðingu. Vestari leiðin kemur niður hjá Vatnshorni og er bæði göngu- og reiðleið.

Önnur gönguleið um Botnsheiði liggur innst úr Botnsdal frá bænum Stóra-Botni, upp *Svartahrygg* og norður Botnsheiði eftir *Grillirahrygg* og niður í Skorradal vestan Skúlagils, gegnt Efstabæ. Þaðan áfram til Lundarreykjadal og enn áfram Okveg. Þetta var *vermannaleið* úr ofanverðum Borgarfirði á veturna og var þá farið áfram um Hrísháls til Brynjudals, um Reynivallaháls og Svínaskarð til Inn-Nesja eða sunnar. Þetta var líka *fjárrekstrarleið* úr framdölum Borgarfjarðar þegar farið var með sláturfé til Reykjavíkur, langt fram á 20. öld.

Efstibær var því í þjóðleið, áður en bílvegir voru lagðir.

Þriðja leiðin, en erfið og minna farin, er frá Hrafnseyri utan Hrafnabjarga, en þar var verslunarútibú á fyrsta fjórðungi 20. aldar. Farið er um *Álftaskarð* (Brekkskarð) og komið inn á hinar leiðirnar norðar á Botnsheiðinni og þaðan ofan í Skorradal.

Yfir Skarðsheiðina liggur hin gamla þjóðleið *Skarðsheiðarvegur* sem liggur frá Leirárgörðum upp Leirárdalinn um gil og kamba vestan árinna að Miðfitjum efst á heiðinni. Einnig er hægt að fara yfir ána neðan við Leirárdal og upp austurkinn dalsins, vestan við Snók (yfir 570 mys). Þar kemur slóðin saman við gamla leið sem lá frá Neðra-Skarði. Liggur hún svo vestur yfir Leirá á móts við Heiðarhorn og kemur þar á Skarðsheiðarveg. Frá Miðfitjum liggur leiðin upp utan í Miðfitjahól en austan í honum sunnanverðum er klettastallurinn Skessusæti⁷⁸. Efst á Miðfitjahól er afar gott útsýni norður yfir Borgarfjarðarhérað. Komið er niður eftir Sauðahrygg í landi Efri-Hrepps.

Mynd 27. Magnús landpóstur frá Arnþórsholti, 1960

Vestasta leiðin, er *Mávahlíðarsneið*, frá Grund yfir að Mávahlíð í Lundarreykjadal. Um *Skorradalsháls*, frá Háafelli, utan við Stekkjargil liggur skágata upp hlíðina, yfir í Lundarreykjadal hjá Snartarstöðum og svo áfram að Lundi. Þetta var *kirkjuvegur* Lundarpresta þegar Fitjakirkju var þjónað frá prestsetrinu á Lundi og *póstgata*, fram yfir 1960. Gatan er vel greinileg og hefur trúlega verið mikið farin, e.t.v jöfnum höndum og inn Lundarreykjadal, áður en farið var austur um Bláskógaheiði, yfir á Þingvöll. Aðrar leiðir lágu um Skorradalsháls, og er gott að þræða hryggi og holtaklasa sem liggja þvert um hálsinn, t.d. Langás innan við England. Reið- og gönguleiðir eru að öðru leyti meðfram eða á vegum um dalinn, einkum sunnantil.

Engir sérmerktir hjólreiðastígar eru. Fara má upp úr Skorradal um 10 km línuveg /landsveg frá Fitjum og er þá komið inn á Uxahryggjaveg. Línuvegur liggur einnig upp frá brú á Fitjaá (við leið inn á Síldarmannagötur eystri) um Botnsheiði til Grafardals. Um Vatnshornsskóg liggur slóði sem er allt í senn; göngu-,reið-,hjóla- og flóttaleið.

⁷⁸ Segir sagan að þar hafi skessa nokkur setið fyrir ferðamönnum þar til Grundarbóndi vó hana. Svo illa var henni við kristni í landinu að hún hugðist varpa steini á kirkjuna á Hvanneyri þegar hún var reist. Missti hún marks, en Grásteinn í mýrunum austur frá Hvanneyri er þar til „sannindamerkis“.

2.7 Veitur, lagnir og fjarskipti

Vatnsveitur

Í heildina tekið er ástand neysluvatnsmála á svæðinu sæmilegt. Vatn er yfirleitt tekið úr lindum/brunnum, eða borholum á viðkomandi jörð og leitt þaðan í byggingar, sem tilheyra jörðinni, hvort sem um er að ræða heilsárshús, landbúnaðarbyggingar eða frístundabyggð.

Gera má ráð fyrir að vatnsnotkun á hvern íbúa í frístundabyggð sé 200 – 250 l/sólarhring, 300 – 350 l/sólarhring á íbúa í íbúðarbyggð og 600 – 700 l/sólarhring á íbúa á jörðum, þar sem stundaður er búskapur.

Í Skorradalshreppi eru fjögur vatnsból með starfsleyfi sbr. 4. gr. og 12. gr. neysluvatnsreglugerðar nr. 536/2001. Þau eru vatnsból sem þjóna Grund, Hvammsskógi, Vatnsendahlið og tjaldsvæði í Selsskógi.

Við Birkimóa í landi Grundar er vatnsveita í eigu Skorradalshrepps, en sökum smæðar flokkast hún ekki undir ákvæði 12. greinar reglugerðar nr. 536/2001 og telst því ekki starfsleyfis skyld.

Um *flokkun vatns* segir eftirfarandi í 8. gr. reglugerðar nr. 796/1999 m.s.br.

Mynd 28. Fitjaá

- *Til þess að viðhalda náttúrulegu ástandi vatns og til þess að vernda það gegn mengun frá mannlegri starfsemi skulu heilbrigðisnefndir flokka vatn í samræmi við 9. og 10. gr. [sömu reglugerðar]. Heilbrigðisnefndir skulu skilgreina langtímamarkmið fyrir vatn. Flokkun vatns gildir um yfirborðsvatn og grunnvatn hvarvetna á landinu.*
- *Hreppsnefndir og heilbrigðisnefndir skulu grípa til aðgerða sem miða að því að viðhalda náttúrulegu ástandi vatns.*

Um varnir gegn mengun vatns af völdum köfnunarefnissambanda m.s.br. segir í 5. gr. reglugerðar 804/1999:

- *Gera skal viðeigandi ráðstafanir til að draga úr hættu á að vatn mengist og koma í veg fyrir mengun í vatni af völdum köfnunarefnissambanda frá landbúnaði eða af öðrum orsökum.*
- *Í 9. gr. reglugerðarinnar segir: Viðkomandi heilbrigðisnefnd skilgreinir og kortleggur sérstaklega vatnasvæði sem talin eru viðkvæm og hafa lítið viðnám gegn köfnunarefnismengun, eru menguð eða gætu mengast af völdum köfnunarefnis, ef ekki er gripið til sérstakra aðgerða til verndar.*

Ekki er talin mikil hættu á köfnunarefnismengun vatns frá landbúnaði og því hefur þessu ekki verið sinnt í hreppnum. Flokkun vatns og skilgreining langtímamarkmiða um varnir gegn mengun þess hefur ekki heldur farið fram, en er á Staðardagskrá²¹. Kostnaður við flokkun hleypur hins vegar á milljónum króna og er óljóst hverjir eigi að bera hann.⁷⁹

Skrá um vatnstökusvæði vegna slökkvistarfa á bújörðum liggur fyrir í slökkvibílnum Skorra,⁸⁰ en aðgengi að vatni ef um stærri elda, eða gróðurelda er að ræða er ekki nægilega tryggt. Í brunavarnaátælu er gert ráð fyrir að Skorradalsvatn, ár og lækir nýtist sem vatnstökustaðir.

Hitaveitur

Árið 1994 boraði Skorradalshreppur eftir heitu vatni í landi Stóru-Drageyrar. Vatnsmagn í borholunni er u.þ.b. 25 – 30 l/sek. af 96°C heitu vatni.

⁷⁹ Heilbrigðiseftirlit Vesturlands og heimamenn

⁸⁰ Búnaðarsamtök Vesturlands stóðu fyrir brunavarnátaki í sveitum árin 2006-7.

Árið 1996 var stofnuð Hitaveita Skorradals ehf. og lagði hún heitt vatn að eftirtöldum bæjum: íbúðahverfinu Birkimóa, Efra Hreppi, Grund, Hálsur, Horni, Indriðastöðum, Mófellsstöðum, Mófellsstaðakoti og Neðra-Hreppi. Síðar var frístundasvæðið á Indriðastöðum tengt veitunni sem og fyrirhugað frístundabygðarsvæði á Hálsur. Orkuveita Reykjavíkur tók við rekstri hitaveitunnar í ársbyrjun 2007.

Þá hefur verið borað eftir heitu vatni í Hvammi en sú borhola hefur ekki verið virkjuð.

Rafmagn

Á árunum 1952 - 1973 var lagt rafmagn á svo til alla bæi í Skorradalshreppi sem höfðu fasta búsetu. Hagi fékk þó ekki rafmagn fyrr en árið 1988, á sama tíma og frístundasvæðið á Indriðastöðum. Ekkert rafmagn er enn á nokkrum jörðum í hreppnum. Þetta á við um *allar jarðir* í Fram-Skorradal, þ.e. innan Dagverðarness og Haga, nema Fitja, sem keypti rafmagn í kjölfar raflagnar í Fitjahlíð 1992.

Rafveitan er rekin af Rafmagnsveitum ríkisins og liggur 19 kV raflína frá tengivirki (spennistöð) í landi Vatnshamra í Borgarbyggð, inn dalinn. Tengivirkið var tekið í notkun árið 1976 og var fyrsta tengivirki byggðalínu Landsvirkjunar. Byggðalínan liggur frá tengivirkinu við Vatnshamra um hluta af landi Neðra-Hrepps til suðurs, en sveigir svo til suðvesturs yfir Skarðsheiði og að Brennimel í Hvalfirði.

Sultartangalína (SU1) liggur um hluta Skorradals nánar tiltekið um lönd Efstabæjar, Sarps, Fitja, Bakkakots, Vatnshorns og afréttarlandsins á Botnsheiði, sem enn er kallað Fitjakirkjuland. Línan liggur frá Hrauneyjarfossvirkjun, að tengivirki við Brennimel í Hvalfjarðarsveit.

Sultartangalína 3 (SU3) var spennuett árið 2006. Liggur línan, sem er 400 kW, að mestu samsíða Sultartangalínu 1 (SU1) en fer þó ekki niður í innsta hluta Skorradals, heldur um Botnsheiði að tengivirki við Brennimel. Helgunarsvæði hennar er á bilinu 26,1 – 38,8 m frá miðlínu í báðar áttir eða 52,2 – 77,6 m belti.⁸¹

Fráveitur

Fráveitukerfi bújarða og frístundasvæða í hreppnum miðast við rotþrær. Á nokkrum stöðum er óljóst hvar þær eru staðsettar. Heilbrigðiseftirlit Vesturlands hefur eftirlit með fráveitum, samanber ákvæði reglugerðar nr. 798/1999 um fráveitur og skólp. Samningar eru við Hreinsitækni ehf um losun rotþróa á þriggja ára fresti. Rannsóknir á jarðvegsmengun vegna rotþróa hefur ekki farið fram og brynt að komið verði á vöktunardagskrá og vinnu í samræmi við lög nr. 9/2009 um uppbyggingu og rekstur fráveitna. Í Staðardagskrá21 Skorradalshrepps er þessu nánar fylgt eftir.

Hreppsnefnd Skorradalshrepps óskaði eftir sýnatöku úr Skorradalsvatni haustið 2004 og vorið 2005, en sú sýnataka fór ekki fram.⁸² Hreppsnefnd hefur styrkt kaup og niðurstöðu rotþróa á jörðum.

Fjarskipti

Á undanförunum árum hefur Síminn unnið mikið starf í að efla fjarskipti í sveitum landsins og m.a. hefur verið lagður ljósleiðari frá Borgarnesi um Hvanneyri og þaðan að Kljáfossi og áfram að Hreðavatni sem síðan tengist aftur í Borgarnes og fæst þannig hringtenging um héraðið sem eykur til muna allt öryggi í fjarskiptum. Símnótendur í Skorradal eru tengdir við símsstöðina á Hvanneyri og getur Síminn nú uppfyllt alþjónustukvöð á svæðinu og boðið öllum íbúum gagnaflutning með a.m.k. 128 kbita gagnaflutningi (ISDN). Á næstu árum stendur til að efla enn frekar 4G háhraða-farnetsþjónustu á Vesturlandi, þ.m.t. í Skorradal í tengslum við verkefni Símans og Fjarskiptasjóðs⁸³ Fjórir GSM sendar Símans eru á svæðinu.

⁸¹ Línuhönnun: Sigurjón Ísaksson og www.lh.is.

⁸² Heilbrigðiseftirlit Vesturlands annast heilbrigðiseftirlit á Vesturlandi í umboði heilbrigðisnefndar. Sveitarfélögin á Vesturlandi sameinuðust um reksturinn árið 1999. <http://www.borgarbyggd.is/starfsemi/heilbrigdismal/heilbrigdiseftirlit-vesturlands/>

⁸³ Síminn, Margrét Stefnánsdóttir tölvupósutur

Vodafone er með fjarskiptarekstur á þremur stöðum í Skorradalshreppi, á Haga, í lokuhúsi Andakílsárvirkjunar og á Vatnsenda. Með þessum rekstri er Vodafone með aðstöðu til fjarskiptarekstrar, hús og / eða mastur á tveim af umræddum stöðum, Haga og við lokuhús Andakílsárvirkjunar. Vodafone býður upp 34MB bandvidd á svæðinu sem er stækkunleg gerist þess þörf. Sendar fyrir GSM og 3G eru til staðar í lokuhúsi Andakílsárvirkjunar og í Haga.⁸⁴

Árið 2004 var undirritaður samningur milli Skorradalshrepps og eMax um uppbyggingu þráðlauss breiðbandskerfis í hreppnum, en slíkt kerfi nýttist sem burðarlag fyrir margskonar þjónustu svo sem að tengjast Internetinu, flytja útvarps- og sjónvarpsendingar og fyrir eftirlits og öryggiskerfi sem t.d. má nota við fjarvöktun á sumarhúsum, svo dæmi séu tekin.

eMax fékk nýtt eignarhald þann 1. mars 2008 og í kjölfar þess var bandvidd aukin, sendum og móttökum í Haga og Stóru Drageyri skipt út. Þá hefur verið bætt við sendistöðum á Hálsnum og Grund og hafa allir íbúar og dvalargestir möguleika á því að tengjast kerfinu óháð staðsetningu.⁸⁵

2.8 Efnistökusvæði

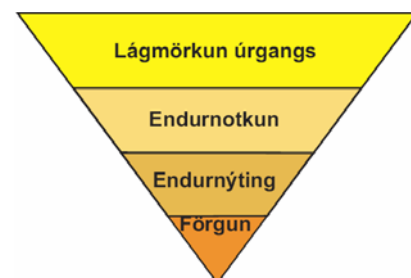

Almenn þekking á áhrifum af efnistöku úr ám á lífríkið er þekkt, en lífríkið er mjög tengt gerð undirlagsins, straumhraða, næringarefnainnihaldi vatnsins, ljósmagni, hita- og úrkomufari. Lífkeðjan er stutt í ferskvatni hérlendis og hefur grófleiki botns mikið að segja um framleiðslugetuna. Þá er samhengi milli grófleika botns og straumhraða. Engar rannsóknir hafa verið gerðar á lífríki ána á svæðinu, en ár eru mjög misjafnar hvað varðar vistgerð og lífmagn. Vegna stöðugs aurburðar dragáanna, einkum úr Skarðsheiðinni, er þó talið unnt að taka efni sem þær bera fram, án þess að lífríki þeirra stafi hætta af. Almennt gildir að umfang efnistöku úr árfarvegum getur aldrei verið nema „minni háttar“ og miðast einkum við *eyrasvæði*, en einnig við *ósasvæði* þar sem upphleðsla verður.⁸⁶ Efnistaka hefur farið fram á eyrum við/í Skorradalsvatni, en slíkt samræmist illa þeirri stefnu sem sett er í ASK 2008-2020. Önnur efnistaka hefur verið hverfandi lítil.

2.9 Sorpförgunarsvæði

Á átta stöðum eru gámar fyrir heimilissorp og gámar fyrir járn- og timburúrgang eru við Mófellsstaði. Að öðru leyti hefur sorp ekki verið flokkað. Gámaþjónusta Vesturlands annast sorphirðu samkvæmt samningi við sveitarfélagið. Gert er ráð fyrir að íbúar/dvalargestir fari sjálfir með úrgang spilliefna á viðurkennda móttökustaði.

Sá úrgangur sem til féll í Skorradal árið 2008, var um 212 tonn, þar af 130 tonn af blönduðum úrgangi, 75 tonn af timbri og 24 tonn af járni. Út frá umhverfissjónarmiðum væri æskilegt að hvetja til „vistverndar í verki“ enda er hægt að endurvinna flestan úrgang með vandaðri flokkun og viðeigandi móttökustöðvum. Slíkt kallar hins vegar á vandaðar leiðbeiningar, tilkostnað við kynningu og uppsetningu flokkunarbúnaðar og mikla vandvirkni – og er áskorun til íbúa og eigenda frístundahúsa á svæðinu.⁸⁷

⁸⁴ Vodafone, Sigurður Ingi Hauksson tölvupóstur

⁸⁵ eMax, Daníel Gunnarsson tölvupóstur

⁸⁶ „Malartekja úr ám“ 2008. Erindi á fræðapingi landb. ; *Námur, efnistaka og frágangur* 2002, s.47-49.

⁸⁷ Sjá Staðardagskrá 21 fyrir Skorradalshrepp, fylgiskjal 1.

3. Sérstakar forsendur

„Eina leiðin inn í framtíðina verður sem sagt að byggjast á hugmyndafræði sjálfbærrar þróunar, þar sem látið er af „hinum gamla húsgangshætti, að hugsa eingöngu um stundarhaginn, nokkra aura í svipinn, en láta sér standa á sama, hvort gerður er stórskaði öldum og óbornum“⁸⁸

Út frá sjónarmiði sjálfbærrar þróunar vill Skorradalshreppur stuðla að því að jarðir í hreppnum viðhaldi sem mestu af „dýrleika“⁸⁹ sínum til komandi kynslóða. Því er mælt til þess að lóðir á íbúða- og frístundabyggðarsvæðum séu fremur leigðar en seldar undan jörðum. Með því að skilgreina lóðir til leigu og sem hlunnindi viðkomandi jarðar er ekki verið að „hugsa um stundarhaginn“ því jörðin heldur möguleikum sínum til framtíðar. Þessi forsenda „miðar að því að tryggja núverandi kynslóðum góð lífsskilyrði, án þess að ganga á möguleika komandi kynslóða til hins sama“ sem er leiðarljós stefnumörkunar ASK 2008-2020.

Gögn og gæði lands

Aldarfarið birtir okkur misjafna sýn á „gögn og gæði“ lands, en um aldir hafa hlunnindi birt ríkjandi gildismat á dýrleika jarða sem aftur hefur lagt grunn að verðmati þeirra. Í Jarðabókinni 1707 eru þessi helst í Skorradal: *torfrista, stunga og reiðingsrista, mósukurður til eldiviðar, hagar, beit, upprekstur, lax- og silungsveiði, (flæði)engi og tún, skógur til kolagerðar, raftviðar og eldiviðar, sortulyng og rifhrís*. Þessi hlunnindi tilheyrðu sjálfsþurftarþúskap fyrri tíðar, allt fram á sjötta áratug 20. aldar þegar búvélabyltingin varð. Fyrir tíma framræslunnar þóttu flæðiengjar mikið kostaland. Þær höfðu hátt „framleiðslugildi“ til heyöflunar og voru t.d. verðmætasti landnotkunarflokkurinn sem gerðardómendur lögðu til grundvallar bótum vegna lands sem „fer forgörðum eða spillist af hækkun Skorradalsvatns“ rétt fyrir 1960. Aðrir flokkar í því mati voru tún, ræktanlegt land og beitiland. Önnur landnot voru ekki virðismetin og framfarasinnum þess tíma, þótti hvorki tiltökumál að náttúrulegt stöðuvatn væri nýtt sem miðlunarlón, né að affall þess yrði beislað í miðlunarskurði.

Hálfri öld síðar, um aldamótin 2000 fór jarðaverð í Skorradal að mestu eftir möguleikum til frístundabyggðar. Áratug síðar eru hins vegar teikn á lofti um að land sem kann að henta til matvælaframleiðslu verði verðmeira en verið hefur og að e.t.v. verði hlunnindi af silungsveiði metin meira en síðustu áratugi. Af þessu má draga þann lærdóm að það flokkist undir *stundarhag* að selja land undan jörðum, því með slíkri ráðstöfun er næstu kynslóðum gert ófært að lifa af jörðinni, þ.e. á þeim verðmætum sem talin eru mikilvægust á *hverjum tíma*. Leiga lóða er afturkræf ráðstöfun, og rýrir í engu langtímahagsmuni jarðaeigenda. Sala á landi undan jörðum rýrir hins vegar dýrleika þeirra til frambúðar.

Samlegðaráhrif mismunandi landnotkunar

Við stefnumörkunina eru innbyrðis áhrif stefnumörkunar í einstökum málaflokkum metin sem og samlegðaráhrif þeirra, í samræmi við *hlutverk* aðalskipulags. Þannig er t.d. áætlun um stækkun verndarsvæða álitin mótvægi við stækkun frístundabyggðarsvæða.⁹⁰

⁸⁸ eins og Þorvaldur Thoroddsen orðaði það fyrir 114 árum“ sagði Stefán Gíslason umhverfisstjórnunarfræðingur Staðardagskráskrifstofunni í Borgarnesi: „Umhverfismál á tímum bankakreppu“ Sjá: <http://stefangisla.blog.is/blog/stefangisla/entry/697121/>

⁸⁹ Orðið „dýrleiki“ merkir verðmæti, en frá því 1097, þegar tíund var lögtekin og fram á miðja 19. öld var eitt jarðamat á Íslandi, ákveðið í jarðarhudnrúðum (sjá kort nr. 17 í SnS 1997-2017)

⁹⁰ Í Viðauka I er landnotkun SnS 1997-1017 borin saman við tillöguna í ASK 2008-2020

Þörf á skýrari viðmiðum

Eitt af hlutverkum aðalskipulags er „Að komast að því hvort aflu þurfi nýrrar þekkingar með rannsóknum/ athugunum vegna stefnu eða óska um landnotkun“ (sjá I.kafli, s. 13).

Hér er mörkuð sú stefna að líta á gróðurelda sem „náttúruvá“ og talið er mikilvægt að aflu verði þekkingar um þennan þátt sem hingað til hefur ekki verið gert í skipulagslögum. Ekkert er fjallað um gróðurelda eða viðbragðsáætlanir í skipulags- og byggingarlögum 73/1997 né skipulagsreglugerð nr. 400/1998 í flokki 10 um „svæði undir náttúruvá“ og í frumvarpi til skipulagslaga sem lagt var fyrir 135. lþ. (þskj. 616 - 374. mál) var ekki tekið á þessu atriði, þrátt fyrir ábendingar hreppsins o.fl.

Þá taka hvorki skipulags- og byggingarlög nr. 73/1997 né skipulagsreglugerð nr. 400/1998 á landnotkunarþættinum „jarðvegslosun“ í dreifbýli þar sem allt land er í einkaeign. Með einhverjum hætti þarf að huga að þessu við endurskoðun skipulagslaga.

Það er mat Skorradalshrepps að taka þurfi til endurskoðunar skilgreiningar í 2. gr. skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997, annars vegar um „þéttbýli“ og hins vegar „frístundabyggð“ í samhengi skilgreiningar á „íbúðarsvæði“. Þessar skilgreiningar reynast *úreltar* miðað við notkun húsa og umfang byggðarinnar í Skorradalshreppi, sem víða ber svipmót þéttbýlis og tvöfaldrar búsetu.⁹¹

...annað hvort getum við reynt að hafa áhrif á framtíðina,
eða látið skeika að sköpuðu...

⁹¹ Hér má benda á að Borgarbyggð telur „nauðsynlegt að gera ráð fyrir dulinni búsetu“ í aðalskipulagstillögu sinni kf.4.2, en skilgreining „dulinnar búsetu“ er sambærileg skilningi á „tvöfaldrú búsetu“ hér.

4. SKIPULAGSÁÆTLUN

4.1 Landbúnaðarsvæði

Samkvæmt 5. gr. jarðalaga nr. 81/2004 nær landbúnaðarsvæði yfir allt land jarða eða lögbýla sem ekki hefur verið tekið úr landbúnaðarnotum skv. 6. gr. sömu laga. Gert er ráð fyrir því í reglugerð nr. 400/1998 að í aðalskipulagi sé gerð „sérstaklega grein fyrir ræktuðum svæðum, uppgræðslusvæðum og skógræktarsvæðum innan landbúnaðarsvæða.“

Það er stefna ASK 2008-2020 að meginlandnotkun í hreppnum verði áfram skilgreind til landbúnaðar, þar sem byggt er á eftirfarandi skilgreiningu á „landbúnaði“ í jarðalögum:

- Landbúnaður merkir hvers konar vörslu, verndun, nýtingu og ræktun búffjár,
- Landbúnaður merkir hvers konar vörslu, verndun, nýtingu og ræktun ferskvatnsdýra,
- Landbúnaður merkir hvers konar vörslu, verndun, nýtingu og ræktun lands og auðlinda þess til atvinnu- og verðmætasköpunar, matvælaframleiðslu og þjónustu, er tengist slíkri starfsemi.

Víðtæk skilgreining landbúnaðar

Á grundvelli hinnar víðtæku skilgreiningar á landbúnaði er mörkuð sú **meginstefna í ASK 2008-2020** að landnotkun á skipulagssvæðinu verði fyrst og fremst til *landbúnaðar*. Er þetta í samræmi við bókun hreppsnefndar í ágúst 2007.

Skilgreining á landbúnaði hefur breyst í árána rás og er nú t.d. viðurkennt að skógrækt er landbúnaður. Með sama hætti telur Skorradalshreppur réttmætt að skilgreina **leigu á lóðum** undir frístundahús sem landbúnað, enda fer þá fram „nýting auðlinda þess [lands] til atvinnu- og verðmætasköpunar“ viðkomandi jarðar.

Mælst er til þess að möguleikum „jarða“⁹² til sjálfbærni, verði ekki spillt með sölu einstakra lóða eða skika undan þeim. Komi þó til sölu á landspildu, þarf að deiliskipuleggja spilduna, áður en framkvæmdir hefjast á henni.

Þá er sett sú **meginregla** að heildstætt deiliskipulag sé unnið af jörð⁹³ þegar þrír eða fleiri afmarkaðir deiliskipulagsreitir hafa verið samþykktir á viðkomandi jörð (sjá töflu 6 til grundvallar).

⁹² „Jörð“ merkir land með ákveðnum landamerkjum skv. landamerkjalyðingum Gylfa M. Guðbergssonar í SnS 1997-2017, landamerkjabréfum og/eða þinglýstum jarðamörkum.

⁹³ ASK 2008 – 2020 gerir ráð fyrir að mörk jarða miðist við jarðamörk skv. jarðaskrá landbúnaðarráðuneytisins sem var í gildi árið 1960.

Eftirfarandi er heimilað á landbúnaðarsvæðum í samráði við byggingar- og/eða skipulagsnefnd, án breytinga á aðalskipulagi:

- Nýbyggingar sem tengjast landbúnaðarnotum viðkomandi jarðar. Þá er heimilt er að rífa mannvirki, að teknu tilliti til niðurstöðu húsakönnunar.
- Staðsetning sorpgáma og minni háttar fjarskiptamastra.
- Staðsetning öryggishúss vegna brunavarna.
- Minni háttar efnistaka, til nota á bújörðum. Sjá nánar í kafla 4.8.
- Afmörkun lóða og bygging þriggja íbúðar- og þriggja frístundahúsa á jörð. Sjá nánar í köflum 4.2 og 4.3.

Landbúnaðarsvæði eru sýnd í ljósosagrænum lit á uppdrætti aðalskipulagsins. Innan þeirra eru einnig sýnd með skærgrænum lit, tún og land sem hentar vel til ræktunar. Mælst er til þess að þeim svæðum verði *ekki raskað*, eða landnóktun breytt, vegna mikilvægis slíkra svæða til matvælaframleiðslu. Engin afmörkuð *uppgræðslusvæði* eru innan áætlunarinnar. Núverandi *skógræktarsvæði* eru sýnd með dökkgrænni línu umhverfis viðkomandi svæði.

Mælst er til þess að öll mannvirki á landbúnaðarsvæðum séu í góðri umhirðu og að sú starfsemi sem þar er stunduð sé dalnum til sóma og gestum til ánægju.

Skógrækt

Eins og fram kemur í umhverfismati áætlunarinnar er talið æskilegt að gerð verði skógræktaráætlun fyrir skipulagssvæðið í heild, áður en ráðist er í deiliskipulag svæða eða jarða. Slík ræktunaráætlun miðist við fjölnytjar sem taki mið af mörgum hönnunarpáttum, vistfræði, sjónrænum áhrifum, að skógurinn spilli ekki kennileitum í landslagi eða þjóðminjum. Þar verði og gerð grein fyrir útivistarnotum skógarins, s.s. rjóðrum, göngustígum, berja- og sveppatínslusvæðum.

Opinber stefna um skógrækt liggur ekki fyrir en í stefnu um „sjálfbæra nýtingu auðlinda“ segir m.a. : „Ræktun skóga á tímabilinu mun hafa fjölbætt markmið, þar á meðal að endurheimta fjölbreytt vistkerfi landsins, vernda jarðveg, binda kolefni, auka tækifæri almennings til útivistar, byggja upp skógarauðlind og efla þar með sjálfbæra byggðapróun og atvinnu í dreifbýli.“⁹⁴ Þá segir að á skipulagsstigi skógræktar „skuli taka tillit til fjölbættra landnýtingarsjónarmiða og líffræðilegs fjölbreytileika.“ Auk þess er lögð áhersla á að skógrækt „verði til að efla byggð og atvinnu í dreifbýli og falli sem best að landslagi og vistkerfi landsins.“⁹⁵

Tafla 6 . Óráðstöfuð heimild til deiliskipulags, án þess heildarskipulag jarðar sé gert. 1. 12. 2008.

Bakkakot	3	Indriðastaðir	0
Dagverðar-nes	0	Kirkjutungur	3
Efri -Hreppur	3	Litla -Drageyri	3
Efstibær	3	Mófellsstaðakot	3
Fitjar	0	Mófellsstaðir	3
Grund	0	Neðri -Hreppur	3
Hagi	2	Sarpur	3
Háafell	3	Stálpastaðir	3
Hálsar	0	Stóra -Drageyri	1
Horn	3	Vatnsendi	0
Hvammur	0	Vatnshorn	3

⁹⁴ Velferð til framtíðar. Áherslur 2006-2009, s 23.

⁹⁵ Velferð til framtíðar. Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi. Stefnumörkun til 2020. S, 46

Í ljósi fyrirbyggjandi rannsókna (sjá kf. 1.4) er mælt til þess að áhersla verði lögð á *endurheimt* og vernd birkiskógavistkerfa, sem og *umhirðu* ræktaðra skóga á svæðinu. Við skógrækt sé þess gætt að mikilvægum vistkerfum, náttúruminum og þjóðminjum verði ekki raskað.

Margskonar möguleikar geta falist í vörslu, nýtingu og frekari uppbyggingu og umhirðu *þjóðskóga*⁹⁶ sem eru stór landnotkunarpáttur skipulagsins (sjá kf. 2.4). Því er mikilvægt að Skógrækt ríkisins og hreppsnefnd hafi gott samstarf um mótun framtíðarsýnar fyrir þær jarðir.

Þá geta falist möguleikar í vörslu, verndun og nýtingu minja á landbúnaðarsvæðum sem hafa (þjóð)menningarsögulegt gildi (sjá kf. 2.1). Því er mikilvægt að Fornleifavernd ríkisins, hreppsnefnd og landeigendur hafi gott samstarf um fornleifarannsóknir á svæðunum (sjá nánar í köflum 4.12 - 4.14).

Sérreglur um skógrækt innan landbúnaðarsvæða:

- Samkvæmt d. lið, Viðauka 2 við lög um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 skal „nýræktun skóga á 200 ha svæði eða stærra [...] og ruðningur á náttúrulegum skógi“ tilkynnast Skipulagsstofnun, sem metur í hverju tilviki með tilliti til eðlis, umfangs og staðsetningar hvort skógræktin skuli háð mati á umhverfisáhrifum, sbr. viðmið í Viðauka 3.
- Um friðlandið í Vatnshorni gildir að „plöntun annarra trjátegunda en staðarafbrigðis birkis er óheimil og ekki verða ræktaðar framandi plöntutegundir í friðlandinu sbr. reglugerð um innflutning, ræktun og dreifingu útlendra plöntutegunda nr. 583/2000“ sbr. augl. í B-deild Stjórnartíðinda, nr. 164 2009.
- Afla þarf umsagnar Umhverfisstofnunar vegna skógræktar innan svæða á náttúruminjasrá 238.
- Skógrækt, umfram 20 ha er deiliskipulagsskyld og háð framkvæmdaleyfi, einkum m.t.t. brunavarna.
- Skjólbeltarækt er háð umsögn hreppsnefndar, einkum til að gætt sé að sjónarmiði heildaryfirbragðs á skipulagssvæðinu.

4.2 Íbúðarsvæði

Gert er ráð fyrir því að íbúum í Skorradalshreppi fjölgi á skipulagstímabilinu og stefnt er að því að bjóða upp á íbúðarsvæði fyrir þá sem vilja hafa fasta búsetu í hreppnum, án þess að stunda búskap.

Tafla 7. Íbúðarsvæði, flokkun eftir stærð lóða og heildarstærð svæða

Jörð	Flokkur	Stærð svæða (ha)
Dagverðarnes	I-1	6,4
Grund	I-1	61
Grund	I-2	8
Hálsar	I-1	5
Stóra Drageyri	I-2	4,5
Samtals		84,9

Í umhverfismati íbúðarsvæða eru bornir saman 3 kostir; þétt íbúðabyggð, búgarðabyggð og núllkostur, en þar er átt við stefnu SnS 1997 – 2017 m.s.br. þar sem ekki er gert ráð fyrir eiginlegum íbúðarsvæðum en fjölgun íbúðarhúsa á jörðum heimil. Í matinu kemur fram að stækkun íbúðarsvæða með litlum lóðum myndu leiða til eiginlegrar þéttbýlismyndunar í hreppnum. Hugmyndin um búgarðabyggð er ekki talin fýsilegur kostur í ljósi reynslu annarra sveitarfélaga af þessu búsetuformi. Það er niðurstaða matsins að stórar íbúðarhúsaloðir með yfirbragði dreifbýlis séu

⁹⁶ „þjóðskógar“ eru skóglendi eða önnur lönd í eigu ríkisins þar sem skógvernd eða skógrækt er helsta tegund landnýtingar

heppilegasti meginkosturinn, þar sem þær hafi síst neikvæð umhverfisáhrif. Þar er ekki gert ráð fyrir malbikuðum götum, gangstéttum eða götulýsingu. Í kafla 4.4 er gerð grein fyrir þjónustusvæðum sem nýtast íbúðarsvæðunum.

Íbúðarsvæði eru sýnd í dökkfjólubláum lit á aðalskipulagsupprætti, merkt I-1 og I-2.

Reglur um íbúðarsvæði

- Lóðir I-1 verði minnst 0,5 ha. Ef lóðir eru fleiri en 10 þarf að sýna fram á a.m.k. 25% af heildaríbúðarsvæði fari undir vegi, stíga og útivistarsvæði.
- Lóðir I-2 verði minnst 600 m². Ef lóðir eru fleiri en 10 þarf að sýna fram á a.m.k. 25% af heildaríbúðarsvæði fari undir vegi, stíga og útivistarsvæði.
- Heimilt er að reisa allt að þrjú stök íbúðarhús á hverri jörð, án þess að aðalskipulagi sé breytt. Slíkar framkvæmdir eru deiliskipulagsskyldar skv. 2 mgr. 43. gr. skipulags- og byggingalaga nr. 73/1997 m.s.br, en hreppsnefnd nýtir hér heimildarákvæði til undanþágu fyrir stökum framkvæmdum sbr. 3. tl. bráðabirgðaákvæðis skipulags- og byggingalaga 73/1997 m.s.br. Í **töflu 8** kemur fram hve mörg íbúðarhús má reisa á viðkomandi jörð, án deiliskipulags. Í hverju tilfalli þarf samráð við skipulags- og byggingarnefnd.

Tafla 8. Óráðstöfuð heimild til stakra íbúðarhúsa utan dsk. pr/jörð 1. 12.08

Bakkakot	2	Indriðastaðir	0
Dagverðar nes	2	Kirkjutungur	3
Efri - Hreppur	2	Litla -Drageyri	0
Efstibær	3	Mófellsstaðakot	2
Fitjar	2	Mófellsstaðir	1
Grund	2	Neðri -Hreppur	2
Hagi	2	Sarpur	2
Háafell	2	Stálpastaðir	3
Hálsar	0	Stóra -Drageyri	2
Horn	2	Vatnsendi	2
Hvammur	1	Vatnshorn	2

Við deiliskipulag íbúðarsvæða

- skal heiti lóða eða íbúðarhverfis tengjast nafni jarðar, annaðhvort allt nafnið eða sem forskeyti í upphafi eða enda nafns,
- skal gera skal grein fyrir vatnsöflun neysluvatns og til brunavarna og sýna nærsvæði vatnsbóla,
- skal leggja áherslu á heildaryfirbragð bygginga og að þær falli vel að landslagi,
- skal sýna að svæði séu í góðum tengslum við stofnvegakerfi dalsins,
- skal sýna göngustíga meðfram vegum og tengsl þeirra við aðliggjandi byggð og útivistarsvæði,
- skal lágmarksfjarlægð lóðarmarka frá vegi innan íbúðarsvæðis vera 4 m,
- er ekki heimilt að byggja nær stofn- og tengivegum en 100 m og ekki nær öðrum þjóðvegum og almennum vegum en 50 m, skv. lið 4.16.2 í skipulagsreglugerð nr. 400/1998,
- skal sýna aðkomu frá stofnvegi og sýna fram á að burðarþol vega innan svæða nægi 20 tonna bifreið,
- skal liggja fyrir úttekt eða hættumat á náttúruvá, þ.m.t. hættu sem skapast getur vegna gróðurelda,
- skal skráning á fornminjum liggja fyrir, skv. 11. gr. þjóðminjalaga nr. 107/2001,
- skal fjarlægð loðdýrabúa, alifuglabúa og svínabúa vera sem nemur a.m.k. 500 m, skv. 24. gr. reglugerðar um hollustuhætti nr. 941/2002.

4.3 Frístundabyggðarsvæði

Fylgt er þeirri stefnu SnS 1997-2017, að hámarksfjöldi frístundahúsa sem svæðið beri sé um 1200 hús. Hér er þó lagt til að þéttleiki byggðarinnar sé minni en ráð var gert fyrir í SnS 1997 – 2017 m.s.br. Þannig eru svæði undir frístundabyggð hér bæði fleiri og stærri en var í SnS 1997-2017.

Tafla 9. Stærð frístundasvæða á einstaka jörðum

Jörð	svæði	Flokkur	Stærð svæða (ha)
Dagverðarnes	A+B	F-1	88
Dagverðarnes	C+D	F-2	22
Fitjar		F-2	70
Grund		F-2	9
Hagi	A+B+C	F-2	75
Hálsar	A+B	F-1	106
Hálsar	C	F-2	16
Hvammur	A	F-1	38
Hvammur	B	F-2	18
Hvammur /Efling	C	F-2	14
Indriðastaðir	A+B+C	F-1	160
Litla-Drageyri		F-2	10
Stóra-Drageyri		F-2	11
Vatnsendi	A+B+C	F-2	93
Vatnsendi	D+E+F+G	F-2	53
Samtals í Skorradal			783 ha

Jörð	(Stærð ha)	Tegund ⁹⁷	St ⁹⁸	Lýsing á afmörkun ISN-93 hnitsetningar svæða innan einstakra jarða
Dagv.nes	54	F1	A	Að norðan: Skorradalsvegur (508). Að austan: Stöðulgil. Að sunnan: Skorradalsvatn. Að vestan: Landamerki við Hvamm.
Dagv.nes	34	F1	B	Að norðan gildir Skorradalsvegur (508). Að austan: Gunnarsgil. Að sunnan Skorradalsvatn og Stöðulgil að vestan.
Dagv.nes	10	F2	C	Að sunnan gildir Skorradalsvegur (508), að vestan landamerki við Hvamm í 380114/ 449910). Þaðan austur í 380646/449815 og þá suður að Skorradalsvegi.
Dagverðar-nes	12	F2	D	Að sunnan: Skorradalsvegur (508). Að vestan: 381036/449419 norður í 381128/449619. Þá austur með 200 m hæðarlínu að 381366/449518 og 381528/449482 að Skorradalsvegi í 381408/449177
Fitjar	70	F2		Að vestan: Landamerki við Háafell. Að sunnan Skorradalsvatn. Í austri 389049/444086 til norðurs í 389164/444250. Þá vestur að merkjum við Háafell.

⁹⁷ Skýring á „tegund“: F1 eru ýmist leigu- eða sölulóðir. F2 eru eingöngu leigulóðir.

⁹⁸ St vísar til deiliskipulags af svæðinu með sama bókstaf, á uppdrætti aðalskipulagsins.

Grund	9	F2		Úr 375451/451945 ofan Skorradalsvegur, nálægt merkjum við Vatnsenda. Þá austur í 375500/451955. Þá NA í 375619/452100. Til vesturs í 375331/452372, þaðan í SV í 375259/452226 og SA í 375341/451949 og þaðan í upphaf.
Hagi	33	F2	A	Landamerki við Stóru Drageyri að 381711/ 447434. Þaðan austur í 382219/447624 og þá í 382963/447574, norður í 383125/447744 og vestur með vegi að 381578/447719 í Þófagili.
Hagi	15	F2	B	Úr 383401/447378, austur í 383934/447031. Þaðan í norður í 384088/ 447192. Þá í vestur, samsíða vegi í 50 m fjarlægð frá miðlinu vegar í 383523/447569.
Hagi	27	F2	C	Úr 384026/446907, austur að landamerkjum við Vatnshorn 384761/446267. Þaðan í norður í 385019/446481. Þá vestur með vegi í 384142/447070. Þaðan í 384093/447039, í upphafspunkt.
Hálsar	59	F1	A	Að austan: Vesturmörk svæðis B og Dragavegur (520) að merkjum við Hest í 374134/453808. Vestur með merkjum Hests og Hálsa í 374025/453795. Þaðan suður um: 373687/453589; 373586/453615; 373469/ 453558; 373150/ 453010; 372977/452940; 372852/452966, að landamerkjum S-Fossa, 372822/452887. Þaðan austur í upphaf 373513/452616.
Hálsar	47	F1	B	Að austan: Landamerki við Grund, norður að Dragavegi (520). Með vegi að 375074/453519. Að vestan: 373998/453518; 373899/453434; 373869/453353; 373868/453148; 373785/452957; 373641/452785; 373513/452616 og 373422/452380, að merkjum við Grund.
Hálsar	16	F2	C	Að vestan: Dragavegur (520). Að norðan: Landamerki við Hest. Að austan: Landamerki við Grund.
Hvammur	38	F1	A	Að norðan: Skorradalsvegur (508) austur að merkjum við S.r. Með landi S.r. í 379467/449836, að Skorradalsvatni í 379468/449812. Að sunnan: Skorradalsvatn vestur að gili í 378376/440572 upp að vegi.
Hvammur	18	F2	B	Að vestan: Landamerki við Vatnsenda. Að norðan: Skorradalsvegur. Að austan: Vesturmörk svæðis A. Að sunnan: Skorradalsvatn.
Hvammur /Efling	14	F2	D	Allt svæði Eflingar.
Indriða-staðir	49	F1	A	Að norðan: Skorradalsvatn. Að austan: Landamerki við Djúpulækjarmýri í 375777/449764. Þá vestur í 375011/450020 og um 375033/450141; 374989/450173; 375027/450388 í 3750129/450410, með Skorradalsvegi í 374812/450487; 374848/450555 í Skorradalsvatn.
Indriða-staðir	59	F1	B	Að norðan: mörk svæðis A og landamerki við Djúpulækjarmýri. Að austan: Landamerki við Selsskóg, suður í 375656/449420. Þaðan í gegnum 375552/449426; 375327/449475; 375218/449337 og 374889/449298. Eftir lækjarfarvegi norður í til vesturs og norður í 375011/449660; 374685/449709; 374631/449896; 375027/450388, að svæði A.
Indriða-staðir	52	F1	C	Að norðan og austan: Mörk við svæði B. Að sunnan: Í hæðarlínu 150 metrum að Kaldá í vestur. Með Kaldá að 373458/449435. Að norðan: útmörk 9 holu golfvallar.
Djúpulækjareyrar/mýri				Allt svæðið er í einkaeign.

Litla-Drageyri	10	F2		Að austan: Upp við veg úr 378065/448827; norður í 378115/448876 og þá gegnum: 378118/448932; 378051/449009; 377764/449198; 377533/449316, að vegi í 377468/ 449211, að upphafi.
Stóra-Drageyri	11	F2		Að norðan: Fellsvegur austur að landamerkjum Haga. Að austan: landamerki Haga. Þá úr 381659/447527; 381451/447354. Þaðan vestur í 381217/447437. Síðan norður í 381247/447644.
Vatns-endi	32	F2	A	Að norðan: Skorradalsvegur úr 376678/451544 í 377558/ 441388 suður með Stekkjargili að Skorradalsvatni. Meðfram því til vesturs í 376598/ 451238 og upp með gili í upphafspunkt.
Vatns-endi	30	F2	B	Að norðan: Skorradalsvegur (508) í 378243/451146). Þaðan í suður með landamerkjum Hvamms að mörkum Skorradalsvatni. Að sunnan gildir Skorradalsvatn að mörkum svæðis A og með því að Skorradalsvegi.
Vatns-endi	31	F2	C	Að sunnan: Skorradalsvegur (508). Að austan: Landamerki við Hvamm. Þá úr 378308/451375 vestur eftir hæðarlínu gegnum 377332/451713 í 376758/451816, suður í veg 376688/451586.
Vatns-endi	13	F2	D	Við Bæjargil 375996/451647, austur í 376134/451641. Þá til suðurs í 376139/451551. Til austurs í 376303/451549 og suðurs 376288/451373). Þá til austurs í lækjarfarveg að svæði A og eftir honum suður að Skorradalsvatni sem suðurmörk. Að vestan gildir Bæjargil.
Vatns-endi	17	F2	E	Úr upphafi 375578/451722 austur með Skorradalsvegi að Bæjargili. Með því í Skorradalsvatn. Vestur með vatninu í 3757481/451238; 375739/451304; 375728/γ=451341, 375605/451397; 375637/451448; 375428/451471; 375473/45179; 375527/ 451563 í upphaf.
Vatns-endi	16	F2	F	Að sunnan er Skorradalsvegur (508), að vestan gilda landamerki við Grund. Að norðan úr 375720/ 452095 til austurs í 376051/ 451997. Þaðan til suðurs með Bæjargili að Skorradalsvegi (508).
Vatns-endi	7	F2	G	Að sunnan er Skorradalsvegur (508) og að vestan er Bæjargil að 376051/451997. Þaðan til austurs í 376258/451930 og til suðurs að Skorradalsvegi (508) í 376216/451672.

Frístundasvæði eru sýnd með ljósfjólubláum lit á aðalskipulagsupprætti. F-2 merkir að lóðir verða eingöngu leigðar. F-1 merkir að lóðir verða ýmist leigðar eða hafa verið seldar.

Í umhverfismati áætlunarinnar hefur frístundabyggð verið metin með hliðsjón af tiltækum upplýsingum og fyrirbyggjandi þekkingu og er niðurstaðan að, allt að 1200 húsa byggð hafi ekki í för með sér verulega neikvæð umhverfisáhrif þótt vissulega skapist aukið álag á umhverfi, vegakerfi, vatnsöflun og fleiri þætti. Stefnt er að gerð vöktunaráætlunar til þess að fylgjast með áhrifum aukinnar byggðar á lífríki, vatnafar og samfélag.

Reglur um frístundabyggðarsvæði

- Frá gildistöku ASK 2008-2020 skal lágmarksstærð frístundalóða vera 0,5 ha. Hámarksnýtingarhlutfall lóða er 0,03 eða hámarksbyggingarmagn allt að 275 m² auk 25 m² geymslu. Á lóðum sem eru undir 0,5 ha er

Tafla 10. Óráðstöfuð heimild til stakra fríst. húsa utan dsk pr/jörð 1. 12. 08

Bakkakot	3	Indriðastaðir	1
Dagverðar nes	3	Kirkjutungur	3
Efri - Hreppur	3	Litla -Drageyri	2
Efstibær	3	Mófellsstaðakot	2
Fitjar	3	Mófellsstaðir	2
Grund	3	Neðri -Hreppur	3
Hagi	0	Sarpur	3
Háafell	1	Stálpastaðir	3
Hálsar	3	Stóra -Drageyri	3
Horn	3	Vatnsendi	3
Hvammur	3	Vatnshorn	2

hámarksbyggingarmagn 150 m² auk geymslu, 20 m² eða nýtingarhlutfall 0,08.

- Að minnsta kosti 25% deiliskipulagðra frístundasvæða skal fara undir götur, göngustíga og leik- eða útivistarsvæði.
- Landeigendur sem hyggjast taka land úr landbúnaðarnotum og leggja til frístundabyggðar þurfa að leita álits hreppsnefndar og afla samþykkis landbúnaðarráðherra fyrir breyttri landnotkun.
- Heimilt er að *allt að þrjú frístundahús* geti staðið á jörð án þess að aðalskipulagi sé breytt. Slíkar framkvæmdir eru deiliskipulagsskyldar skv. 2 mgr. 43. gr. skipulags- og byggingalaga nr. 73/1997 m.s.br. en hreppsnefnd nýtir hér heimildarákvæði til undanþágu fyrir stökum framkvæmdum sbr. 3. tl. bráðabirgðaákvæðis skipulags- og byggingalaga 73/1997 m.s.br. Í **töflu 10** kemur hve mörg frístundahús má reisa á viðkomandi jörð, án deiliskipulags. Í hverju tilfalli þarf samráð við skipulags- og byggingarnefnd.

Við deiliskipulag frístundabyggðarsvæða

- skal heiti lóða eða frístundahverfis tengjast nafni jarðar, annaðhvort allt nafnið eða sem forskeyti í upphafi eða enda nafns,
- skal gera skýra grein fyrir vatnsöflun neysluvatns og til brunavarna og sýna nærsvæði vatnsbóla,
- skal leggja áherslu á heildaryfirbragð bygginga og að þær falli vel að landslagi,
- skal sýna að svæði séu í góðum tengslum við stofnvegakerfi dalsins,
- skal sýna göngustíga meðfram vegum og tengsl þeirra við aðliggjandi byggð og útivistarsvæði,
- skal lágmarksfjarlægð lóðarmarka frá vegi innan frístundasvæðis vera 4 m,
- skal sýna aðkomu frá stofnvegi og sýna fram á að burðarþol vega innan viðkomandi svæðis nægi 20 tonna bifreið,
- er ekki heimilt að gera ráð fyrir byggingum nær stofn- og tengivegum en 100 m og ekki nær öðrum vegum en 50 m, skv. lið 4.16.2 í skipulagsreglugerð nr. 400/1998,
- skal liggja fyrir úttekt eða hættumat á náttúruvá, þ.m.t. hættu sem skapast getur vegna gróðurelda,
- skal skráning á fornminjum liggja fyrir, skv. 11. gr. þjóðminjalaga nr. 107/2001,
- skal fjarlægð loðdýrabúa, alifuglabúa og svínabúa vera sem nemur a.m.k. 500 m, skv. 24. gr. reglugerðar um hollustuhætti nr. 941/2002.

Bátaskýli

Eins og fram kemur í kafla 2.3 eru bátaskýli víða við Skorradalsvatn og standa þau ýmist stök eða í lengjum og tengjast frístundasvæðum. Hér eru settar reglur um frekari byggingar bátaskýla.

Reglur um bátaskýli

- Á frístundalóð er, auk geymslu, heimilt að byggja bátaskýli allt að 40 m² að stærð, á skilgreindum byggingarreit innan lóðar. Heimilt er að víkja frá reglu um 10 m fjarlægð byggingarreits bátaskýlis frá lóðamörkum enda liggja fyrir skriflegt samþykki lóðarhafa aðliggjandi lóða.
- Heimilt að gera ráð fyrir stökum lóðum við Skorradalsvatn fyrir allt að sex bátaskýli á sama byggingarreit. Hámarksstærð hvers skýlis á reit er 30 m²,
- Ef bátaskýli (stakt eða allt að sex saman) eru fyrirhuguð nær Skorradalsvatni, stofn- og tengivegum, öðrum þjóðvegum og almennum vegum en heimilt er skv. skipulagsreglugerð nr. 400/1998, er heimilt að leita undanþágu viðkomandi ráðuneytis hvað varðar fjarlægðir. Ráðuneyti mun leita umsagna í samræmi við skipulags- og byggingarlög nr. 73/1997,

- Bátaskýli, eða brautir að þeim, skulu ekki hindra leið gangandi umferðar meðfram Skorradalsvatni, skv. skipulagsreglugerð nr. 400/1998,
- Fella skal bátaskýli (s.s. þakgerð) vel að landi og nálægum byggingum,
- Hreppsnefnd Skorradalshrepps getur sett nánari ákvæði varðandi bátaskýli í skilmála fyrir einstök deiliskipulagssvæði, s.s. vegna bátalægja.

4.4 Verslunar- og þjónustusvæði

Gert er ráð fyrir að íbúum hreppsins fjölgi, auk þess sem gert er ráð fyrir allt að 1200 frístundahús geti risið í sveitarfélaginu. Til að koma til móts við þarfir íbúa og dvalargesta er í tillögunni gert ráð fyrir uppbyggingu verslunar og þjónustu á svæðinu á fjórum stöðum:

Tafla 12. Verslunar- og þjónustusvæði

Jörð	stærð (ha)	Hvar	Tegund
Grund	5,5	Við vegamót Skorradalsveggar 508 og Dragav. 520.	Upplýsingamiðstöð, verlun, eldsneytis- og veitingasala
Indriðastaðir	2	Tengt golfvelli	þjónusta við golfvöll
Fitjar	0,1	Við Skorradalsveg 508-4	þjónusta við hestamenn
Stóra- Drageyri	0,5	Skátaskáli og umhverfi	Aðstaða til samkomuhalds

Gæta þarf þess að umgengni sé snyrtileg í hvívetna.

Verslunar- og þjónustusvæði eru merkt gulum lit á aðalskipulagsupprætti.

Reglur um verslunar- og þjónustusvæði

- Skráning á fornminjum verður að liggja fyrir þegar svæði er deiliskipulagt, skv. 11. gr. þjóðminjalaga nr. 107/2001.
- Fjarlægð loðdýrabúa, alifuglabúa og svínabúa verður að vera sem nemur a.m.k. 500 m frá vinnustöðum annarra en sjálfs búsin skv. 24. gr. reglugerðar um hollustuhætti nr. 941/2002.

4.5 Svæði fyrir þjónustustofnanir

Ekki er reiknað með að íbúafjöldi nægi til þess að tryggja uppbyggingu dagheimilis, skóla, öldrunarþjónustu o.þ.h. innan hreppsins. Því er gert ráð fyrir að opinber þjónusta verði tryggð með samningum við nágrannasveitarfélög sbr. stefnu SnS 1997 – 2017 m.s.br.

Hér er gert ráð fyrir eftirfarandi þjónustustofnunum:

Tafla 13. Þjónustustofnanir

Jörð/staðsetning	Stofnun	Þjónusta
Fitjar	Kirkja í eigu jarðarinnar	Guðsþjónustur og sérathafnir eftir óskum fólks
Fitjar	Kirkjugarður	Legstæði, eftir óskum fólks
Við vatnsósinn	Öryggishús /endurvarpsstöðvar	Búnaður til brunavarna
Efri-Hreppur	Hreppslaug	Sundlaug - heilsuþöð

Gæta þarf þess að umgengni sé snyrtileg í hvívetna.

Þjónustustofnanir eru merktar með appelsínugulum punkti á aðalskipulagsupprætti. Stærð merkinga segir ekki til um stærð lóða.

4.6 Athafnasvæði

Gert er ráð fyrir athafnasvæðum að hluta til á þeim svæðum sem afmörkuð voru sem iðnaðarsvæði í SnS 1997 – 2017 m.s.br. Um er að ræða eftirtalin svæði:

Tafla 14. Athafnasvæði

Jörð	stærð (ha)	Hvar	Tegud
Bakkakot	1,3	Austan íbúðarhúss	Skógarumhirða
Dagverðarnes	1,5	Við „loðdýrahús“	Létt og hreinleg starfsemi
Hálsar	0,3	Norðan íbúðarhúss	Létt og hreinleg starfsemi
Hvammur	0,8	Starfsstöð S.r.	skógarumhirða
Stóra- Drageyri	4,4	Vestan íbúðarhúss	Nýting heita vatnsins / skógarumhirða
Stálpastaðir	3,5	Við bæjarrústir	Skógarumhirða
Umráðasvæði Andakílsár-virkjunar úr landi Grundar og Indriðastaða		Meðfram Andakílsá við útfallið úr Sk.vatni og nær 1000m niður með ánni og 40m frá árbakkanum. Að norðan ræður Andakílsá. Að austan Skorradalsvatn. Að sunnan skurðurinn úr áni og upp í vatn.	Samkomulag (afsal) milli Grundar og Andakílsár-virkjunar 5. Apríl 1954. Samkomulag (afsal) milli Andakílsárvirkjunar og Indriðastaða 10. ágúst 1954.
Umráðasvæði Andakílsár-virkjunar (óstaðfest stærð) úr landi Efra-Hrepps		a) 70 m breið spilda með suðurbakka Andakílsár, á móts við vesturstáfn smíðahúss virkjunarinnar handanvert við ána, og upp að stíflu b) Landspilda frá stíflunni upp að Álfseinsá, sem liggur frá Andakílsá og upp að 69 m hæðalínu, skv. Uppdr. Steingríms Jónssonar 1925.	Veiðiréttur eða nýtingarréttur á heitu vatni fylgir ekki spildunum, heldur Efri-Hrepp. Samkomulag (afsal) milli Andakílsárvirkjunar og Efra-Hrepps 5.apríl 1954.

Reglur um athafnasvæði:

- Áður en framkvæmdir hefjast á á athafnasvæði, skal gera deiliskipulag af svæðinu.
- Skráning á fornminjum verður að liggja fyrir þegar athafnasvæði er skipulagt, skv. 11. gr. Þjóðminjalaga nr. 107/2001.
- Sýna þarf fram á að gerð hafi verið úttekt eða hættumat á náttúruvá, þ.m.t. hættu sem skapast getur vegna gróðurelda, þegar svæði er deiliskipulagt.
- Sýna skal aðkomu frá stofnvegi þegar athafnasvæði er deiliskipulagt.
- Gera skal skýra grein fyrir vatnsöflun, bæði til neyslu og slökkvistarfa.
- Fjarlægð loðdýrabúa, alifuglabúa og svínabúa verður að vera sem nemur 500 m frá matvælafyrirtækjum og vinnustöðum annarra en sjálfs búans skv. 24. gr. reglugerðar um hollustuhætti nr. 941/2002.

Gæta þarf þess að umgengni sé snyrtileg í hvívetna.

Athafnasvæði eru merkt með ljósgráum lit á aðalskipulagsupprætti.

4.7 Iðnaðarsvæði

Gert er ráð fyrir tveimur iðnaðarlóðum og er það í samræmi við SnS 1997 – 2017 m.s.br.:

Tafla 15. Iðnaðarsvæði

Jörð	stærð (ha)	Hvar	Tegud
Stóra-Drageyri	1ha	Lóð OR við heitavatnsborholu	Borhola fyrir heitt vatn
Mófellsstaðir	0.5 ha	Lóð Stofnunga	Kynbóta- og einangrunarstöð Félags eggjaframleiðenda og Félags kjúklingabænda

Fjarlægð loðdýrabúa, alifuglabúa og svínabúa verður að vera sem nemur 500 m frá matvælafyrirtækjum og vinnustöðum annarra en sjálfs búans skv. 24. gr. reglugerðar um hollustuhætti nr. 941/2002.

Gæta þarf þess að umgengni sé snyrtileg í hvívetna. Iðnaðarsvæði eru merkt með dökkgráum lit á aðalskipulagsupprætti.

4.8 Efnistökusvæði

Efnistaka er helst úr árfarvegum á landbúnaðarsvæðum. Almennt er hún „minni háttar“ og miðast einkum við *eyrasvæði*, en einnig við *ósasvæði* þar sem upphleðsla verður (sjá 2.8). Efnistaka úr Skorradalsvatni er óheimil.

Flokkun eftir staðsetningu:

- Flokkur 1 – í árfarvegum.
- Flokkur 2 – á landi allt að 100 m frá árbakka.
- Flokkur 3 – á landi lengra en 100 m frá árbakka.

Tafla 18. Efnistökusvæði

Flokkur	Staðsetning	Jörð	Rétthafi	Gerð náma	Áætluð stærð (ha)
1	Í Andakílsá	Grund / Kirkjuvaðstangi	Landeigendur	Möl	0,7
1	Í Andakílsá	Grund/ Kirkjuvaðstangi	Landeigendur	Möl	0,7
1	Í inntakslóni Andakílsárvirkjunar	Efri Hreppur / Horn/Syðstu-Fossar	Landeigendur – að hluta í Borgarbyggð	Möl	4
1	Á mörkum Kaldár og Andakílsár	Vatnsendaengi / Mófellsstaðir	Landeigendur	Möl	1,0
1	Í Kaldá	Vatnsendaengi / Mófellsstaðir	Landeigendur	Möl	2,2
1	Í Álfsteinsá ofan Mófellsstaðavegar	Efri Hreppur / Horn	Landeigendur	Möl	0,3
1	Í Álfsteinsá neðan Mófellsstaðavegar	Efri Hreppur / Horn	Landeigendur	Möl	0,2
1	Í Kaldá neðan Mófellsstaðavegar	Mófellsstaðir	Landeigendur	Möl	0,5
1	Í Kaldá ofan Mófellsstaðavegar	Mófellsstaðir	Landeigendur	Möl	0,5

1	Í Fitjá (vestara svæði)	Fitjar/Bakkakot	Landeigendur	Möl	0,1
1	Í Fitjá (eystra svæði)	Fitjar/Bakkakot	Landeigendur	Möl	0,2
1	Í Fitjáá	Efstibær	Landeigendur	Möl	0,4
2	Við Dragá neðan Dragavegar	Stóra Drageyri	Landeigendur	Möl	2,2
2	Neðan Skorradalsvegur	Hálsar	Landeigendur	Möl	0,6
2	Við Andakílsá	Hálsar	Landeigendur	Möl	1,2
2	Við Grundarlæk	Indriðastaðir	Landeigendur	Möl	0,3
2	Við vatnsósin	Indriðastaðir	Landeigendur	Möl	2.5
2	Melur vestan túns	Bakkakot	Vegagerðin??	Möl	0,1
2	Við Skorradalsveg á vesturmörkum túns	Háafell	Landeigendur	Möl	0,2
3	Ofan Skorradalsvegur	Dagverðarnes	Landeigendur	Möl	0,2
3	Norðan við Skorradalsveg	Hálsar	Vegagerðin?	Grjót	0,4
3	Vestan Borgarfjarðarbrautar	Neðri-Hreppur	Landeigendur	Möl	0,1

ALMENNAR reglur um efnistöku

Hvernig leyfi þarf ?	Hvenær?	Samkvæmt lögum ?	hvaða
Leyfi landeiganda	þarf alltaf		
Framkvæmdaleyfi Skrifleg umsókn framkvæmdaaðila með nauðsynlegum uppl. um staðsetningu, magn og gerð efnis, vinnslutíma og frágang (matsskýrsla)	þarf alltaf að sækja um til hreppsnefndar, nema ef landeigandi þarf „minni háttar“ efnisnám á landbúnaðarsvæði Hreppsnefnd kannar matsskyldu hjá <i>Skipulagsstofnun</i> ef þarf ⁹⁹ og leitar umsagnar <i>Umhverfisstofnunar</i> og <i>Fiskistofu</i> (þ.e. <i>veiðmálastjóra</i>) ef svæðið er í ár- eða vatnsbotni. Leyfið byggir á aðalskipulagi, er bundið ákveðnum tíma, stærð efnistökusvæðis, vinnsludýpi, magni og gerð efnis sem heimilt er að nýta, vinnslutíma og frágangi á efnistökusvæði.	73/1997 (27. gr.) 44/1999 (47. gr.) 44/1999 (48. gr.) 61/2006 (33.gr.)	

⁹⁹ Samkvæmt lögum 106/2000, viðauka 2: „ 21. Efnistaka á landi eða úr hafsbotni þar sem áætluð efnistaka raskar 50.000 m² svæði eða stærra eða er 150.000 m³ eða meiri.“ Þetta á einnig við ef fleiri en einn efnistökuastaður ná þessum mörkum til samans.

Umhverfisstofnunar	Efnistaka í Vatnshorni, eða á svæði sem er á náttúruminjaskrá 238	44/1999 (38. gr.)
Fiskistofu, þ.e. veiðimálastjóra	Efnistaka úr ám og vötnum	61/2006 (33.gr.)
Fornleifavernd ríkisins	Efnistakan getur raskað fornminjum	107/2001 (10. gr.)
Landgræðslu ríkisins	Er verið að treysta varnir gegn landbroti	91/2002 (6. gr)
Mat umhverfisáhrifum-Hvenær?	á Framkvæmdaaðili þarf alltaf að kanna hvort efnistaka falli undir lög um mat á umhverfisáhrifum.	106/2000 (5. / 6. gr.)
<p>Framkvæmdaleyfi er ekki veitt, án mats fagaðila á umhverfisáhrifum efnistökkunnar, ef áætluð efnistaka raskar 15.000 m² svæði eða stærra eða er 25.000 m³ eða meiri. Þessi viðmið eru sett í því augnamiði að vernda ásýnd og yfirbragð dalsins og viðkvæmt lífríki hans, þar sem efnistökusvæðin eru flest í eða við ár eða á viðkvæmum svæðum.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Óheimilt er að láta efnistökusvæði standa ónotað eða ófrágengið lengur en í þrjú ár. • Þegar vinnslutíma efnistökusvæðis lýkur skal ganga snyrtilega frá þannig að ummerki hverfi. 		
Sérreglur um flokk 1	Dýpt efnistökusvæðis sé ekki meiri en 1 m (m.v. yfirborð meðalrennslis) Umfang efnistökusvæðis eða samanlagðra efnistökusvæða vegna sömu framkvæmdar verði ekki meiri en 2 ha.	
Sérreglur um flokk 2	Dýpt efnistökusvæðis sé ekki meiri en 2 m Umfang efnistökusvæðis eða samanlagðra efnistökusvæða vegna sömu framkvæmdar sé ekki meiri en 2 ha.	

Efnistökusvæðin eru merkt inn á aðalskipulagsupprátt með gulbrúnum lit.

4.9 Óbyggð svæði

Í ASK 2008 – 2020 er gert ráð fyrir óbyggðu svæði á tveimur stöðum:

Tafla 16. Óbyggð svæði

Jörð	Hvar	Tegud
Dagverðarnes	Land sem tekið hefur verið úr landbúnaðarnotum	Annað en athafnasvæði, frístundasvæði eða íbúðarbyggðasvæði.
Hvammur	Land sem tekið hefur verið úr landbúnaðarnotum	Annað en landbúnaðarsvæði, opið svæði til sérstakra nota, frístundasvæði.

Gæta þarf þess að umgengni sé snyrtileg í hvívetna.

Óbyggð svæði eru merkt með ljósgrænum lit á aðalskipulagsupprætti.

4.10.1. Opín svæði til sérstakra nota

Stefnt er að því að skapa rými fyrir fjölbreytta útivist og afþreyingu í dalnum. Um sum eftirtalinna svæða var mörkuð stefna í Sns 1997-2017 m.s.br. Gert er ráð fyrir opnum svæðum til sérstakra nota og eru þau eftirfarandi:

Tafla 17. Opín svæði til sérstakra nota

Jörð	Tegund
Fitjar	Leiksvæði tengt frístundabyggð
Grund	Tjaldsvæði/leiksvæði
Háafell	Háafellsreitir Skógur/hverfisvernd/ útivist
Hálsar	Golfvöllur
Hvammur	Bátalægi
Indriðastaðir	Golfvöllur /bátalægi
Indriðastaðir /Selsskógur	Tjaldsvæði skógur/ útivist
Stóra-Drageyri	Tjaldsvæði tengt skátaskála
Stálpastaðir	Stálpastaðaskógur skógur/útivist
Vatnshorn	Bátalægi

4.10.2. Opín skógarsvæði til sérstakra nota

Dagverðarnes skógarsvæði	<p>Áhersla á <i>skógarumhirðu</i>. Heimilt er að reisa íbúðar-/frístundahús á 7 ha lóðum innan hvers svæðis, að teknu tilliti til takmarkana af völdum náttúruvárs, án þess að breyta aðalskipulagi, enda tengist húsið varðveislu og viðhaldi skógræktarsvæðisins og samrýmist þar með stefnu um „vöxt og viðgang ræktaðra skóga“ á aðalskipulagssvæðinu.</p> <p>Þegar / Ef fram kemur beiðni um að reisa íbúðar-/frístundahús að hámarki 300 m², innan þessara svæða skal deiliskipuleggja lóð sem framkvæmdin nær til.</p> <p>Auk þess er heimilt sbr. gr. 4.16 í skipulagsreglugerð, að reisa mannvirki í tengslum við notkun svæðisins s.s. geymslu o.þ.h.</p>
Hvammur skógarsvæði	

Gæta þarf þess að umgengni sé snyrtileg í hvívetna.

Opín svæði til sérstakra nota eru merkt með dökkgrænum lit og bókstaf á aðalskipulagsupprætti.

4.11 Samgöngur

Vegir

Í samgönguáætlun/vegaáætlun eru engin áform um endurbætur vegakerfisins í Skorradal, eftir að malbikun lýkur á Skorradalsvegi 508-02 að Hvammi (sjá kf. 2.6). Ljóst er að fjárframlög ríkisins til samgangna verða takmörkuð á skipulagstímabilinu vegna efnahagshruns. Það má þó ekki koma í veg fyrir að allt sé gert til að

- vinna að bættu umferðaröryggi, takmörkun á umferðarhávaða og minni mengun af umferð.

Mikilvægt er að ítreka við þingmenn NV-kjördæmis að fjármagna þurfi

- bundið slitlag á tengivegina Mófellsstaðaveg (507) og Dragaveg (520),
- endurbætur og lagningu bundins slitlags á Skorradalsveg (508 03), á milli Hvamms og Fitja. Eins og fram kemur í umhverfisskýrslu hefur hluti leiðarinnar á sér yfirbragð

húsagötu, þar sem byggð stendur nærri veginum og innkeyrslur / aðkomuleiðir að þeim eru tíðar. Mikilvægt er að sérstaklega sé hugað að þessum hluta við gerð vegarins, t.d. hvað varðar umferðarhraða, gerð útskota og bílastæða við veginn,

- umbætur á slóða upp úr Skorradal sem er landsvegur frá Fitjum að Uxahryggjavegi (52). Gert er ráð fyrir óbreyttu vegarstæði, en að slóðinn geti þjónað sem flóttaleið,
- lagfæringar á slóða frá innri enda Fellsvegar (509 5) að innsta hluta Skorradalsvegar (F508 04). Gert er ráð fyrir að vegstæðið sé óbreytt, en ástand slóðans verði með þeim hætti að hann geti þjónað sem flóttaleið ef kemur til náttúruvár af völdum gróðurelda í norðurhlíðum Skorradals. Fram kemur í umhverfismati ASK 2008 – 2020 að þessi veltenging hafi í för með sér nokkur umhverfisáhrif. Á móti kemur að hreppsnefnd leggur áherslu á að þetta þjóni öryggi og hagsmunum íbúa og dvalargesta á svæðinu.

Gæta þarf þess að umgengni sé snyrtileg í hvívetna.

Á aðalskipulagsupprætti eru sýndir stofn-, tengi-, safnvegir og slóðar sem gegna hlutverki flóttaleiða.

Göngu-, hjóla- og reiðleiðir

Í kafla 2.6 er gerð grein fyrir gömlum þjóðleiðum á svæðinu sem nýtast ýmist eða allt í senn sem göngu-, hjóla-, og reiðleiðir (sjá kort). Að auki er stefnt

- að gerð göngu-, reið- og hjólaleiða eins og kostur er meðfram þjóðvegum í dalnum, einkum meðfram Dragavegi frá mótum við Fellsveg og norður fyrir Hestháls,
- að merkingum við Skorradalsveg á upphafi reiðleiða yfir Skorradalsháls,
- að merkingu við Mófellsstaðaveg á upphafi göngu- og reiðleiðar yfir Skarðsheiði og leiðin verði stíkuð.

Á aðalskipulagsupprætti og þemakorti eru sýndar þær meginleiðir sem tengja Skorradalshrepp við aðliggjandi sveitarfélög sem og meginleiðir innan sveitarfélagsins.

Lendingarstaðir þyrta

Gert er ráð fyrir landingarstöðum þyrta meðfram Skorradalsvatni á jörðunum Dagverðarnesi, Grund, Háafelli, Stóru Drageyri (2 staðir) og Vatnshorni. Einnig í landi Efra-Hrepps. Lendingarstaðirnir eru sýndir sem hvít númeruð doppa á aðalskipulagsupprætti og eru ætlaðir til lendinga í neyðartilfellum.

Vélknúin umferð á Skorradalsvatni

Sú almenna regla gildir að:

- að öll umferð vélknúinna farartækja á Skorradalsvatni er bönnuð frá k. 22:00 til 10:00, allt árið,
- að öll umferð vélknúinna farartækja er bönnuð við austurenda Skorradalsvatns, þ.e. á ósasvæði Fitjaár og við Álftarhólma og Álftatanga, frá 20. apríl til 1. júlí vegna viðkvæms fuglavarps á friðlandinu.

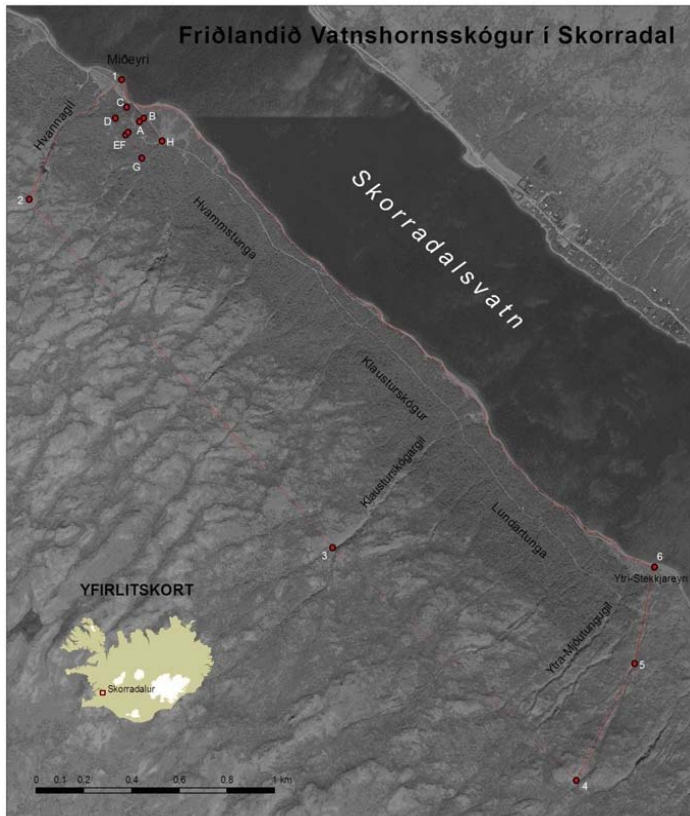

Svæðið við austurenda Skorradalsvatns, þar sem Fitjaár kemur út í vatnið við Vatnshorn er „ósasvæði Fitjaár“ eða hinar eiginlegu „fitjar“ (hvítlitað).

Búsvæði fugla er viðkvæmt fyrir truflun og því mikilvægt að varúðar sé gætt á vorin þegar varp stendur yfir á fitjunum og friðlandinu öllu – frá 20. apríl til 1. júlí.

4.12 Náttúruverndarsvæði

247 ha í Vatnshornsskógi (sjá nánar á www.skorradalur.is) hafa verið friðlýstir sbr. auglýsingu í B-deild Stjórnartíðinda, nr. 164, 2009. Markmið friðlýsingarinnar og reglur eru eftirfarandi:

Rauð lína sýnir afmörkun friðlands

náttúruminum í friðlandinu.

Vatnshornsskógur skal vaxa villtur en ekki hirða eins og um nytjaskóg væri að ræða. Þó er heimilt að grísa skóginn í þágu náttúruverndar og útivistar í samræmi við markmið friðlýsingarinnar, svo sem vegna stígagerðar og grisjun meðfram stígum.

(5. gr.) Vernda skal náttúrulegt gróðurfar og skapa skilyrði til náttúrulegrar endurnýjunar birkis á svæðinu, en ekki skal raska framvindu skógarins. Við endurheimt birkis og umsjón friðlandsins að öðru leyti skal tryggt að ekki sé raskað líffræðilegum fjölbreytileika á svæðinu. Plöntun annarra trjátegunda en staðarafbrigðis birkis er óheimil. Óheimilt er að rækta framandi plöntutegundir í friðlandinu sbr. reglugerð um innflutning, ræktun og dreifingu útlendra plöntutegunda nr. 583/2000.

(6. gr.) Mannvirkjagerð, jarðrask og aðrar breytingar á landi eru óheimilar nema með leyfi Umhverfisstofnunar, Skógræktar ríkisins og sveitarstjórnar Skorradalshrepps. Til verndar Vatnshornsskógi er jarðrask innan friðlýsta svæðisins, sem truflað getur vistkerfiseiginleika skógarins, óheimilt. Óheimilt er að beita búpeningi innan friðlýsta svæðisins.

Að höfðu samráði við Umhverfisstofnun eru heimilar nauðsynlegar aðgerðir til verndar náttúrulegu gróðurfari svæðisins og þess að almenningur geti notið hins friðlýsta svæðis, t.d. með lagningu stíga, uppsetningu fræðsluskilta, bekkjum og öðrum búnaði í þágu náttúruverndar og útivistar þar sem því

(2.gr.) Markmið friðlýsingarinnar er að vernda náttúrulegan, lítt snortinn og hávaxinn birkiskóg með gróskumiklum botngróðri, ásamt erfðaeiginleika og erfðafjölbreytileika íslenska birkisins. Á svæðinu er líffræðileg fjölbreytni mikil og þar er fundarstaður sjaldgæfra tegunda, m.a. eini fundarstaður fléttutegundarinnar flókakræðu (*Alectoria sarmentosa* ssp. *sarmentosa*).

Meðal markmiða friðlýsingarinnar er að tryggja að líffræðileg fjölbreytni vistgerða og vistkerfa svæðisins verði viðhaldið með því að vernda tegundir dýra, plantna og annarra lífvera ásamt erfðaauðlindum sem tegundirnar búa yfir og búsvæði þeirra.

Ennfremur er það markmið friðlýsingarinnar að treysta rannsókná-útvistar- og fræðslugildi svæðisins.

(4. gr.) Óheimilt er að spilla náttúrulegu gróðurfari, trufla dýralíf og hrófla við jarðmyndunum og öðrum

verður við komið. Umhverfisstofnun hefur frumkvæði að gerð verndaráætlunar fyrir svæðið þar sem friðlýsingarskilmálar og framkvæmdir tengdar þeim eru útfærðar nánar.

Óheimilt er að urða sorp í friðlandinu eða losa jarðefni eða annan úrgang á svæðinu. Einnig er óheimilt að dreifa lífrænum úrgangi, þ.m.t. lífrænum úrgangi sem getur borið með sér fræ af óþekktum uppruna. Óheimilt er að kveikja eld í friðlandinu.

(7. gr.) Almennungi er heimil för um svæðið og dvöl þar í lögmætum tilgangi, enda sé góðrar umgengni gætt. Umferð vélknúinna ökutækja í friðlandinu er aðeins leyfð á vegi. Ríðandi mönnum er heimil för um svæðið eftir afmörkuðum reiðleiðum og veg. Heimilt er að fara á reiðhjólum um friðlandið en fylgja skal vegi og stígum, ætluðum til hjólreiða, svo ekki hljóttist af náttúruspjöll. Óheimilt er að vera með lausa hunda í friðlandinu.

(8. gr.) Notkun skotvopna er bönnuð á svæðinu nema til minkaveiða á grundvelli laga um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum, nr. 64/1994.

(9. gr.) Skógrækt ríkisins hefur umsjón með svæðinu, en Umhverfisstofnun hefur eftirlit með framkvæmd friðlýsingarinnar. Umhverfisstofnun og Skógrækt ríkisins gera sérstakan samning um umsjón og rekstur friðlandsins, sem umhverfisráðherra staðfestir.

(10. gr.) Umhverfisráðherra getur, að fenginni umsögn Umhverfisstofnunar, Skógræktar ríkisins, Náttúrufræðistofnunar Íslands og Skorradalshrepps, veitt heimild til þess að vikið verði frá reglum þessum í einstökum tilfellum.

(11. gr.) Brot gegn friðlýsingu þessari varðar sektum eða fangelsi allt að tveimur árum sbr. lög um náttúruvernd, nr. 44/1999.

Svæði á Náttúruminjaskrá nr. 238/1996 :

Búið er að friða Vatnshornsskóg sem er hluti af svæði á Nms nr. 238/1996. Eftir standa í 1. lið, hluti „jarðanna Vatnshorns, Bakkakots, Fitja og Fitjakots. Til norðurs og austurs markast svæðið af vegi frá Víðihryggjum inn að Fálkagili og upp með því að 293 m hæðarpunkti. Til suðurs og vesturs ræður lína um Sjónarhól, Eystri-Hrosshæð, Hríshól að Ytri-Hrosshæð, þaðan að Miðeyri í Skorradalsvatni. (2) Birkiskógur með gróskumiklum botngróðri, lítt snortnum af beit. Fjölbreytt fuglalíf við ós Fitjaár. Hefur mikið útivistargildi.“

Hér er mörkuð sú stefna að:

- vinna að stækkun friðlands birkiskógavistkerfis skv. lögum um náttúruvernd nr. 44/1999, er taki til allrar jarðarinnar Vatnshorns, að undanskildum lóðum vestast á jörðinni, sem eru í einkaeign og svæði sem afmarkast af merkjum við Bakkakot að austan, Fitjaá að norðan Skorradalsvatni að vestan og vegarslóða að sunnan, en þetta svæði er hverfisverndað m.t.t. menningarsögulegs gildis,
- vinna að friðlýsingu á ósasvæði Fitjaár (Fitjaengjar) skv. lögum um náttúruvernd nr. 44/1999. Mörk svæðisins eru Skorradalsvegur í norðri að austurenda Skorradalsvatns, þaðan inn með Fitjaá í punkt ($x = 389491$, $y = 443212$) og þaðan sjónhending að Skorradalsvegi í punkt ($x = 389706$, $y = 443322$) í austri,
- hreppsnefnd beiti sér fyrir samstarfi við hákólastofnanir um rannsóknir á náttúruverndarsvæðum Skorradals.

Friðlandið í Vatnshorni og svæði á Náttúruminjaskrá 238 eru skástrikuð með misþéttum, svörtum línunum á aðalskipulagsupprætti.

4.13 Þjóðminjaverndarsvæði

Engar friðaðar fornminjar skv. þjóðminjalögum nr. 107/2001 eru í Skorradalshreppi. Fitjakirkja er friðuð skv. lögum nr. 104/2001 um húsafriðun.

Hér eru nefndir sex staðir sem gerð er tillaga um að verði friðlýstir skv. þjóðminjalögum nr. 107/2001 og eru eftirfarandi:

- Ytristekkur í landi Dagverðarness (Bo-137:008) (sjá lýsingu í kafla 2.1).
- Rústir í landi Hvamms, (rúst Bo-136:011 og Bo-136:001) (sjá lýsingu í kf. 2.1).
- Sel í landi Indriðastaða (sjá lýsingu í kafla 2.1).
- Stráksvarða í landi Indriðastaða (sjá lýsingu í kafla 2.1).
- Brunnstæði við Vatnshornsbæinn. Um er að ræða brunn Bjarna Herrmannssonar, 12 metra djúpan frá fyrri hl 19. aldar (sjá lýsingu kf. 2.1).

Mælst er til að framkvæmdum sé beint frá framangreindum minjastöðum, en samkvæmt 14. gr. laga nr. 107/2001 skal tilkynna allar framkvæmdir „er haggð geti við fornleifum“ til Fornleifaverndar ríkisins.

Stefnt er að því að gerður verði samningur við fagaðila um skráningu fornleifa og menningarminja á verndarsvæðum í Fram- Skorradal.

4.14 Hverfisvernduð svæði og mannvirki

Samkvæmt skipulags- og byggingarlögum nr. 73/1997, er „hverfisvernd“ það tæki sem sveitastjórnir hafa til að ákveða *vernd* án þess að um lögformlega friðun sé að ræða. Hér er litið á hverfisvernd heildstæðra svæða sem mótvægisáðgerð til að draga úr neikvæðum umhverfisáhrifum frístundabyggðar í Skorradal.

Lagt er til að eftirfarandi svæði njóti hverfisverndar:

- **Land austan Vatnshorns, sunnan Fitjaár að mörkum Hvalfjarðarsveitar og votlendi <3ha ofan 300 mys.**
Um er að ræða hluta svæðis á Nms nr. 238, sem er utan áforma um friðland Vatnshorns. Að auki er lagt til að votlendissvæði sem eru 3ha eða stærri njóti verndar. Hverfisvernd neðan 300 mys er ætlað að stuðla að endurheimt birkiskógarvistkerfis, en ofan 300 mys er vistkerfisvernd votlendis.
Búfjárbætt er heimil utan friðunargirðingar á Botnsheiði. Skógrækt er heimil í samræmi við reglur í kafla 4.1. Svæðinu má ekki spilla með frekara jarðraski.
- **Bæjarstæðið í Vatnshorni – menningarsögulegt gildi**
Svæðið afmarkast af merkjum Vatnshorns og Bakkakots að austan, Fitjaá að norðan, Skorradalsvatni að vestan og vegarslóða að sunnan.
Um er að ræða bæjarstæði og tún, úthaga og árósasvæði, sem hafa margþætt fræðslu- og rannsóknargildi. Eftirfarandi staðir innan svæðisins lúta sértækum skilyrðum:
Túngarður u.þ.b. 700 – 800 m umhverfis túnið að sunnan-, austan- og vestanverðu. Hann er að hluta hruninn og er heimilt að endurhlaða hann.
Bæjarstæði. Stefnt skal að varðveislu íbúðarhúss og næsta nágrennis þess, þar sem einnig er lagt til að brunnstæði á reitnum fái þjóðminjavernd (sbr. kf. 4.13)
- **Ósasvæði Fitjaár (Fitjaengjar). Búsvæði sjaldgæfra fuglategunda og einstök mýrargerð.**
Í gróðurfarsúttekt NÍ 1999 segir: „votlendissvæðið á Fitjum telst vera einstök mýrargerð og því verðmæt ekki einungis fyrir Skorradal heldur allt Borgarfjarðarhérað.“ Hverfisverndað á meðan unnið er að friðlýsingu (sbr. 4.12). Jarðrask óheimilt og forðast skal umferð gangandi fólks og hunda og vélknúinna tækja á Skorradalsvatni við ósinn, um varptíma frá 20.apríl – 1. júlí ár hvert.

Votlendi í landi Mófellsstaða.

- Um er að ræða svæði sem markast af Kaldá, Andakílsá, landamerkjum við Mófellsstaðakot og norðurmörkum ræktaðs lands norðan Mófellsstaðavegar (507) í landi Mófellsstaða. Hverfisverndað vegna fuglalífs og gróðurfars. Mikilvægur varpstaður margra fuglategunda. Búfjárbætur er heimiluð á svæðinu utan varptímans en mikilvægi svæðisins fyrir fugla má ekki spilla með jarðraski af neinu tagi.

Skógarlundur í landi Háafells. Háafellsreitur.

- Um er að ræða skógarreit þar sem fyrstu barrtré í Skorradal voru gróðursett árið 1938 af ungmennafélögum í Dagrenningu. Lundurinn hefur menningarsögulegt gildi. Reitnum má ekki spilla með jarðraski, sem ekki flokkast undir eðlilega umhirðu.

Mynd 29. Háafellsreitur

Hverfisvernduð svæði eru merkt á aðalskipulagsupprætti með hvítum línunum yfir aðra landnotkun.

Þar til *húsakönnun* hefur farið fram í samvinnu við Húsafriðunarnefnd ríkisins og stefna á grunni hennar hefur verið mótuð um mannvirkjavernd, njóta *tíu mannvirki* eftirfarandi hverfisverndar:

- **Steypt íbúðarhús frá 1916 að Hálsnum**
Mælt með varðveislu ytra útlits.
- **Timburíbúðarhús frá 1926 á Mófellsstöðum**
Minjagildi hússins á Mófellsstöðum felst að miklu leyti í því að blindur maður vann að smíði þess. Viðgerðir þurfa að taka mið af því að verkum hans sé haldið til haga.
- **Rúst hálfkirkju Brynjólfs biskups í landi Grundar**
Rústin er frá 17 öld og er óheimilt að raska henni. Mælt með söguskilti við veginn.
- **Timburíbúðarhús frá 1930 á Háafelli og umhverfi þess**
Hús og bæjarhóll hefur fagurfræðilegt gildi. Varðveisla heildarmyndar; hús og nánasta umhverfi.
- **Rúst af baðlaug Guðmundar bónda í landi Háafells**
Varðveisla menningarsögu frá 19. öld. Mælt með söguskilti við veginn.
- **Steypt íbúðarhús frá 1931 í Bakkakoti**
Eitt örfárra húsa sinnar tegundar, teiknað af Jóhanni Fr. Kristjánssyni, sem enn standa. Mælt með endurgerð og varðveislu ytra útlits.
- **Steypt íbúðarhús frá 1937 í Vatnshorni og umhverfi þess**
Hús og bæjarhóll hefur fagurfræðilegt gildi. Varðveisla heildarmyndar, húss og nánasta umhverfis (hluti hverfisverndarsvæðis).
- **Bakkakotsrétt í landi Bakkakots**
Hlaðin fjárrétt Fram-Skorrdælinga, nú aflögð sem skilarétt. Óheimilt er að taka grjót úr réttinni.
- **Hreppsrétt í landi Efri-Hrepps**
Hlaðin fjárrétt fyrir niðurdalinn, nú aflögð sem skilarétt. Óheimilt er að taka grjót úr réttinni.
- **Hreppslaug í Efri-Hrepp frá 1928.**

Mvnd 30. Mófellsstaðir

Hefur menningarsögulegt gildi. Samráð skal hafa við hreppsnefnd um allar viðgerðir.

Öll mannvirkin, sem að framan greinir, eru merkt á aðalskipulagsupprætti með svörtum punkti og hvítu striki.

4.15 Vötn og ár

Helstu ógnir sem geta steðjað að náttúrulegu vistkerfi Skorradalsvatns stafa af nýtingu þess sem miðlunarlóns fyrir Andakílsárvirkjun með yfirborðssveiflu sem getur numið allt að 2 m. Viðræður við rekstraraðila virkjunarinnar um úrbætur hafa staðið yfir með hléum í áratugi, en án árangurs. Þá stafar búsvæði fugla, á varptíma á verndarsvæði Fitjaengja, ógn af vélknúnum og háværum tækjum sem fara um ósasvæði Fitjaár og innfyfir Álftarhólma.

Hér er sett fram stefna um að:

- ná samkomulagi við eigendur Andakílsárvirkjunar um að yfirborðssveifla í Skorradalsvatni verði sem næst náttúrulegri sveiflu vatnsins, til búsvæðaverndar fugla og fiska,
- gera samning um vöktun á framvindu við endurheimt náttúrulegrar yfirborðssveiflu Skorradalsvatns,
- efnistaka í og við Skorradalsvatn er bönnuð, nema að fyrir liggja jákvæð umsögn Umhverfisstofnunar og leyfi Fiskistofu (veiðimálastjóra) sbr. 33. gr. laga um lax- og silungsveiði nr. 61/2006.
- komið verði á reglubundnu eftirliti með mengun í Skorradalsvatni,
- umferð vélknúinna ökutækja á Skorradalsvatni er bönnuð frá kl. 22 til kl. 10 að morgni, og á ósasvæði Fitjaár og við Álftarhólma á varptíma fugla frá 20. apríl til 1. júlí,
- Veiðifélag Skorradalsvatns verði endurvakið,
- gera samning við háskólastofnanir um Skorradalsvatn og Eiríksvatn sem rannsóknarvötn,
- bæta skilyrði í Andakílsá ofan virkjunarhúss, sem búsvæði fiska,

4.16 Náttúruvá

Heildarhættumat vegna ofanflóða hefur ekki verið framkvæmt. Veðurstofan áætla að vinna slíkt hættumat í dreifbýli um allt land. Meðan niðurstöður liggja ekki fyrir mælist Veðurstofa Íslands til að ASK 2008 – 2020 verði staðfest með fyrirvara um gerð ofanflóðahættumats, samkvæmt lögum 49/1997 við gerð deiliskipulags og afgreiðslu einstakra byggingar- og framkvæmdaleyfisumsókna.

Á vinnslutíma tillögunnar hefur komið í ljós mikilvægi þess að afla nýrrar þekkingar vegna hættu á skógareldum í Skorradal. Sú þekking liggur ekki fyrir, en gæti haft mikil áhrif á stefnumörkun í annarri landnotkun. Viðbrögð við náttúruvá af völdum gróðurelda er hvorki skilgreind í skipulags- og byggingarlögum nr. 73/1997 né skipulagsreglugerð nr. 400/1998. Þá er ekki tekið á þessari tegund af náttúruvá í frumvarpi til nýrra skipulagslaga (þskj. 616-374. mál) sem lagt var fyrir 135. Löggjafarþing og „hingað til hefur ekki verið unnið sérstaklega að þessum málaflokki á Veðurstofunni (VÍ)“.¹⁰⁰

Hér er stefnt að því að:

- ofanflóðahættumat fari fram samhliða deiliskipulagsgerð fyrir einstök svæði,
- gera hættumat og viðbragðsáætlun vegna mögulegra gróðurelda í Skorradal og lagfæra flóttaleiðir,
- lendingarstaðir þyrlla, sem sinnt geta björgunar- og slökkvistörfum, séu á sex stöðum í hreppnum (sbr. kafla 2.11 Samgöngur),
- tryggja vatnsöflun vegna hættu á gróðureldum, einkum úr Skorradalsvatni.

¹⁰⁰ Sigrún Karlsdóttir, yfirverkefnisstjóri náttúruvár VÍ. Tölvupóstur 2.6.09. Ennfremur segir Sigrún: „Á síðasta ári, 23.05.2008 tók VÍ þátt í málþingi um brunavarnir í skógum, en engin sérstök verkefni fóru af stað í kjölfar þess. Þetta er hins vegar málaflokkur sem er mjög æskilegt að sinna, sérstaklega þar sem skóglendi á Íslandi hefur vaxið mjög undanfarin ár.“

4.17 Veitur og vatnsvernd

Kalt vatn/vatnsveitur

Eins og kemur fram í kafla 2.7 hefur flokkun vatns og skilgreining langtímamarkmiða ekki farið fram í Skorradalshreppi, sbr. 8. gr. reglugerðar nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns m.s.br.

Þá hefur ekki verið unnið að viðeigandi ráðstöfunum til að draga úr hættu á mengun vatns völdum köfnuarefnissambanda, né að skilgreiningu og kortlagningu viðkvæmra vatnasvæða sbr. 5. og 9. gr. reglugerðar nr. 804/1999 um varnir gegn mengun vatns af völdum köfnuarefnissambanda m.s.br.

Í Staðardagskrá 21 fyrir Skorradalshrepp hafa verið settar fram leiðir sem tryggja eiga hreint og ómengað drykkjarvatn.

Hér er gert ráð fyrir að:

- ljúka allri skráningu vatnsbóla, afmörkun vatnsverndarsvæða og veitingu starfsleyfa fyrir þau vatnsból, sem falla undir ákvæði 12. gr. reglugerðar nr. 536/2001 um neysluvatn, árið 2012,
- flokka vatn og skilgreina langtímamarkmið um varnir gegn mengun vatns sbr. 8. gr. reglugerðar nr. 796 /1999, eins fljótt og kostur er,
- þeirri framtíðarsýn varðandi drykkjarvatn sem getið er um í Staðardagskrá 21 fyrir Skorradalshrepp verði fylgt eftir og unnið verði að þeim brýnu verkefnum sem þar er getið um,
- kanna möguleika á samrekstri vatnsveitna á svæðinu og samvinnu við önnur sveitarfélög um vatnsöflun,
- tryggja vatnsöflun vegna hættu á gróðureldum, t.a.m. úr Skorradalsvatni,
- kanna hvort hægt er að geisla vatn úr Skorradalsvatni og nýta sem neysluvatn.

Þau vatnsból sem vitað er um að séu í notkun eru merkt inn á aðalskipulagsupprátt með bláum punkti. Þá er vatnsból á Vatnsendaengi, merkt með bókstafnum V og vatnslögn frá vatnsbólinu að jarðamörkum Vatnsenda, merkt með blárrí brotalínu.

Reglur varðandi kalt vatn/vatnsveitur

- Við deiliskipulagsgerð fyrir einstök svæði skal gera grein fyrir ástandi vatnsmála, skv. 9. gr. reglugerðar nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns.

Heitt vatn

Eins og getur um í kafla 2.7 rekur Orkuveita Reykjavíkur hitaveitu í hreppnum. Hér er mörkuð sú stefna að:

- flest hús á svæðinu tengist hitaveitunni á komandi árum. Er sú stefna í anda stefnu Orkuveitu Reykjavíkur, sem er rekstraraðili hitaveitunnar á svæðinu,
- láta kanna efnasamsetningu uppsprettunnar sem Hreppslaug notar og möguleika á frekari nýtingu hennar t. d. til heilsuefningar.

Borhola hitaveitu á Stóru-Drageyri er merkt með rauðum punkti á aðalskipulagsupprætti, sem og stofnlögn veitunnar, sem merkt er með rauðri brotalínu.

Fráveitur

Hér er mörkuð sú stefna að:

- gerð verði úttekt á staðsetningu allra rotþróa í sveitarfélaginu,
- öll hús verði komin með viðurkenndar rotþrær fyrir lok skipulagstímabils,
- hreinsun rotþróa fari fram á 3ja ára fresti,
- stuðla að rannsóknum á hugsanlegri mengun frá rotþróum í jarðvegi og hugsanlegri mengun í Skorradalsvatni og Andakílsá.

Fráveitur eru ekki sýndar á aðalskipulagsupprætti.

Rafveita

Hér er mörkuð sú stefna að:

- raforka sé aðgengileg fyrir alla íbúa, dvalargesti og atvinnurekendur á svæðinu og viðhald lína / mannvirkja sé ávallt í góðu lagi,
- vinna að því að landbúnaðar- og athafnastarfsemi eigi kost á 3ja fasa rafmagni,
- unnið verði að því að SU1 verði aflögð, lögð samhliða SU3, eða lögð í jörð, ef kemur til endurnýjunar á línunni. Núverandi háspennulínur draga úr náttúruupplifun fólks og gildi svæðisins vegna neikvæðra sjónrænna áhrifa.

Á aðalskipulagsupprætti eru rafveitur/háspennulínur sýndar með brotinni fjólublárrí línu.

Fjarskipti

Fyrirtækið eMax hefur viðhaft töluverða uppbyggingu á svæðinu og ætlar að halda þeirri uppbyggingu áfram.

Símínn hefur engin áform um frekari uppbyggingu fjarskipta á svæðinu á næstu árum, umfram það að tengja nýja notendur við núverandi kerfi eftir því sem ný hús og ný hverfi byggjast upp í hreppnum.

Vodafone íhugar kosti þess að koma þjónustu Digital Ísland í hreppinn. Í skoðun eru fjárhagslegar forsendur þess. Vodafone hefur ekki áform um frekari uppbyggingu fjarskipta á svæðinu á næstu árum. Fyrirtækið er þó í stakk búið að auka bandvídd, gerist þess þörf.

Endurvarpsstöðvar fyrir fjarskipti eru sýndar á aðalskipulagsupprætti með appelsínugulum punkti og bókstafnum E.

4.18 Úrgangsmál

Hér er gert ráð fyrir að:

- samstarfi við Sorpurðun Vesturlands hf. í Fíflholtum um urðun heimilissorps verði haldið áfram,
- sorp verði flokkað, að lágmarki í heimilissorp, járn- og timburúrgang,
- upplýsingar um staðsetningu gáma, ásamt leiðbeiningum um flokkun úrgangs verði aðgengilegar á vef hreppsins,
- upplýsingar um losun byggingarúrgangs og spilliefna fylgi byggingarleyfum,
- unnið verði í samræmi við lög nr. 55/2003 um meðhöndlun úrgangs og 8. gr. rgl. nr. 737/2003, sbr. skýrslu UST-2004:14 *Landsáætlun um meðhöndlun úrgangs 2004 – 2016*.
- unnið að frekari úrbótum í þessum málaflokki til samræmis við Staðardagskrá 21 fyrir Skorradalshrepp.

Ekki gert ráð fyrir sorpförgunarsvæði á skipulagssvæðinu.

Á aðalskipulagsupprætti er markað svæði fyrir losun jarðvegs í landi Indriðastaða.

DRÖG

Heimildir

Áherslur umhverfisráðherra. Loftslagsbreytingar, sjálfbær þróun og neytendur, náttúruvernd og auðlindir, Lýðræði og fræðsla. Þórunn Sveinbjarnardóttir (2007). Umhverfisráðuneytið.

Alþjóðasamþykkt um fuglaverndun (International Convention for the Protection of Birds) Stjórnartíðindi A 14/1956.

Auðlindir, arfleifð og lífsgæði. Stefna Landgræðslu ríkisins 2008-2020. Landgræðsla ríkisins 2008.

Bjarni Diðrik Sigurðsson, Lbhí, verkefnisstjóri SKÓGVIST. Erindi flutt á aðalfundi FsV 2009.

Búnaðarfélag Íslands

Búnaðarfélag Skorradalshrepps 100 ára. 1983. Guðmundur Þorsteinsson. Ljósrit

Byggðir Borgarfjarðar II (1989). Ritstjórar: Jakob Jónsson, Jón G. Guðbjörnsson og Þorsteinn Guðmundsson. Búnaðarsamband Borgarfjarðar.

Bændasamtök Íslands: Ólafur Dýrmundsson og Guðlaug Eyþórsdóttir

Dagskrá 21 (Agenda 21)

Sótt í september 2008 á vef Umhverfisráðuneytisins um alþjóðlegt samstarf <http://habitat.igc.org/agenda21/index.html>

Evrópusamningur um vernd dýra í landbúnaði. (e. *European Convention for the Protection of Animals Kept for Farming Purposes.*)

Stjórnartíðindi C 17/1989

Erindi flutt á Skipulagsþingi 1. nóvember 1996.

Skipulag ríkisins í apríl 1997. Reykjavík; Stensill. Fjölrit. 69 bls. A4

eMax ehf.: Hákon Óli Guðmundsson og Daniel Gunnarsson

Fasteignaskrá Íslands: Jón Ingi Jósafatsson

Ferðafélags Íslands. Árbók 2004. Borgarfjarðarhérað milli Mýra og Hafnarfjalla. Freysteinn Sigurrðsson. Reykjavík; Oddi. ISBN 9979-9499-9-6

Ferðamálastofa

Fornleifastofnun Íslands, FS016-95033 (1996). „Menningarminjar í Borgarfirði norðan Skarðsheiðar: Svæðisskráning.“

Fornleifastofnun Íslands, bréf 9.12. 2002. Úttekt á fornleifum í landi Eflingar, Hvammi.

Fornleifastofnun Íslands, FS 224-03131 (2003). Úttekt á fornleifum í landi Dagverðarness.

Fornleifastofnun Íslands, verknr. 0639 (2007). Úttekt á fornleifum á 50-60 ha skika í Hvammi.

Fornleifastofnun Íslands, bréf 29.01.2007. Úttekt á fornleifum á 11 ha deiliskipulagsreit, Vatnsenda.

Fornleifavernd ríkisins

Friðlýstar fornleifar í Borgarfjarðarsýslu. Guðmundur Ólafsson (1996).

Rit Hins íslenska fornleifafélags og Þjóðminjasafns Íslands 2. ISBN: 9979-9120-0-6.

Gámaþjónusta Vesturlands: Tölvupóstur 13. mars 2009

Grunnskóli Borgarfjarðar: Jóna Ester Kristjánsdóttir, tölvupóstur 18. mars 2009.

Gunnar Þór Hallgrímsson og Hallgrímur V. Gunnarsson (2004). „Fuglalíf Fitjahlíðar í Skorradal.“ Fyrirlestur höfunda 31. mars.

Gylfi Már Guðbergsson (1996). Skráningarblöð jarða og annarra landareigna.

Handbók um aðgerðaráætlanir og flokkun vatns.

Skýrsla UST-2004:32

Sótt á vef Umhverfisstofnunar í september 2008:

http://www.ust.is/media/skyrslur2004/Handbok_um_flokkun_vatns.pdf (27 bls A4)

Heilbrigðisáætlun til 2010. Langtímamarkmið í heilbrigðismálum.

Samþykkt á alþingi 2001

<http://www.heilbrigdisraduneyti.is/media/Skyrslur/htr2010.pdf> (88 bls. tölvuútg)

Heilbrigðiseftirlit Vesturlands: Helgi Helgason

Heimsráðstefna Sameinuðu þjóðanna um umhverfi og þróun. Ríó de Janeiró 3.-14. júní 1992.

Umhverfiráðuneytið, 1992. Fjölrit, 65 bls. A4

Hlynur Óskarsson (1998). „Framræsla votlendis á Vesturlandi.“ Í Jón S. Ólafsson (ritstj.), Íslensk votlendi – verndun og nýting. Reykjavík: Háskólaútgáfan.

Hnattrænar loftslagsbreytingar og áhrif þeirra á Íslandi.

Skýrsla vísindanefndar um loftslagsbreytingar, 6.8.2008

Sótt á vef umhverfiráðuneytis í september 2008.

<http://www.umhverfisraduneyti.is/visindaskyrsla2008>

Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns. Borgarfjarðar- og Mýrasýsla. IV. Bindi. Gefin út af Hinu íslenska fræðafjelagi í Kaupmannahöfn með styrk úr dansk-íslenska sáttmálasjóðnum. Reykjavík; Oddi, ljósprent 1982.

Jarðvegsrof á Íslandi. Skýrsla.

Ólafur Arnalds o.fl. Landgræðsla ríkisins og Rannsóknarstofnun landbúnaðarins í febrúar 1997 ISBN 9979-60-282-1. 157 bls. A4.

Kjartan Ragnarsson. Borgfirðingabók, ársrit sögufélags Borgarfjarðar 2007 „Landnámssetur eftir tíu mánaða starf.“ S. 87-94.

Kulturmiljöet i landskabet. Handlingsplan for den 3. dimension i det nordiske miljösamarbejde. Íslensk þýðing: „Menningarminjar í landslagi.“

Nord 1996:36. ISBN 92 9120 964 3. Fjölrit, 106 bls. A4. (ísl. þýðing 81-108).

„Kröfur til vatnsveitna um vatn til slökkvistarfa.“ (2002), Brunamálastofnun. Erindi,Guðmundur Gunnarsson.

<http://www.samorka.is/Apps/WebObjects/Samorka.woa/swdocument/1000074/ERKrofurtilvatnsveitnaGuðmundurGunnarsson.pdf> (sótt 8. feb 2008)

Landgræðsluáætlun. Markmið, leiðir og helstu verkefni til aldamóta.

Landgræðsla ríkisins 1997. ISBN 9979-9295-0-2. 38. bls A4

Landsáætlun um meðhöndlun úrgangs 2004-2016.

Umhverfisstofnun. Skýrslur UST-2004:14. 45 bls.

Leiðbeiningar um flokkun umhverfispátta, viðmið, einkenni og vægi umhverfisáhrifa.

Skipulagsstofnun(2005 og 2008):

http://www.skipulag.is/focal/webguard.nsf/key2/leidbeiningar_umhverfisvidmid. 28. bls.

Leiðbeiningar um gerð aðalskipulags – Ferli og aðferðir.

Skipulagsstofnun (2003) ISBN: 9979-9447-2-2

Leiðbeiningar um umhverfismat áætlana.

Skipulagsstofnun (2007) ISBN 978-9979-9447-7-5

Leiðbeiningar um skógrækt í sátt við umhverfið.

Sótt á vef Skógræktarfélag Íslands í ágúst 2008

<http://www.skog.is/leidbeiningar.htm>

Leikskólinn Andabær: Valdís Magnúsdóttir, tölvupóstur 13. mars 2009.

Líffræðileg fjölbreytni. Stefnumörkun Íslands um framkvæmd Samningsins um líffræðilega fjölbreytni.

Sótt í september 2008 á vef umhverfisráðuneytisins:

http://www.umhverfisraduneyti.is/media/PDF_skrar/liffjolvreytni.pdf. (28 bls.tölv.)

Líffræðistofnun Háskóli Íslands: Gísli Már Gíslason og Páll Hersteinsson

Vistkerfisnálgunin (ecosystem approach).

Skilgreining sótt á vef UST (fræðsluefni) í september 2008:

<http://www.ust.is/Mengunarvarnir/Mengunhafsostranda/utgafaogfraedsla/Fraedsluaefni/nr/2297>

Maður og umhverfi. Erlent ferðafólk í náttúru Íslands.

Könnun á viðhorfum og hugmyndum erlendra ferðamanna til náttúru og umhverfismála á Íslandi sumarið 1996. Davíð Bjarnason o.fl. með styrk úr Nýsköpunarsjóði námsmanna, í samvinnu við Ferðamálaráð Íslands.

Fjölrit 112 bls. A4þ

Malartekja úr ám.

Erindi flutt á Fræðapingi landbúnaðarins 8. feb. 2008.

Pórólfur Antonsson o.fl. Veiðimálastofnun, Keldnaholti. 5 bls.

Námur. Efnistaka og frágangur (2002).

Embætti veiðimálastjóra, Hafrannsóknarstofnun, Iðnaðarráðuneyti, Landgræðslu ríkisins, Landsvirkju, Sambandi íslenskra sveitarfélaga, Siglingastofnun Íslands, Umhverfisstofnun, Vegagerðinni og Veiðimálastofnun. 75 bls.

Náttúrufræðistofa Kópavogs. Hilmar J. Malmquist o.fl. „Áhrif vatnsmiðlunar á vatnalífriki Skorradalsvatns: Forkönnun og rannsóknartillögur. Greinargerð unnin fyrir Orkuveitu Reykjavíkur“ (2003). <http://www.natkop.is/page3.asp?ID=193>

Náttúruminjaskrá 7. útgáfa (1996) m.s.br.

Náttúruverndarráð.

Stj. B 631/1995

Sótt á vef UST í september 2008.

http://www.ust.is/media/fraedsluefni/Natturuminjaskra_1996.pdf (72 bls. tölvuútg.)

http://www.ust.is/media/fraedsluefni/pdf-skjol/vidbot_v_nmskra_sept_2008.pdf

Náttúruvernd á vegum sveitarfélaga. Fimmtán góð dæmi. (m.a.Dalvík)

Norden, Norræna ráðherranefndin. Íslensk þýðing Ingrid Markan. 1998. Finnland, Vasa. ISBN 92-893-0147-3.

Náttúruverndaráætlun 2004-2008.

Þskj 1842 - mál 477. Samþykkt á 130 lp. 2004.

Náttúrufræðistofnun Íslands. Ársskýrsla 2003-2004.

http://www.ni.is/media/midlunogthjonusta/utgafa/NI-arsskyrsla_03_til_04_final.pdf

Náttúrufræðistofnun Íslands 99-002 (1999). Gróðurfar í votlendi á Fitjum í Skorradal. Kristbjörn Egilsson og Guðmundur Guðjónsson. Unnið fyrir Huldu Guðmundsdóttur, Fitjum. 13 s.+kort.

Norræn framkvæmdaáætlun á sviði umhverfismála 2005-2008. Skýrsla með nýjum áherslum og forgangsmálum. Umhverfisstofnun, Sigríður A. Þórðard. f.h. norrænu umhverfisstjórnanna. Norden, (Norræna ráðherranefndin. Samstarfsvettvangur ríkisstjórna Norðurlanda.) 23. bls. Nánar um Norden á <http://www.norden.org/start/start.asp>

Nýting jarðhita til ferðaþjónustu einkum m.t.t. baðlækninga (OS-2000/025).

Hrefna Kristmannsdóttir o.fl. Unnið fyrir Auðlindadeild Orkustofnunar og Orkusjóð. 28 bls.

Ráðstefna um græna ferðamennsku. Erindi.

Landnáma, vistvæn ferðaskrifstofa. Apríl 1996. 28 bls. A4

Río yfirlýsingin 1992.

Sótt í september 2008 á vef Umhverfisstofnunar um alþjóðlegt samstarf.

<http://habitat.igc.org/agenda21/rio-dec.htm> (sótt í ágúst 2008)

Samningur um líffræðilega fjölbreytni (e. Convention on Biological Diversity (CBD).

Stjórnartíðindi C 11/1995

Samningur um alþjóðavarslun með tegundir villtra dýra og plantna sem eru í útrýmingarhættu. (e. Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES).

Aðild 3. janúar 2000, öðlaðist gildi 2. apríl 2000, skv, vef Umhverfissráðuneytisins, sótt í September 2008: <http://www.umhverfissraduneyti.is/althjodlegt-samstarf/samningar/nr/51>

Samningur um verndun villtra plantna og dýra og lífsvæða í Evrópu - Bernarsamningurinn (e. Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats.)
Stjórnartíðindi C 17/1993.

Samningur um verndun menningar- og náttúruarfleifðar heims (e. World Heritage Convention)
Auglýsing 42/1995.

Sótt á vef sjónarráðs Íslands í september 2008:

<http://brunnur.stjr.is/mrn/logogregl.nsf/nrar/auglysingar421995>

Samþykkt um votlendi sem hafa alþjóðlegt gildi, einkum fyrir fuglalíf. Ramsar-samningurinn (e. Convention on Wetlands of International Importance Especially as Waterfowl Habitat (Ramsar Convention).

Sjórnartíðindi C 1/1978.

-bókun við samninginn C 10/1986

- breyting samningsins C 19/1993

Samgönguáætlun 2007-2010. Samþykkt á Alþingi 17. mars 2007.

4. kafli vegaáætlun. Sótt á vef samgönguráðuneytisins í september 2008:

<http://www.samgonguraduneyti.is/utgefid-efni/ny-samgonguaetlun/>

Síminn: Gísli Skagfjörð

Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi. Framkvæmdáætlun til aldamóta.

Tekur mið af niðurstöðum Ríó-ráðstefnunnar og Dagskrá 21.

Umhverfissráðuneytið í júní 1997. 48 bls. A4.

Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi 20.8.1999. Nefnd um endurskoðun framkvæmda-áætlunar um sjálfbæra þróun. Mat á stöðu framkvæmdaáætlunar

Sótt á vef umhverfissráðuneytisins <http://www.umhverfissraduneyti.is/utgefid-efni/1999>

Sjálfbær þróun. Ný stefna fyrir Norðurlönd. Endurskoðuð útgáfa með markmiðum og verkefnum 2005-2008. Pólítískar megináherslur

APN 2004:784. Norden. Norræna ráðherranefndin. ISBN 92-893-1092-8

Kaupmannahöfn; Rosendahls Bogtrykkeri AS. 73 bls. A5

Skref fyrir skref. Umhverfissvænni lífsstíll.

Landvernd/Umhverfissráðuneytið

Sótt á vef umhverfissráðuneytisins í sept 2008.

http://www.umhverfissraduneyti.is/media/PDF_skrar/Skreffyrirskref.pdf

Skógrækt í skipulagsáætlunum sveitarfélaga.

Skipulagsstofnun og Skógrækt ríkisins.

Rit gefið út í ágúst 2008. 18 bls. A5)

Einnig á vef Skógræktar ríkisins í september 2008

<http://www.skogur.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=1490>

SKÓGVIST rannsóknarupplýsingar. Niðurstöður í ræðu og riti á slóðinni:

<http://www.rannis.is/sjodir/rannsoknasjodur/rannsoknsjodur--frettasida/nr/1187/>

SKÓGVATN rannsóknarupplýsingar: www.skogvatn.is

Skógrækt ríkisins: Þröstur Eysteinnsson, Birgir Hauksson, Hallgrímur Indriðason.

Staðardagskrá 21. Skorradalur (2005).
Skorradalshreppur. Fjölrit 30 bls. A5

Stálpastaðir, Skorradalsprepp. Fornleifaskráning (2001) Þjóðminjasafn Íslands. Magnús A. Sigurðsson, Rannsóknarskýrslur.

Stefnumörkun í loftslagsmálum(2007).
Sótt á vef umhverfisráðuneytisins í september 2008:
http://www.umhverfisraduneyti.is/media/PDF_skrar/Stefnumorkun_i_loftslagsmalum.pdf (35 bls. tölvuútgáfa)

Stefnumörkun um skógrækt í Skotlandi *The Scottish Forestry Strategy*
[http://www.forestry.gov.uk/pdf/SFS2006fcfc101.pdf/\\$FILE/SFS2006fcfc101.pdf](http://www.forestry.gov.uk/pdf/SFS2006fcfc101.pdf/$FILE/SFS2006fcfc101.pdf)

Svæðisskipulag sveitarfélagana norðan Skarðsheiðar 1997-2017 (1998). Teiknistofa Guðrúnar Jónsdóttur og samvinnunefnd um svæðisskipulag norðan Skarðsheiðar og Skipulagsstofnun.

Tónlistarskóli Borgarfjarðar: Theodóra Þorsteinsdóttir, tölvupóstur 16. mars 2009

Úttekt OECD á stöðu og þróun umhverfismála á Íslandi (2001). Skýrsla
Sótt á vef Umhverfisráðuneytisins í september 2008: <http://www.umhverfisraduneyti.is/utgefing/efni/nr/143>

Veðurstofa Íslands. Sigrún Karlsdóttir yfirverkstjóri náttúruvár. Tölvupóstur til khuldag@hive.is 2/6/09

Velferð til framtíðar. Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi. Stefnumörkun til 2020.
Rammaáætlun með rætur í Ríó-ráðstefnunni um umhverfi og þróun 1992.
Umhverfisráðuneytið ISBN: 9979-839-02-3. 82 bls.

Velferð til framtíðar. Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi. Áherslur 2006-2009.
Fyrsta endurskoðun á stefnumörkun stjórnvalda frá 2002.
Umhverfisráðuneytið ISBN: 978-9979-839-27-9. 28 bls.

Vernd og endurheimt íslenskra birkiskóga. Skýrsla og tillögur nefndar (2007).
Umhverfisráðuneytið. 18 bls.

Verndun svæða, vistgerða og tegunda. Tillögur Náttúrufræðistofnunar Íslands vegna náttúruverndaráætlunar 2009-2013. NÍ-08008
http://www.ni.is/media/midlunogthjonusta/utgafa/tillogur_v_natturuv_loka.pdf

Vegagerðin. Umferðartölur af www.vegagerdin.is Auður Þóra Árnadóttir tölvupóstur 28. nóvember 2006.

Vodafone: Sigurður Ingi Hauksson

Yfirlit um efnahagslega þætti er varða aðgerðir til að takmarka eða draga úr losun gróðurhúsalofttegunda og aðild Íslands að Rammasamningi S.þ. um loftslagsbreytingar (1999).

Unnið af ráðgjafanefnd um efnahgaselga þætti samninga um minnkun á losun gróðurhúsalofttegunda í apríl 1999. Ljósrit 30 bls. A4.

„Þættir um borgfirska fugla.“ Kristinn Haukur Skarphéðinsson Í Borgfirðingabók – ársrit Sögufélags Borgarfjarðar(2004), s. 45 – 57.

Ljóð eru eftir Þorgeir Sveinbjarnarson ,1971. *Vísur jarðarinnar*. Reykjavík, Almenna bókafélagið.

Teikningar af bleikju og urriða eru eftir Jón Baldur Hlíðberg (<http://www.islandsvefurinn.is>)

MYNDIR, KORT OG TÖFLUR

Myndir eru birtar með leyfi höfunda, eða gefin er upp vefslóð, ef um netmyndir er að ræða.

1. Mörk sveitarfélaga árið 2008 (á vef <http://is.wikipedia.org>)
2. Hannes Jón Lárusson. Frá frístundabyggðinni í Fitjahlíð
3. Gísli Sigurðsson. Skessuhorn (Heiðarhorn innra)
4. Gísli Sigurðsson. Skarðsheiðin tilsýndar
5. Óþekktur myndasmiður. Hvítserkur í Fitjaá
6. Helena Guttormsdóttir. Keilufoss í Fitjaá
7. K. Hulda Guðmundsdóttir. „Umhirða“
8. Rofbelti Skorradalsvatns 2005 (www.votnogveidi.is)
9. K. Hulda Guðmundsdóttir. Landbrot í Fitjahlíð
10. Glókollur og flórgoði (<http://myndir.fuglar.is>)
11. Himbrimi (<http://myndir.fuglar.is>)
12. Óþekktur myndasmiður. Vatnshornsskógur tilsýndar
13. Flókakræða (www.ni.is)
14. Skógrækt ríkisins. Stálpastaðahlíð
15. Elín Ósk Hreiðarsdóttir. Stórarvarða
16. Magnús A. Sigurðsson. Stráksvarða
17. Guðrún Jónsdóttir. Stálpastaðir
18. Flóki Kristinsson. Fitjakirkja
19. Helena Guttormsdóttir. Birkimói
20. K. Hulda Guðmundsdóttir. Skógrækt Fitjum og Bakkakoti
21. Helena Guttormsdóttir. Starfsstöð S.r. Hvammi
22. Afhending slökkvibílsins „Skorra“ (www.mbl.is)
23. Hannes Jón Lárusson. Fitjakirkja
24. Helena Guttormsdóttir „Skógarganga“
25. Gísli Sigurðsson. Horft suður að Geldingadraga
26. Ólafur Jónsson. Á Síldarmannagötum
27. Sigríður Höskuldsdóttir. Magnús landpóstur frá Arnþórsholti, 1960
28. Helena Guttormsdóttir. Við Fitjaá
29. Jón E. Einarsson. Ær á leið til fjalls.
30. Gísli Sigurðsson. Háafellsreitur
31. Gísli Sigurðsson. Mófellsstaðir

Skýringarmyndir í köflum 1 og 2:

1. Tilraunasvæði Skógvistar
2. Skógar í Skorradal

3. Gróðurfar.Tölur á landsvísu
4. Meðalhitastig
5. Ársúrskoma
6. Meðalúrkoma
7. Þróun íbúafjölda 1993 – 2008
8. Aldurskipting íbúa á árunum 1998 og 2008
9. Skiptng starfa eftir atvinnugreinum 1998 – 2005
10. Fjöldi nautgripa, kúa og hrossa 1996 til 2007
11. Fjöldi sauðfjár og áa eftir undirflokkum 1996 til 2007
12. Erlendir ferðamenn. Val afþreyingar. Vesturlandi, 2004

Loftmyndir:

Dagverðarnes/fornleifar
 Hvammur/fornleifar
 Stálpastaðir/yfirlitsmynd
 Vatnshorn/friðlýsing birkiskógar

Skýringarkort úr SnS 1997-2017:

Kort 1. Jarðfræði
 Kort 2. Gróðurfar
 Kort 3. Stystur sólargangur á bæjum
 Kort 3. Landnám og upphafleg skipting jarða

Skýringarkort ASK 2008-2020:

Dreifikerfi Rarik
 Vegir, megin göngu- og reiðleiðir

Töflur:

1. Breytingar á SnS 1997-2017
2. Fornleifaskráningar
3. Eignarhald jarða og búsetuform
4. Vegakerfið 2008
5. Umverðartalning 2007
6. Kvóti, heimilaður fjöldi dsk án breytinga á ASK 2008-2020
7. Íbúðarsvæði, flokkun eftir stærð lóða
8. Óráðstöfuð heimild til stakra íbúðarhúsa
9. Stærð frístundasvæða á jörðum
10. Óráðstöfuð heimild til stakra frístundahúsa
11. Verslunar- og þjónustusvæði
12. Þjónustustofnanir
13. Athafnasvæði
14. Iðnaðarsvæði
15. Óbyggð svæði
16. Opin svæði til sérstakra nota
17. Efnistökusvæði

VIÐAUKI I

Landnotkun. Samanburður á SnS 1997 – 2017 m.s.br. og ASK 2008-2020

Jörð	Landnotkun skv. ASK 2008 – 2020	Landnotkun skv. SnS 1997 – 2017 m.s.br.
Bakkakot	Landbúnaður (skógrækt), svæði á náttúruvinnjaskrá, athafnasvæði, og hverfisvernd (náttúra/mannvirki). Sultartangalínur 1 og 3	Landbúnaður (útivist), skógrækt og náttúruverndarsvæði Sultartangalínur 1 og 3 Græn ferðamennska
Dagverðarnes	Óbyggt svæði, frístundabyggð, íbúðarsvæði, opið svæði til sérstakra nota, þjóðminjaverndarsvæði (rúst), athafna- og , efnistökusvæði lendingarstaður þyrla	Landbúnaður (útivist), óbyggt svæði, sumarbústaðasvæði, skógrækt, atvinnusvæði, verslun og þjónusta
Efri Hreppur	Landbúnaður (skógrækt), hverfisvernd (mannvirki), athafnasvæði, efnistaka hitaveitulagnir OR háspennulína (66 kW) lendingarstaður þyrla	Landbúnaður og skógrækt Hreppslaug Lögn HVSK Lögn HAB Háspennulína (66 kW)
Efstibær	Landbúnaður (skógrækt), hverfisvernd (náttúra) og efnistökusvæði Sultartangalínur 1 og 3	Landbúnaður (útivist), skógrækt. Sultartangalínur 1 og 3 Græn ferðamennska
Fitjakirkjuland afréttur	Landbúnaður, hverfisvernd (náttúra) Sultartangalínur 1 og 3	Landbúnaður Sultartangalínur 1 og 3
Fitjar	Landbúnaður (frístundabyggð, skógrækt), svæði á náttúruvinnjaskrá, hverfisvernd (náttúra), þjónustustofnanir, verslun og þjónusta, efnistökusvæði Sultartangalínur 1 og 3	Landbúnaður (útivist), náttúruverndarsvæði, kirkja/kirkjugarður, sumarbústaðasvæði, sumarbústaður, skógrækt og efnistaka Sultartangalínur 1 og 3 Græn ferðamennska
Grund	Landbúnaður (frístundabyggð), íbúðarbyggð, opið svæði til sérstakra nota, verslun og þjónusta, athafnasvæði og efnistaka hitaveita OR, kaldavatnslögn háspennujarðstrengur	Landbúnaður, sumarbústaður, þjónustumiðstöð og efnistaka Lögn HVSK
Hagi	Landbúnaður (frístundabyggð), hverfisvernd (náttúra), þjónustustofnun	Landbúnaður (útivist), sumarbústaðasvæði og skógrækt og þjónustustofun
Háafell	Landbúnaður, hverfisvernd (skógrækt), opið svæði til sérstakra nota, stakar frístundahýs og efnistaka	Landbúnaður (útivist), sumarbústaðasvæði, skógrækt, náttúruverndarsvæði og efnistaka

Hálsar	Landbúnaður, frístundabyggð, íbúðarbyggð, opið svæði til sérstakra nota, athafnasvæði og efnistaka Lögn OR Vatnsból	Landbúnaður (útivist), íbúðarbyggð, sumarbústaðasvæði og golfvöllur. Lögn HVSK
Horn	Landbúnaður og efnistaka Lögn OR	Landbúnaður og skógrækt. Lögn HVSK
Hvammur	Landbúnaður, óbyggt svæði (skógrækt), frístundabyggð, þjóðminjavernd (rústir). Opið svæði til sérstakra nota	Landbúnaður (útivist), sumarbústaðasvæði og skógrækt.
Indriðastaðir	Landbúnaður, opið svæði til sérstakra nota, þjóðminjavernd (sel og varða), verslun og þjónusta, frístundabyggð, jarðvegslosun og efnistaka Hitaveitulögn OR	Landbúnaður, skógrækt, sumarbústaðasvæði og efnistökusvæði. Lögn HVSK
Kirkjutungur	Landbúnaður	Landbúnaður
Litla Drageyri	Landbúnaður (frístundabyggð, skógrækt), Hitaveitulögn OR	Landbúnaður og sumarbústaður Lögn HVSK
Mófellsstaðakot	Landbúnaður og stök frístundahús Hitaveitulögn OR	Landbúnaður og sumarbústaðir Lögn HVSK
Mófellsstaðir	Landbúnaður, stakt frístundahús hverfisvernd (náttúra/mannvirki), iðnaðarsvæði og efnistaka Hitaveitulögn OR	Landbúnaður, sumarbústaður, iðnaðarlóð og efnistaka Lögn HVSK
Neðri Hreppur	Landbúnaður og efnistaka Hitaveitulögn OR Byggðalína Háspennulína (66 kW)	Landbúnaður Byggðalína Lögn HAB
Sarpur	Landbúnaður (skógrækt), stakt frístundahús, Sultartangalína 1	Landbúnaður (útivist), skógrækt og sumarbústaður Sultartangalína 1 Græn ferðamennska
Stálpastaðir	Landbúnaður (skógrækt) og athafnasvæði.	Landbúnaður (útivist) og skógrækt
Stóra Drageyri	Landbúnaður (skógrækt, frístundabyggð), hverfisvernd (náttúra), íbúðarbyggð, verslun og þjónusta, efnistaka og borhola fyrir heitt vatn, athafnasvæði, opið svæði til sérstakra nota Lendingarstaður þyrla Hitaveitulögn OR	Landbúnaður (útivist), skógrækt, sumarbústaðasvæði, skátar, efnistaka, borhola fyrir heitt vatn, ræktunarlóðir/smábýli og iðnaður Lögn HVSK
Vatnsendi	Landbúnaður (frístundabyggð) og frístundabyggð	Landbúnaður (útivist), skógrækt og sumarbústaðasvæði
Vatnshorn	Landbúnaður, hverfisvernd (mannvirki/þjóðminjar) friðlýst svæði, þjóðminjaverndarsvæði (brunnstæði), opið svæði til sérstakra nota.	Náttúruverndarsvæði, landbúnaður (útivist) og sumarbústaðasvæði. Græn ferðamennska

VIÐAUKI II

Samkomulag um sameiginlega friðun lands

Skógrækt ríkisins og forráðamenn eftirtalinna jarða og jarðarluta í Hvalfjarðarstrandarhreppi og Skorradalshreppi gera með sér svofelli

Samkomulag um sameiginlega friðun lands

sem tilheyrir eftirtöldum jörðum: Draghálsi, Grafardal, afréttarland Akraneskaupstaðar svonefnt kirkjuland, Efstabæ, Fitjum, Bakkakoti, Vatnshorni, Haga, Stóru-Drageyri, Litlu-Drageyri, Indriðastöðum og Selskógi.

Samkomulag er um að reist verði sameiginleg girðing úr Geitabergsvatni í Eiríksvain og einnig á milli Mófellsstaða og Indriðastaða og þaðan yfir í girðingu Vegagerðar ríkisins við Villingadalsá. Girðingalínan hefur verið merkt inn á uppdrátt sem forráðamenn jarðanna hafa fengið í hendur. Með girðingu þessari er ætlunin að friða fyrir búfjárbætt það land sem innan girðingarinnar verður og tryggja þar betri skilyrði til skógræktar.

Stofnkostnaður og viðhald greiðist samkvæmt hlutfallsskiptingu sem lögð var fram á almennum fundi hinn 12. maí 2002. Yfirlit yfir þessa hlutfallsskiptingu er fylgiblað með samkomulagi þessu. Á þessu fylgiblaði er greiðsluhlutfall hverrar jarðar skilgreint. Þegar framkvæmdum er lokið verður þessi hlutfallsskipting endurskoðuð með tilliti til endanlegs girðingastæðis. Skógrækt ríkisins annast allt viðhald girðingarinnar til að halda búfé utan hennar. Tilkyrta skal til Skógræktar ríkisins um búfé sem vart verður innan girðingar og ber stofnuninni að sjá til þess að það verði fjarlæggt við fyrsta tækifæri. Eftirlit að vori skal fara fram svo tímanlega sem kostur er vegna aðstæðna.

Eigendur og/eða umráðamenn ofantalinna jarða skuldbinda sig til að hafa ekki gripi innan friðlandsins nema í heldum girðingum á vel grónu landi. Eigendur og/eða umráðamenn ofantalinna jarða samþykkja að þær girðingar verði nægilega traustar fyrir þann búpening sem þær verður og í samræmi við gildandi girðingalög.

Samkomulag þetta gildir í 40 ár frá undirritunardegi en aðilar geta á 5 ára fresti óskað endurskoðunar á því. Samkomulaginu skal þinglýst á ofangreindar jarðir á kostnað eigenda.

Með samkomulagi þessu, um sameiginlega girðingu til þess að friða hið afgirta land í heild fyrir búfjárbætt, hefur enginn aðilanna afsalað sér neinum þeim réttindum sem hann á yfir landi sínu samkvæmt gildandi lögum, samningum eða öðrum heimildum, svo sem um umferð almennings, mannvirkjagerð eða stærð þeirra beitarhólfa sem hann vill gera fyrir búfé. Á sama hátt fer sérhver landeigandi eða umráðamaður með forsvar fyrir sitt land eins og verið hefur, þrátt fyrir samkomulag þetta, að öðru leyti en því að Skógrækt ríkisins annast viðhald girðingar þessarar eins og áður getur og kemur fram fyrir hönd aðilanna allra hvað hana varðar.

Þau sveitarfélög, sem lönd ofangreindra jarða eru í, skuldbinda sig til að vinna að breytingu á fjallskilareglugerð þannig að fjallskilakvöð falli af því landi þessara sömu jarða, sem er utan hins friðaða lands.

Þannig samþykktu hinn _____ október 2002,

f.h. Skógræktar ríkisins

vegna Dragháls	vegna Grafardals
vegna Efstabæjar	vegna Fitja
vegna Efstabæjar	vegna Fitja
vegna Vatnshorns	vegna Haga
vegna Vatnshorns	vegna Haga
vegna Stóru-Drageyrar	vegna Indriðastaða
vegna afréttarlands Akraneskaupstaðar	vegna Litlu-Drageyrar
vegna Bakkakots	vegna Selskógs
f.h. Hvalfjarðarstrandarhrepps	f.h. Skorradalshrepps